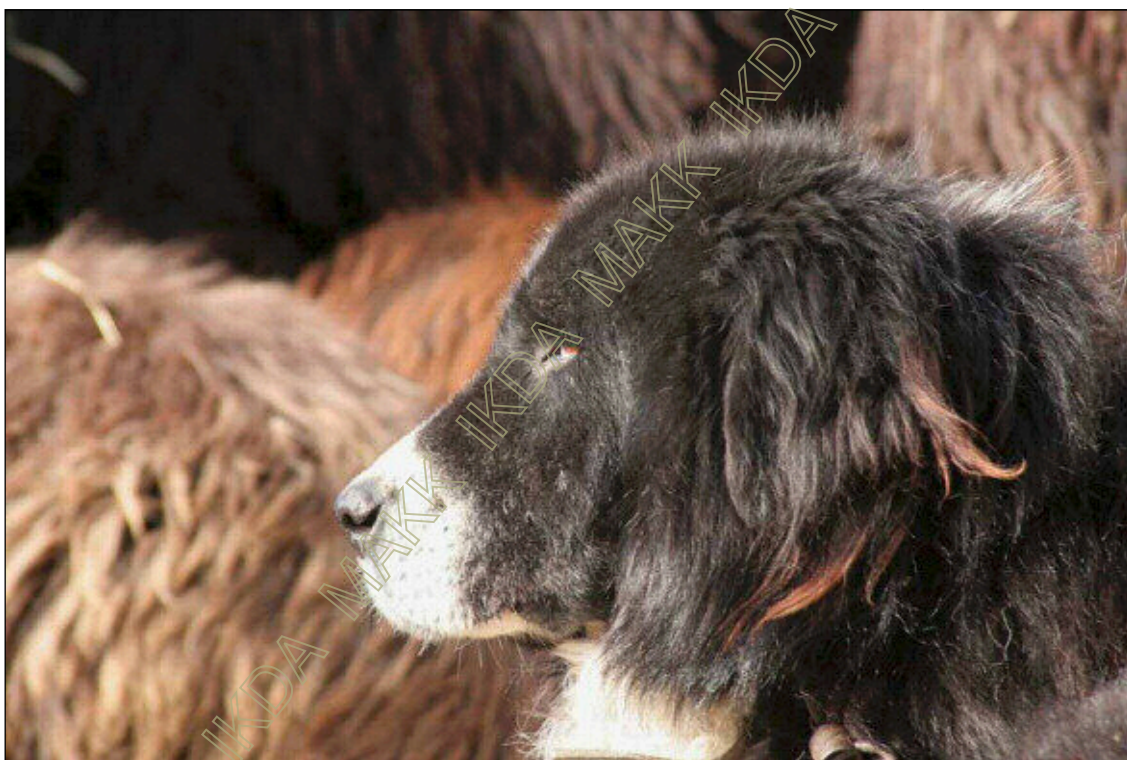

МЕЖДУНАРОДНА АСОЦИАЦИЯ КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ
INTERNATIONAL KARAKACHAN DOG ASSOCIATION

РАЗВЪДНА ПРОГРАМА **за породата Каракачанско куче**

зооинженер Венелин Динчев
гл. ас. д-р Атанас Вучков
Атила Седефчев
Сидер Седефчев

МЕЖДУНАРОДНА АСОЦИАЦИЯ КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ
INTERNATIONAL KARAKACHAN DOG ASSOCIATION
4000 Пловдив, бул. Менделеев 12. e-mail: makk.office@gmail.com

РАЗВЪДНА ПРОГРАМА ЗА ПОРОДАТА КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ:

- зооинженер Венелин Динчев – председател на УС на МАКК
- гл.ас.д-р Атанас Вучков – преподавател в катедра „Животновъдни науки” в Аграрен университет – Пловдив, член на УС на МАКК, председател на Развъдната комисия на МАКК
- Атила Седефчев – член на УС на МАКК, Център за редки породи
- Сидер Седефчев - МАКК, Център за редки породи, Б.Д.О.Б.Р. Семпервива

Текст: © Венелин Динчев, Атанас Вучков, Атила Седефчев, Сидер Седефчев.

Илюстрации: © Атила Седефчев, Сидер Седефчев.

Фотографии: © Атила Седефчев, Атанас Вучков, Сидер Седефчев, Мирослав Маринов, Вергил Мураров, Даниела Чакърова, Стефан Василев, Иван Чалько в, Исмаил Мурат, Виолета Крушкова, Андрей Иванов, Виктор Кескинев.

© Международна асоциация Каракачанско куче, 2017

РАЗВЪДНА ПРОГРАМА ЗА ПОРОДАТА КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ 2017-2026 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I) Въведение	4
II) История и преглед на състоянието на популацията	5
III) Характеристика на породата	15
IV) Развъдна цел	54
V) Селекционни(контролирани) признаци	60
VI) Развъдна и генеалогична структура на породата	60
VII) Фактори на развъдната политика	81
VIII) Методи за контрол на признаците-обект на селекция	82
IX) Методи за оценка на развъдната стойност	86
X) Методи на развъждане	88
XI) Схема за селекция на отделните категории родители	89
XII) Литература	90
Приложения	93

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Каракачанското куче е българска местна порода с древен произход, отглеждана с цел охрана на стада селскостопански животни от хищници и крадци. Породата е съхранена до днес благодарение на консервативните животновъдни традиции на номадите каракачани и на трансхумантните овцевъди по нашите земи. След насилственото прекратяване на сезонните миграции на стадата в средата на XX век, породата е запазена благодарение на активното ѝ използване и развъждане от редица български родове потомствени животновъди, както и българомохамедани главно в планинските райони на страната, чиито основен поминък е овцевъдството. През периода след ликвидацията на големите овцевъдни кооперативи и поголовното намаление на числеността на овцете у нас, нуждата от куче пазач на стада значително намалява и интересът към тази порода изчезва. До този момент развъдният процес се е извършвал с изключителен усет от овчарите, като водещ признак при своеобразната народна селекция са били работните качества на кучето. Същевременно в екстериора на кучето се възплъщавал собствения им идеал за красота – овчарите предпочитали едри, дългокосмести, респектиращи екземпляри. Съществена роля върху развитието на породата е изиграло и влиянието на средата. На дългите преходи през пресечен терен, оскъдната храна и честите схватки с хищници в планините са устоявали само най-приспособените, най-силните и най-находчивите екземпляри.

От края на 80-те години на XX век със съхраняването на породата се ангажират предимно ентузиазирани любители и специалисти, които успяха да съберат запазени в чистопородно състояние екземпляри от различни райони на страната (Sedefchev and Sedefchev, 2007). Създадоха се сдружения на любители на породата и започна по-системна развъдна работа. С цел съхраняване на оригиналния тип и работни качества на Каракачанското куче се учреди и развъдна асоциация – Международна Асоциация Каракачанско Куче (М.А.К.К.), с утвърден стандарт на породата и Правилник за селекция и развъждане.

Основен метод, приет от асоциацията е чистопородното линейно/фамилно развъждане. Това от своя страна дава възможност за съхраняване във времето на жизнена и пластична популация по отношение на различни екологични хабитати и ползвателни изисквания на животновъдите (Sponenberg and Bixby, 2007).

В миналото, в отделни райони на страната са се оформили характерни инбредни гнезда, с добре изразена географска специфичност на екстериора и ползвателните характеристики. В последното десетилетие сме свидетели на своеобразно „размиване“ на специфичните екстериорни особености, утвърдени при географски изолираните популации. Основна причина за това често е стихийният подбор при развъдната дейност.

С цел запазване на самобитния облик на Каракачанското куче като автохтонна българска порода, както и важните и ползвателни характеристики, се налага разработването на настоящата Развъдна програма, съгласно правилата указани в член 29 от Закона за Животновъдството. Това ще доведе до подобряване на развъдния процес с породата и получаване на физически здрави и функционално пригодни, типични екземпляри.

II. ИСТОРИЯ И ПРЕГЛЕД НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПОПУЛАЦИЯТА

Каракачанското куче носи името на етноса каракачани, които по своята същност са пастири номади, извършвали своите сезонни миграции, следвайки многохилядните си стада овце от Беломорска Тракия до високопланинските пасища в Стара Планина, Рила, Пирин, Родопите.

Благодарение на техните консервативни традиции в развъждането на селскостопански животни, са съхранени едни от най-старите породи селскостопански животни в Европа – Каракачанската овца, Каракачанския кон и Каракачанското куче.

В съвременните исторически проучвания съществува теория, според която представителите на каракачанския етнос, може да се считат за наследници на древните траки. От исторически сведения е известно, че множество тракийски племена са издигали в култ три вида животни, обявявайки ги за свещени, а именно конят, кучето и овцата. Според редица автори траките са били изключителни овцевъди, още Омир в своята "Илиада" описва Тракия като майка на овце. Несъмнено за големия брой стада са били нужни кучета за охрана. Изображения на кучетата на траките са достигнали до нас върху елемент от конска амуниция от съкровището в Летница IVв.пр.н.е.. Релефа представя две борещи се кучета с дълга козина и навити опашки, силно наподобяващи съвременното Каракачанско куче.

Според Динчев и др.(2003) в съобщение на охридския епископ Теофилакт, прабългарите почитали кучетата и им принасяли жертви. Подобно отношение към кучето са имали много други народи, занимаващи се със скотовъдство и особено номадите пастири. В свещената книга на персите "Зенд-Авеста" например има цяла глава, посветена на кучето. Там като най-сериозни престъпления са описани нараняването и лошите грижи за пастирското куче и наказанията, които се предвиждат са жестоки. Подобно отношение към пастирското куче е позволило още в зората на животновъдството да се формират различни типове кучета пазачи, плод на висока за времето си селекционна работа. Това е оказало влияние върху предците на каракачанското куче с местен и чужд произход, като е спомогнало за образуването на конвергентни форми. Появяването на някои от тези форми по нашите земи свързваме с придвижването на други домашни животни, основно на овце и говеда.

Брахицерното говеда е дошло на Балканите от Туркестан, Кавказките планини и Сирия и твърде вероятно е с него да са се придвижвали и догообразни кучета, с които са известни Туркестан и Кавказ (Динчев и др. 2003). Значително е сходството в екстериора и ползвателните характеристики на съвременното Каракачанското куче с овчарските кучета от Кавказ и Централна Азия. Редица автори посочват общия корен на овчарските кучета, пазачи на стада от Европа, с тези с азиатски произход.

Особен интерес представлява развитието на овцевъдството, неразривно свързано с използването на кучета пазачи на стада. Ето защо придвижването на овцевъдни

племена и появата на една или друга порода овце, може да се разглежда като сигурен белег за движението на съпътстващите ги кучета. Показателен в това отношение е вносът в Епир, Италия, Кавказ и Армения на тънкорунни овце от Милет. Според Мазовер (1954) при вноса на тънкорунни овце от Испания през 1797 г. в Крим, с тях са внесени особена порода кучета с изразен пастирски инстинкт, и които според автора са използвани при оформянето на съвременния тип на Южноруската овчарка.

Динчев и др. (2003) посочват, че периодично по нашите земи са идвали и куманите, както разбираме от наредбата на Алекси I Комнин за светогорската лавра "Св. Атанасий" (1094 г.) в Атон, в която пише, че куманите използват манастирските пасища и са направили кошари там, а не плащат десятък. Друга възможност за "преливане" на кръв от азиатските догообразни е преселването на много турски пастири от Лидия след превземането на Цариград (1453 г.) от турците. Това са така наречените юруци. Първите преселвания на юруците са станали по времето на султан Баязид (1389-1402 г.) в Пловдивска област. Те са странстващи овчари, които лете са пасяли овцете си в планините, а през зимата слизали в низините. Според проучванията на Ганчев (1922 г., по Динчев и др. 2003) някакъв юрук от Солунско оставил в Рилския манастир всичките си 2000 овце заедно с овчарите и кучетата. Съвременните Юрушки кучета от североизточна Турция, проявяват сходни екстериорни признаци с Каракачанското куче. Върху популацията на юрушките овчарски кучета, влияние е оказало кучето от Карс, като преходна форма на кучетата от Кавказ на север.

Според Урошевич(2002) най-силно влияние върху оформянето на кучетата пазачи на стада на Балканския полуостров са оказали автохтонните животновъди-номади каракачани и власи. Смятаме, че това се потвърждава от голямото сходство между различните местни породи кучета пазачи, цакелски породи овце и планински коне, съхранени в различни планински масиви на полуострова.

Цитираните източници ни насочват, че без съмнение върху оформянето на съвременния тип на Каракачанското куче са оказали влияние кучета, съпътстващи множеството преминаващи народи в миналото през територията на съвременна България.

Изследване и стандартизиране

Първите специализирани проучвания на породата се извършват през 30-те години на XX век. В статия за немско киноложко списание Peters (1938), прави първото описание на породата и нейното използване. Авторът прави частично описание на екстериора на няколко екземпляра, както и измерения на черепи. Нужно е да се отбележи, че в работата си авторът описва кучета, които среща в Централни Родопи и впоследствие сам отглежда. Peters ги наименова „Каракачанско куче“ поради факта, че е срещнал най-типичните представители при каракачани номади стануващи на лятна паша в Родопите, а и защото местното население в България повсеместно е използвало същото наименование. Това е първия литературен източник описващ подобен тип куче на Балканите. Известно е, че каракачаните в своите трансхумантни странствания са достигали до различни точки от Балканите и техните кучета несъмнено са оказали влияние върху местните популации на кучета пазачи на стада. Сходството на овчарските кучета от различните балкански страни, може да се тълкува

с ефекта който са оказали кучетата на номадите пастири Каракачани, а от тук следва да се предполага и общ произход на овчарските кучета на Балканите. Такова предположение изказва и самият Peters (1938), давайки на каракачанското куче научното наименование *Canis Familiaris Balkanicus*.

Подобен породоформиращ ефект с влиянието на кучетата на странстващи овчари се посочва и при Босненския Торняк (<http://www.tornjak.net/history>), който е изключително сходен в екстериорно отношение с някои представители на Каракачанското куче у нас. За разлика от Каракачанското куче обаче, при Торняка се наблюдава по-лека костна система, и изразено клиновидна глава с по-дълга муцуна.

Първото по-обстойно обследване на аборигенната популация е извършено от д-р Т. Гайтанджиев през 40-те години на XX век (Гайтанджиев, 1948). На основата на него той изработва първия стандарт на породата. Поради ред бюрократични причини този стандарт не е приет и не се започва систематична селекционна работа с породата.

Следват многократни опити за официално стандартизиране на породата и признаването ѝ от киноложки федерации у нас.

През 1991 год. в рамките на дипломната си работа към Тракийски университет Стара Загора и на основа на собствени проучвания В.Динчев предлага стандарт на каракачанското куче. Той е публикуван през 1992 год. в сп."Кинология" бр.2. Това е първият стандарт на породата каракачанско куче изпратен в комисията по стандартите на Международната Федерация по Кинология (FCI).

През 1997 год. в сп."Моят приятел КУЧЕТО" е публикуван изработения една година по-рано стандарт на каракачанско куче на С.Седефчев, А.Седефчев и Ю.Тодоров. Две години по-късно В.Динчев, С.Седефчев, А.Седефчев изработват общ текст на стандарта.Той е коригиран през 2000 год. и в този си вид е приет в работата на "Международна Асоциация Каракачанско куче".

През 2005г. Каракачанското куче е първата автохтонна българска порода призната със свой стандарт от Държавната комисия по породи животни, към Министерство на земеделието и храните. В следствие е издаден сертификат за порода № 10675/04.04.2006 г. на Патентно ведомство на Република България. Каракачанското куче е включено като автохтонна българска порода в първото издание на каталог „Породи селскостопански животни в България” (2006).

Съхраняването на вътрепородното разнообразие по отношение на окраски и морфологични особености на главата при Каракачанското куче, както и на ползвателните качества на породата може да се осъществи само с контролирана развъдна работа, изразена в подходящ отбор и подбор.

В традиционната, народна селекция определени белези са били с преимущество при избор на екземпляр, но е липсвал централизиран контрол. Седефчев и др. (1997) споменават, че овчарите предпочитали петнисти кучета (шарени), за да могат да определят лесно местонахождението им на фона на стадото, или да им помогнат при евентуална схватка с хищник. Предпочитаната окраска е големи тъмни петна на бял фон.

Според Мазовер (1954) при развъждането на служебни породи кучета висша форма на чистопородното развъждане е метода на линейното развъждане. Под линия се разбира група кучета от една порода, сходни помежду си по конституция, екстериор и служебни качества, произхождащи от общ родоначалник. Такава група в резултат от отбор, подбор и целенасочено обучение, натрупва и развива в поколения специфични, стопански ценни, твърдо предаващи се по наследство качества, отличаващи същата група кучета от другите в породата.

Основният производител, от който започва своето начало линията, се нарича родоначалник или основоположник на линията. Неговото име служи и за име на линията (Мазовер, 1954).

Съвременното развъждане на Каракачанското куче се базира основно на метода на чистопородното развъждане по линии (Динчев и др., 2003). Развъждането по линии поддържа генетичното разнообразие вътре в породата.

Според Мазовер (1954), във всяка порода кучета може да има няколко линии, които да отговарят на основното направление в породата, като някои може да се отклоняват от основния тип по отделни признаци.

В своя статия Седефчев и др. (2011) описват 25 броя мъжки Каракачански кучета, част от които са основоположници на най-важните генеалогични линии в съвременната развъдната дейност с породата. Други от описаните в статията мъжки кучета, са основоположници на линии, които поради различни причини не са развити във времето, но от тях произлизат женски с които се продължава съвременната развъдна работа. Подобен метод на работа посочва Мазовер (1954). Като причина за «угасването» на някои линии авторът посочва неудачен избор за родоначалник или подбор на женски за него. В такива затихващи линии обикновено се прекратява получаването на мъжки разплодници, подходящи за продължители на линията и тя се продължава само чрез отделни добри женски. При Каракачанското куче, угасването на някои линии се дължи и на преждевременна смърт на важни мъжки разплодници поради инциденти свързани със спецификата на използването им като кучета пазачи на стада (схватки с хищници, отравяне, застрелване, прегазване от превозни средства, ухапвания от змии на пасището и т.н.)

Именно богатото вътрепородно разнообразие от типове окраски, дължина на космената покривка и опашката, масивност и развитие на лицевия дял на главата (муцуна), е залегнало като основно правило в развъдната работа на Международна Асоциация Каракачанско куче (МАКК). На база чистопородното развъждане се запазва във времето характерното за породата вътрепородно разнообразие от самото начало на системната развъдна дейност на МАКК, и продължава до днес. Сдружение Международна Асоциация Каракачанско куче (МАКК) е основано през 2008 г. от група съмишленици, имащи за цел съхраняване и опазване на автохтонната българска порода Каракачанско куче в оригиналния му вид и работни качества. Работата по съхраняване и презентиране на породата Каракачанско куче от членовете на МАКК, обаче се датира доста преди учредяването на асоциацията. Именно тази богата база е послужила за изграждането на структурата на развъдната организация впоследствие.

Към днешна дата Международна Асоциация Каракачанско куче обединява развъдчици и любители на породата от страната и чужбина. Почетни членове на Асоциацията са видни чуждестранни специалисти в областта на кучетата пазачи на стада, животновъдните науки и опазването на генетични ресурси – проф. Филип Споненберг (САЩ), Ханс-Петер Грюненфелдер (Швейцария), Роланд Кашел (Германия), Джон Зейнер (Холандия), Владимир Береговой (САЩ). Към настоящия момент към МАКК са регистрирани 22 развъдника със запазено име, както и голям брой развъдчици, които работят по приет от Асоциацията „Правилник за селекция и развъждане“. Ежегодно се провеждат селекционни изложби-прегледы, организирани от МАКК в партньорство с Аграрен Университет – Пловдив, и други местни институции в различни градове на страната. Прави се пълна експертна оценка на екстериора на представените на изложбите екземпляри. Асоциацията представя резултати от селекционната си дейност, като експонира екземпляри на различни национални животновъдни форуми и изложения. Официалния сайт на Международна Асоциация Каракачанско куче (МАКК), може да се види на този адрес : www.karakachan.org .

Членове на Международна Асоциация Каракачанско куче развиват и научно-изследователска дейност, свързана с проучвания върху популацията каракачански кучета, обект на развъдна дейност на асоциацията. От редица направени изследвания, са произлезли научни публикации, представени под формата на устни доклади и постери в национални и международни научни форуми и отпечатани в реномирани научни списания. Научните публикации на членове на МАКК могат да се определят като оригинален принос при съвременното изследване на популацията на Каракачанското куче. Списък с публикациите е представен в **Приложение 1** :

Каракачанското куче е обект на изследване в няколко дипломни работи на студенти специалност "зооинженерство", към катедра "Животновъдни науки" при Аграрен Университет Пловдив. За периода 2009 – 2011г., са защитени успешно три дипломни работи за присъждане на образователната степен "Бакалавър" от студенти специалност "зооинженерство" с научен ръководител Гл. ас. д-р Атанас Вучков. Към настоящия момент се разработват още две.

Международна Асоциация Каракачанско Куче разполага с най-пълната база данни вписани в Родословна Книга за породата Каракачанско куче, като най-старите записи се датират от 60-те години на миналия век. Информацията е колекционирана в продължение на десетилетия от членове и сподвижници на МАКК. На базата на информацията в родословната книга е изготвен единствен по рода си за България, публичен он-лайн регистър на породата, който може да бъде видян на съответния адрес <http://www.karakachan.org/database/>. Базата данни дава пълна информация на регистрираните към МАКК кучета, както и получените кучила, развъдници и развъдчици към асоциацията. Към момента в регистъра на породата са записани над 1800 чистопородни каракачански кучета, от които активна развъдна дейност се развива с 420 пълновъзрастни кучета.

Опазване и международно сътрудничество

След 90-те години на миналия век в Западна и Централна Европа нараства интереса към кучетата пазачи на стада. Това съвпада със завръщането на вълка (*Canis lupus*) и кафявата мечка (*Ursus arctos*) на територии, от които са били изтребени

отдавна. Липсата на върховен хищник в екосистемата за дълъг период е рефлектирало в изменение и на практиките в пасищното животновъдство. В Швейцария, Югоизточна Франция и Северна Италия широко се практикува свободна лятна паша на хиляди овце без овчар и без кучета пазачи. Неохраняваните стада стават лесна жертва на завръщащите се в историческите си ареали на разпространение вълци и мечки. Има редица документиранни случаи, когато отделни хищници успяват да нанесат значителни икономически щети на фермерите. Не закъснява острата негативна реакция от средите на животновъдите. Това подсеща учени и природозащитници към забравената в Западна Европа традиционна практика с използване на кучета за охрана на стадата. Появяват се редица проучвания и проекти за реинтродукция. В този момент опита на страни като България е ценен за природозащитниците и фермерите на запад. Български експерти са канени многократно да споделят опита си с Каракачанското куче на международни симпозиуми, работни срещи, научни конференции. В страната ни са реализирани и едни от първите проекти в Европа по реинтродукция на кучета пазачи на стада.

От 1997г. до 2017г. в България се изпълняват редица природозащитни проекти, в които Каракачанското куче е важен елемент за опазване на ценно биоразнообразие и важни хабитати. В този период опазването и реинтродукцията на каракачанското куче е обект на няколко природозащитни проекта на БДОБР -СЕМПЕРВИВА и СДП БАЛКАНИ с авторитетни партньори като: "EURONATUR", Gesellschaft zum Schutz der Wolfe", "SAVE foundation", "Frankfurt Zoological Society", „Anglian Wolf Society", "Бългапо - Швейцарска Програма за Опазване на Биоразнообразието".

Каракачанското куче е включено като елемент от конзервационни мерки по опазване на диви видове и в проекти за опазване и реинтродукция на застрашени от изчезване лешоядови и хищни птици, изпълнявани от Фонд за дива флора и фауна(ФДФФ) и Българско дружество за защита на птиците(БДЗП).

През 2006г. С.Седефчев, А.Седефчев, Б.Стоянов и М.Редмън разработват специално направление „Традиционни практики за сезонна паша (Пасторализъм)" към Мярка 214 „Агроекология" към Програма за развитие на селските райони 2007-2013. Важен аспект в мярката е подпомагане използването на чистопородни каракачански кучета за охрана на стадото по високопланинските пасища в националните паркове „Пирин" и „Централен Балкан". До тогава няма разработена подобна мярка в нито една страна в Европа. Авторите преследват няколко цели: съхраняване *in-situ* на застрашената порода Каракачанско куче; намаляване на негативното отношение на животновъдите спрямо едрите хищници, чрез използване на надеждна охрана на стадата; намаляване на използването на летални, опасни за околната среда методи от страна на пастирите за редуциране на нападенията от хищници.

През 2010г. по поръчка на Wyoming Wool Growers Association и Wyoming Animal Damage Management Board, Cat и Jim Urbigit извършват проучване на традиционните практики в райони от Европа и Азия, където е съхранено използването на породи кучета пазачи на стада. Специалистите се насочват към проучване на местни породи и свързани с тях традиции в четири страни – Португалия, Испания, България и Турция. Породите които са фокус на проучването са Cao de Gado Transmontano, Mastin Espanol, Каракачанско куче, Кангал. Каракачанското куче привлича вниманието на изследователите с качествата си, представени в редица публикации и презентации на

международни форуми. Също така и с реномето, което породата си извоюва сред американските фермери. В България, Urbigkit посещават на терен животновъди, членове на МАКК, които използват каракачански кучета за охрана на стада при традиционно подвижно пасищно животновъдство в Пирин, Родопите и Централен Балкан. Това са високопланински райони с жизнена и многобройна популация на вълци и мечки. Резултатите от проучването са докладвани на редица семинари със специалисти и фермери от щатите Уайоминг и Монтана. Това е районът в САЩ с най-развито пасищно животновъдство от подвижен тип. Концентрацията на едри хищници също е сред най-високите. Тук е и най-известният национален парк в САЩ „Йелоустоун“.

През 2014г. NWRC(National Wildlife Research Center), изследователския клон на USDA(U.S. Department of Agriculture) стартира програма за проучване на породи кучета пазачи на стада, които биха били по-ефективни при редуциране на щетите на фермерите, причинени от нападения на едри хищници(гризли, черна мечка, вълк, койот, рис, пума). По данни на USDA за 2014г. в САЩ, 194 395 овце и агнета са станали жертва на хищници с щети за фермерите от 102 милиона долара. Избрани за проучването са три породи: Каракачанско куче(България), Cao de Gado Transmontano(Португалия) и Кангал(Турция). В процеса на селекция първоначално са идентифицирани 33 породи кучета пазачи на стада. От тях изследователите се фокусират върху 10, които са по-здрави и едри. Впоследствие от тази група елиминират породите, които вече се популяризират заради причини различни от първоначалната им функция за охрана на стада(изложби, охрана на домове, домашни любимци). Така проучването се фокусира върху 3 породи, които са по-едри и се считат като по-надеждни при охрана на домашни животни от набези на хищници, а също така имат дълга история и традиции в използването си за тази цел в родните им страни. Програмата се провежда в пет щата – Монтана, Уошингтън, Уайоминг, Айдахо и Орегон. Избраните три породи се проучват чрез поредица от тестове и резултатите им се сравняват с контролна група кучета от породи вече широко разпространени в САЩ(Голям Пиренеец, Марема). Резултатите до момента показват, че в сравнение с останалите обекти на изследването, каракачанските кучета селектирани в МАКК демонстрират по-висока привързаност към стадото, и по-висока бдителност спрямо вълка.

Съществена роля на каракачанските кучета като традиционен, природосъобразен и нелетален метод за намаляване на конфликта между хората и вълците е отразена и в подготовения от широк кръг от експерти и координиран от СДП-Балкани „План за действие за вълка в България“. Същият е изработен на основание и по задължение на Директива 92/43/ЕИО за опазване на естествените местообитания на дивата флора и фауна, транспонирана в Закона за биологичното разнообразие.

През 1994г. Каракачанското куче е включено в „Червен регистър на автохтонните форми домашни животни“ към Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие в категория „изчезващи форми“(Данчев, 1994)

Каракачанското куче присъства в официалния доклад на “Canid Specialist Group” към IUCN (Световния съюз за защита на природата) касаещ породите пастирски кучета по света и тяхното използване за предотвратяване на конфликта между човека и хищниците.

През годините, членове и партньори на Международна Асоциация Каракачанско Куче активно участват в презентиране на автохтонната ни порода по света, чрез участие в различни национални и международни форуми:

На 42 Международна научна сесия ТСХА в Москва през 1989г. В.Динчев изнася доклад под надслов "Восстановление болгарской каракачанской собаки и возможности использования служебных собак в животноводстве".

През 1999 г. С.Седефчев е лектор на първата международна конференция за канидите "Wolf&Co." в Германия. Темата на неговия доклад е "Каракачанското куче - традиционна защита срещу хищници". На този форум доклади изнасят също световно известните изследователи Проф. Реймънд Копинджър (САЩ), Д-р Ерик Цимен (Германия), Д-р Хелмут Вахтел (Австрия), Гюнтер Блох (Германия), Д-р Язон Бадридзе (Грузия), Д-р Хенрик Окарна (Полша), Д-р Дорит Федерсен-Петерсен (Германия), Д-р Фернандо Петруци Фонсека (Португалия), Проф. Дейвид Макдоналд (Великобритания) и др.

Каракачанското куче е презентирано през 2003г. от С.Седефчев на World Wolf Congress, Banff, Канада, като традиционен, природосъобразен и ефективен метод за охрана на домашните животни от хищници.

През 2007г. за Първата международна конференция за аборигенните кучета, организирана от PADS (Primitive and Aboriginal Dogs Society) в Алмати, Казахстан, А.Седефчев и С.Седефчев подготвят доклад под наслов "The Karakachan dog. Preservation of the aboriginal livestock guarding dog of Bulgaria". Същият впоследствие е публикуван в периодичното издание на PADS.

На среща на „Работна група за вълка“, в Брюксел, през септември 2009, Елена Цингарска представя: „Preventive measures in Bulgaria and their current use“, където е застъпена основно темата за каракачанското куче. Включена е информация за историята на кучето, за причините довели породата до критично ниска численост, за качествата на кучето и неговата ефективност като охрана срещу хищници, за проблемите съпътстващи пастирските кучета и за някои проекти за връщането на каракачанците в планините при стадата домашни животни. Изнесени са данни от проучвания върху ефективността на породата.

Работната група за вълка е създадена към DG Environment на Европейската Комисия, като платформа за дискусия и обмяна на опит за практическото изпълнение на „Guidelines on the population level management plans for large carnivores“ по отношение на вълка.

На международна конференция „Wolves, people and territories“, в Торино, Италия, през май 2010 г., организирана от Регионалния музей за естествени науки, Елена Цингарска (СДП – БАЛКАНИ) изнася презентация за превантивните мерки срещу хищници, използвани на Балканите, под наслов: "The Prevention of Wolf Predation on Domestic Livestock in the Balkans". Наред с прегледа на всички традиционни методи, ползвани за защита на домашни животни от атаки на хищници и на породите пастирски кучета в различните балкански страни, най-детайлно засегнатата тема е за каракачанското куче. Включена е информация за историята на породата, за качествата ѝ, за причините, довели до критичното намаляване на популацията ѝ в периода от 60-

те до 90-те години на XX-ти век, както и за някои изследвания за ефективността на каракачанското куче като пазач на стада от хищници. Засегнати са и проблемите съпровождащи пастирските кучета в наши дни: задължително поставяне на спъвачка, чести случаи на отровени и застреляни кучета и др.

През 2015г. в рамките на LIFE проект MedWolf е организирана международна експертна среща за кучетата пазачи на стада в Кастело Бранко, Португалия под надслов „LGD - From Tradition to Modernity: how to assess, improve and inovate“. Поканени са 17 експерти по темата от Италия, Португалия, България, Швейцария, Франция, САЩ, Австралия, Хърватска, Словакия и Испания. Българските участници С.Седефчев и Е.Цингарска представят каракачанското куче, традициите, настоящето и проблемите при използването му като пазач на стада и нелетален метод за намаляване на конфликтите между хора и едри хищници. На срещата са дискутирани различни аспекти от работното използване на кучетата пазачи на стада в съвременни условия, идентифициране на съществуващи проблеми и начертаване на стъпки за оптимизация.

Международна Асоциация Каракачанско Куче (МАКК) си партнира успешно с развъдници на породата зад граница. През 2004 Проф. Д-р Филип Споненберг(водещ американски експерт в опазване на редки породи животни) прави първия внос в Съединените Щати на Каракачански кучета, развъждане на членове на МАКК. Недоволен от качествата на използваните до момента в САЩ породи кучета пазачи на стада, той се насочва към каракачанското куче. Въпреки изключително високите си изисквания, проф. Споненберг е впечатлен от работоспособността и интелекта на породата и активно се заема с разпространението на каракачанското куче сред американските фермери, като ефективен пазач на домашните животни. Постепенно приобщава към себе си фермери животновъди от различни райони на САЩ, които заменят до сега използвани от тях породи като Голям Пиренеец и Маремма с Каракачанското куче. Чрез системен внос на чистопородни кучета от България, и чрез целенасочена развъдна дейност, групата съмишленици под ръководството на проф. Споненберг, увеличават популацията на Каракачанското куче зад океана. Към днешна дата в САЩ официално е регистрирана American Karakachan Dog Association, с която МАКК е в тясно сътрудничество. Официалния сайт на организацията, както и отзиви за съвместната дейност, може да се видят на съответния линк <http://www.karakachanusa.org/>.

Към настоящия момент в списъка с регистрирани развъдници за Каракачански кучета към МАКК, има три развъдника които са зад граница. През 2011г. С. Kolb от Hiwassee, Вирджиния, САЩ, регистрира развъдник към МАКК със запазено име "Syncope Falls". През 2014г. В. Марев от гр. Quiindy, Парагвай, регистрира развъдник към МАКК със запазено име "El Bulgaro". През 2017г. D.Hinchliffe от Великобритания регистрира развъдник към МАКК със запазено име "Morcan". И в трите развъдника каракачанските кучета се отглеждат във ферми и използват като кучета пазачи на домашни животни.

Популяризация

За популяризиране на породата в страната и зад граница се използват различни средства, инициативи и подходи.

Още през 70-те години на миналия век д-р Т.Гайтанджиев публикува статии в периодични издания за българските местни породи кучета, вкл. каракачанското куче, за да алармира, че може да се изгуби безценно национално богатство.

През 80-те и 90-те години на XX век В.Динчев, и А.и С.Седефчеви публикуват статии за породата в популярни и специализирани издания с цел възбуждане на интерес към съдбата и бъдещето на Каракачанското куче.

Фотоизложбата „Каракачанското куче – живата легенда“ състояща се от 30 авторски фотографии на аборигенни кучета в естествената им среда е презентирана в периода 1997-1999г. от БДОБР – СЕМПЕРВИВА в София и още пет големи града на страната.

В периода май 2001- май 2002г., в Националния етнографски музей е експонирана етнографската изложба „Каракачаните в България“. Каракачанското куче е показано заедно с породите каракачанска овца и кон на фотографии от архива на БДОБР - СЕМПЕРВИВА.

Породата е представена в редица документални филми и телевизионни предавания.

"Къде душите си почиват", 1998г на сценариста и режисьор Боян Папазов. Филм разказващ за етноса на каракачаните и съдбата на последните балкански номади.

"Die Asphaltbaren von Transilvanien", 1997г. излъчен в предаването "TierZeit" по германския сателитен канал "VOX".

"Le Chien de Berger Karakachan", 2003г. Епизод от поредицата "Itinéraire d'un chien gâté" в която се представят различни редки породи кучета от цял свят. Излъчван е многократно по редица френски сателитни канали.

През 2014г. женско каракачанско куче от развъдник Syncope Falls става собственост на фамилия Килчър и участник в шоуто "Alaska: The Last Frontier". Това е хитов реалити сериал на Discovery Channel, излъчван в цял свят, показващ живота на фермерско семейство в Аляска.

След 1990 год. многочислени материали за каракачанското куче се публикуват в специализирани периодични издания в Англия, Германия, Холандия, Швейцария, САЩ, Полша, Сърбия, Гърция, Русия.

Породата присъства в редица реномирани европейски енциклопедии за кучета (Morris, 2001; Kramer, 2003), и книги за кучетата пазачи на стада (Krivy, 2004)..

В последните три издадени в САЩ, специализирани книги за кучета пазачи на стада, (Dohner, 2007; Dohner, 2016; Urbigkit, 2016), се обръща специално внимание на каракачанското куче. Отбелязва се древния му произход, превъзходните му качества

на пазач, отличните впечатления на американските фермери и все по-нарастващата му популация на Северноамериканския континент.

Фиг.1 Каракачанско куче от развъдник *Syncope Falls*, на работа във фермата на фамилия *Килчър* в Аляска, САЩ. *Килчър* са герои в реалити сериала *Alaska: The Last Frontier* по *Discovery Channel*. (©Kilcher)

III. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПОРОДАТА

III. 1. ЕКСТЕРИОРЕН ПРОФИЛ

Липсата на традиции в областта на кинологията у нас е попречила да бъдат изучени, стандартизирани и систематизирани българските породи кучета. И досега в Международната федерация по кинология (FCI) не е регистрирана нито една наша порода. Същевременно традициите в основни отрасли на животновъдството са способствали за развитието на уникално по своята същност куче – каракачанското (Динчев, 1988).

Наред с това се разбра, че кучетата не са само атрактивен спомен от миналото. Специализираните породи за охрана на селскостопанските животни намират сигурно място в новите природосъобразни технологии в животновъдството (Green и Woodruff, 1990).

Въпреки ограничеността на научна информация през 1991г. В.Динчев, предлага стандарт на каракачанското куче, а през 2003 е публикувана и първата селекционна програма за породата (Динчев и др, 2003). Това, както и други публикации в популярната преса обаче се оказва недостатъчно, за да спрат спекулациите относно

статута на тази стара българска порода, които дезориентират част от кинофилската общност.

Необходимостта от по-обширни научни познания за породата ни накараха да си поставим за цел да продължим проучванията върху историята и съвременното състояние на Каракачанското куче, което ще ни позволи да доразвием разработения стандарт и селекционната програма и ще постави селекционната работа с тази ценна автохтонна порода на научна основа.

Данните за направените екстериорни измервания при мъжките и женските индивиди са представени в табл.1. Видно е, че по голяма част от измерванията Каракачанското куче притежава висока вътрепородна вариабилност, характерна за примитивните породи кучета като цяло. Въпреки, че коефициентите на вариране не са много високи, при някои признаци като обхват на китката, дълбочина и обхват на гърдите при мъжките и дължина на муцуната, широчина на главата, широчина и дълбочина на гърдите при женските разликата между минималните и максималните стойности надхвърлят 50%. При други измервания, като височина до скакателната става разликата е над 75% и дори над 100%, както е по отношение на широчината на гърдите при мъжките индивиди.

Интересна особеност на каракачанското куче в сравнение с някои сродни породи е дължината на главата и отношението на височината при холката към нея. Така например при шарпланинеца дължината на главата при мъжките животни е средно 25.29 cm., а при женските – 25,0 cm (Antić и Milosavljević, 1951). При Каракачанското куче средната дължина на главата при мъжките индивиди (27.3 ± 0.16 cm) е по-голяма от тази при женските (24.5 ± 0.26), като разликата между половете е достоверна ($P < 0.01$). Съотношението на височината при холката към дължината на главата формира индекс, който при шарпланинеца е 2.74 за мъжките и 2.5 за женските кучета, а при Каракачанското куче е съответно 2.49 за мъжките и 2.54 за женските.

Екстериорният профил по отношение на направените измервания на главата на Каракачанското куче е представен на фиг.2. От нея е добре видно, че освен по дължина на главата мъжките индивиди превъзхождат женските по всички измервания. Разликите са от 9.5 до 17.0%, но са недостоверни. Най-малка е разликата между половете по отношение на широчината на главата, а най- константен и при двата пола е обхватът на черепа. Като цяло черепът на Каракачанското куче е мезоцефален с известна тенденция при някои екземпляри към скъсяване и приближаване до брахицефалния тип.

Освен по дължина на главата мъжките и женските каракачански кучета се отличават достоверно и по височините на тялото - при холката и при кръстеца. По отношение на първото измерване Каракачанското куче значително отстъпва на Кавказката овчарка, при която височината при холката е $75,6 \pm 4,1$ cm за мъжките и $73,5 \pm 0,7$ cm за женските животни (Андрианова и кол., 1992).

Интересен е фактът, че при Каракачанското куче достоверно свързана с пола ($P < 0.05$) се оказва и височината до скакателните стави. От измерените височини недостоверна е само разликата във височината до лакътя, въпреки че при мъжките животни тя е 10,1% по- голяма, отколкото при женските. Следва да се отбележи, че това е едно от малкото измервания при които варирането при мъжките и женските

животни е сходно (разликата в CV е 5.2%). Подобна е разликата във варирането само по отношение на дължината и обхвата на черепа и малко по-висока по отношение ! на обхватите на гърдите и на китката. По всички останали измервания разликата във варирането при мъжките и женските животни е от 16,4 до 41,3%, като по част от признаците (главно на измерванията на главата и височините) по -значително е варирането при женските животни, а при други (главно измерванията на ушите, широчините и обхватите) при мъжките.

От представения на фиг.3 екстериорен профил по отношение на височините на тялото е видно, че за разлика от други сходни породи, каракачанското куче не е надстроено. При мъжките животни височината при холката е 0,7% по- голяма от тази при кръстеца, а при женските разликата е 0,5% в полза на последния.

Както би следвало да се очаква мъжките и женските кучета достоверно ($P < 0.05$) се различават по коса дължина на тялото и широчина на гърдите. Като цяло мъжките индивиди имат по-широко, по-дълбоко и по-удължено тяло (фиг.4). Тялото на Каракачанското куче е по-късо от това на Кавказката овчарка, като същевременно по обхват на гърдите мъжките кучета от двете породи практически не се различават. По данни на Андрианова и кол. (1992) косата дължина на тялото при Кавказката овчарка е 79.0 ± 4.4 cm за мъжките и 76.0 ± 2.8 cm за женските, а обхватът на гърдите при мъжките е 84.2 ± 5.1 cm.

В сравнение с Кавказката овчарка при Каракачанското куче е по-малък и обхватът на китката, като разликата при мъжките животни е 7.4%, а при женските – 6.7%. По отношение на това измерване при каракачанското куче разликата между половете е 8.0% и е недостоверна. Недостоверни, макар и по - големи (фиг.5.) са разликите и по другите по-важни обхвати - на черепа и на гърдите.

Каракачанското куче се отнася към породите със средно дълъг и дълъг косъм, при които сравнително рядко се наблюдават типични късокосмести животни (табл. 2), с ясно изразен полов диморфизъм по дължината на косъма (фиг.6). Разликите между мъжките и женските животни по дължината на косъма в различни части на тялото са от 1.0 до 39.6%, като в три топографски участъци - в прехода между главата и шията, в областта на холката и на кръстеца разликите са достоверни. На почти всички топографски участъци, с изключение на дорзалната третина в основата на ухото и по вентралната част на опашката космите са по-дълги при мъжките кучета, а на споменатите два участъка разликата в полза на женските е съответно 0.1 и 0.6 cm. Следва да се отбележи, че дължината на покривните косми при каракачанското куче значително надвишава предвидената в стандарта за шарпланинеца дължина (Tadić, 1990), но варирането е изключително широко. Коефициентът на вариране по дължина на косъма в различни топографски участъци при женските животни е от 14.9 до 23.6% а при мъжките от 15.3 до 34.9%, като разликите между максималните и минималните стойности достигат до три пъти.

Това първо у нас проучване на екстериора на Каракачанското куче позволява да го отнесем към групата на кучетата със среден и над средния ръст, със здрави кости и добре развита мускулатура.

Черепът на Каракачанското куче е мезоцефален с известна тенденция при някои екземпляри към скъсяване и приближаване до брахицефалния тип.

За разлика от други сходни породи, каракачанското куче не е надстроено.

Половият диморфизъм при породата е добре изразен.

В систематиката на Международната федерация по кинология – FCI Каракачанското куче би трябвало да се причисли към II група, Секция 2 – догообразни, подсекция 2.2 – планински тип.

Табл. 1. Екстериорни измервания при Каракачанското куче, cm

Екстериорни измервания	n	$\bar{X} \pm S_x$	min	max	CV
Мъжки					
1. Дължина на главата	60	$27.3^b \pm 0.16$	23.5	29.5	4.62
2. Дължина на муцуната	60	11.3 ± 0.11	10.0	13.5	7.27
3. Широчина на главата	60	15.0 ± 0.19	13.0	18.0	9.70
4. Широчина на муцуната	16	8.34 ± 0.11	7.5	9.0	5.23
5. Обхват на черепа	16	50.9 ± 0.60	46.0	55.0	4.53
6. Обхват на муцуната	14	29.6 ± 0.58	26.0	33.0	7.01
7. Дължина на ухото	21	13.2 ± 0.20	12.0	16.0	6.17
8. Широчина на ухото	15	9.1 ± 0.15	8.0	10.0	6.30
9. Дължина на шията	19	19.8 ± 0.28	17.0	22.0	6.10
10. Обхват на шията	13	50.1 ± 1.14	45.0	59.0	7.92
11. Височина при холката	60	$67.9^c \pm 0.39$	60.0	74.0	4.46
12. Височина при кръстеца	59	$67.4^c \pm 0.40$	60.0	74.0	4.53
13. Коса дължина на тялото	59	$71.1^c \pm 0.55$	63.0	86.0	5.86
14. Дълбочина на гърдите	51	34.1 ± 0.53	27.0	41.0	10.99
15. Широчина на гърдите	57	$24.4^c \pm 0.48$	17.0	34.5	14.69
16. Обхват на гърдите	52	84.5 ± 0.91	70.0	108.0	7.71
17. Височина до лакътя	59	36.0 ± 0.39	30.0	44.0	8.18
18. Височина до скакателната става	30	$18.9^c \pm 0.52$	16.0	28.0	14.71
19. Обхват на китката	54	13.7 ± 0.14	10.0	15.5	7.49

Женски					
1. Дължина на главата	54	24.5 ^b ±0.26	19.0	28.0	7.87
2. Дължина на муцуната	54	10.2±0.13	8.0	12.0	9.11
3. Широчина на главата	53	13.7±0.19	11.0	17.5	10.22
4. Широчина на муцуната	15	7.3±0.16	6.0	8.0	8.17
5. Обхват на черепа	13	44.9±0.56	40.5	48.0	4.29
6. Обхват на муцуната	13	25.3±0.44	21.5	27.0	6.02
7. Дължина на ухото	16	12.0±0.15	10.5	13.0	4.82
8. Широчина на ухото	12	8.0±0.12	7.0	8.5	4.93
9. Дължина на шията	12	19.3±0.49	17.0	22.0	8.45
10. Обхват на шията	12	47.0±0.83	42.5	51.0	5.86
11. Височина при холката	54	62.2 ^c ±0.52	53.0	69.0	6.13
12. Височина при кръстеца	54	62.5 ^c ±0.54	54.5	69.5	6.28
13. Коса дължина на тялото	53	66.9 ^c ±0.43	61.0	73.0	4.64
14. Дълбочина на гърдите	39	30.7±0.62	24.0	40.0	12.47
15. Широчина на гърдите	47	21.0 ^c ±0.38	16.0	26.0	12.4
16. Обхват на гърдите	43	73.2±0.81	60.0	85.0	7.20
17. Височина до лакътя	52	32.7±0.40	28.0	39.0	8.63
18. Височина до скакателната става	33	16.7 ^c ±0.33	11.0	20.0	11.1
19. Обхват на китката	50	12.6±0.15	10.0	15.0	8.27

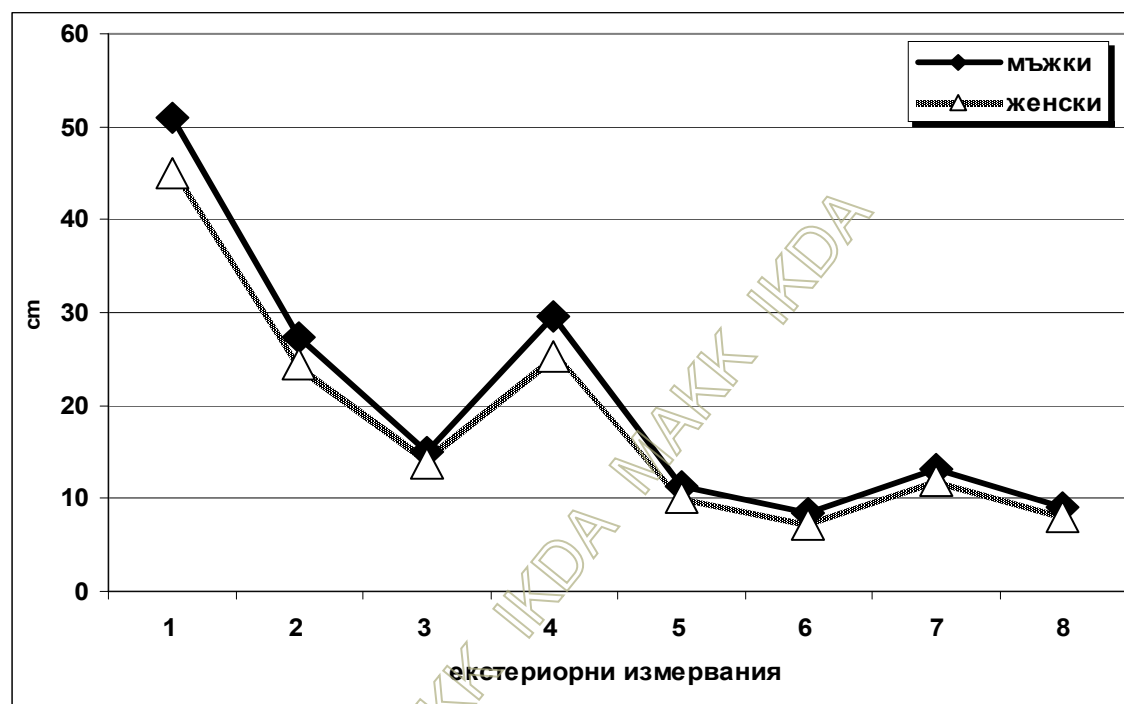
Разликите между мъжките и женските животни по измерванията с индекс са достоверни ^b-
 $P < 0.01$, ^c- $P < 0.05$

Табл. 2. Топографски различия в дължината на космената покривка при Каракачанското куче

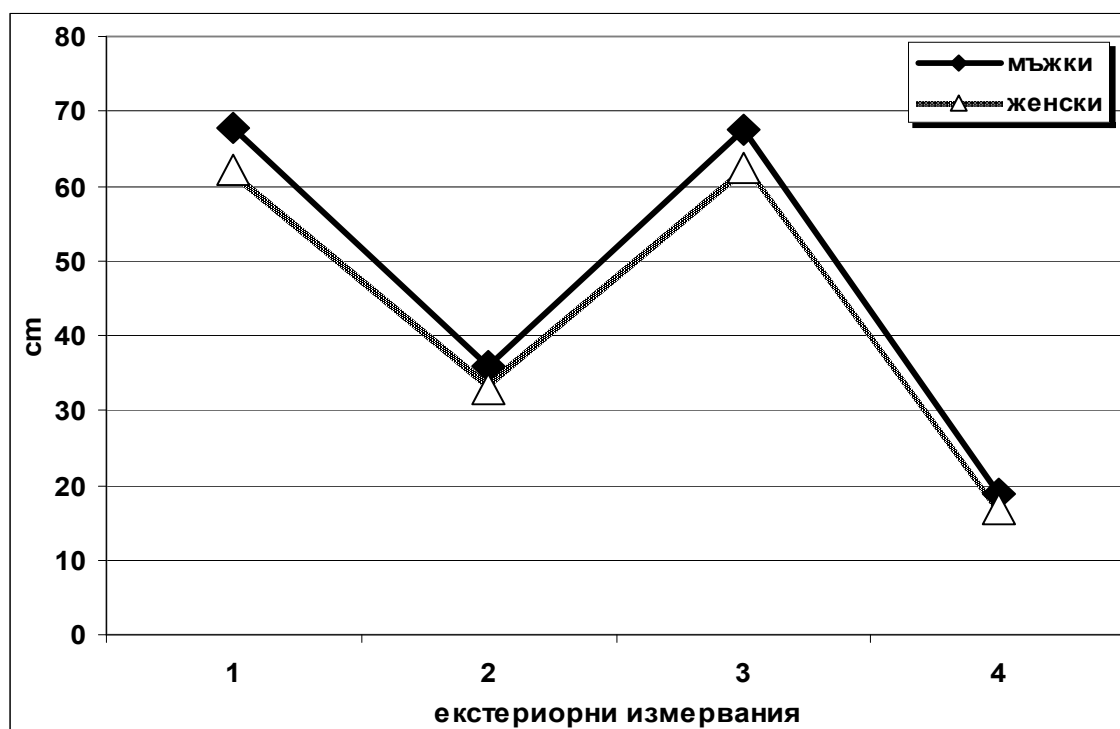
Измервания	n	$\bar{X} \pm S_x$	min	max	CV
Мъжки					
1. Дължина на косъма в прехода между главата и шията	15	$12.9^c \pm 0.97$	7.0	20.0	28.10
2. Дължина на косъма в дорзалната третина в основата на ухото	15	9.8 ± 0.66	5.0	14.0	25.03
3. Дължина на косъма в областта на холката	20	$15.9^c \pm 0.95$	12.0	25.5	26.14
4. Дължина на косъма в каудалната част на подрамото	17	12.3 ± 0.65	9.0	18.0	21.09
5. Дължина на косъма по гърба	19	10.5 ± 0.59	7.0	16.0	22.92
6. Дължина на косъма в областта на кръстеца	19	$15.7^b \pm 1.29$	9.0	27.0	34.91
7. Дължина на косъма в каудалната част на бедрото	17	20.5 ± 0.86	13.0	27.0	16.84
8. Дължина на косъма в каудалната част на метатарзуса	16	6.0 ± 0.48	3.5	10.0	31.11
9. Дължина на косъма по вентралната част на опашката	17	20.5 ± 0.78	15.0	25.0	15.27
Женски					
1. Дължина на косъма в прехода между главата и шията	13	$11.4^c \pm 0.65$	6.5	16.0	19.56
2. Дължина на косъма в дорзалната третина в основата на ухото	13	9.9 ± 0.61	6.0	13.0	21.47
3. Дължина на косъма в областта на холката	17	$13.0^c \pm 0.56$	8.0	17.0	17.20
4. Дължина на косъма в каудалната част на подрамото	15	8.81 ± 0.54	6.0	12.0	23.61
5. Дължина на косъма по гърба	15	8.87 ± 0.44	6.0	12.0	18.52
6. Дължина на косъма в областта на кръстеца	17	$12.3^b \pm 0.61$	8.5	18.0	19.77

7. Дължина на косъма в каудалната част на бедрото	15	19.4±0.77	15.0	26.0	14.94
8. Дължина на косъма в каудалната част на метатарзуса	16	5.9±0.33	4.0	8.0	21.64
9. Дължина на косъма по вентралната част на опашката	15	21.1±0.90	16.0	29.0	15.88

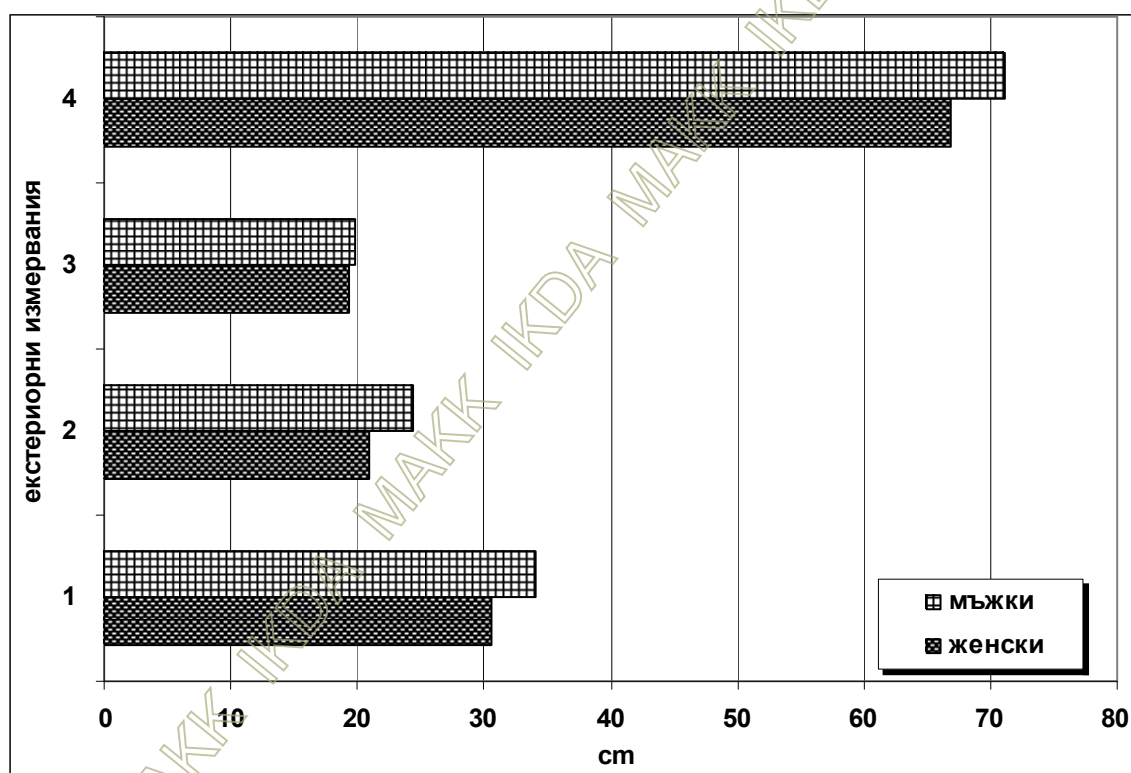
Разликите между мъжките и женските животни по измерванията с индекс са достоверни ^b-
 $P < 0.01$, ^c- $P < 0.05$

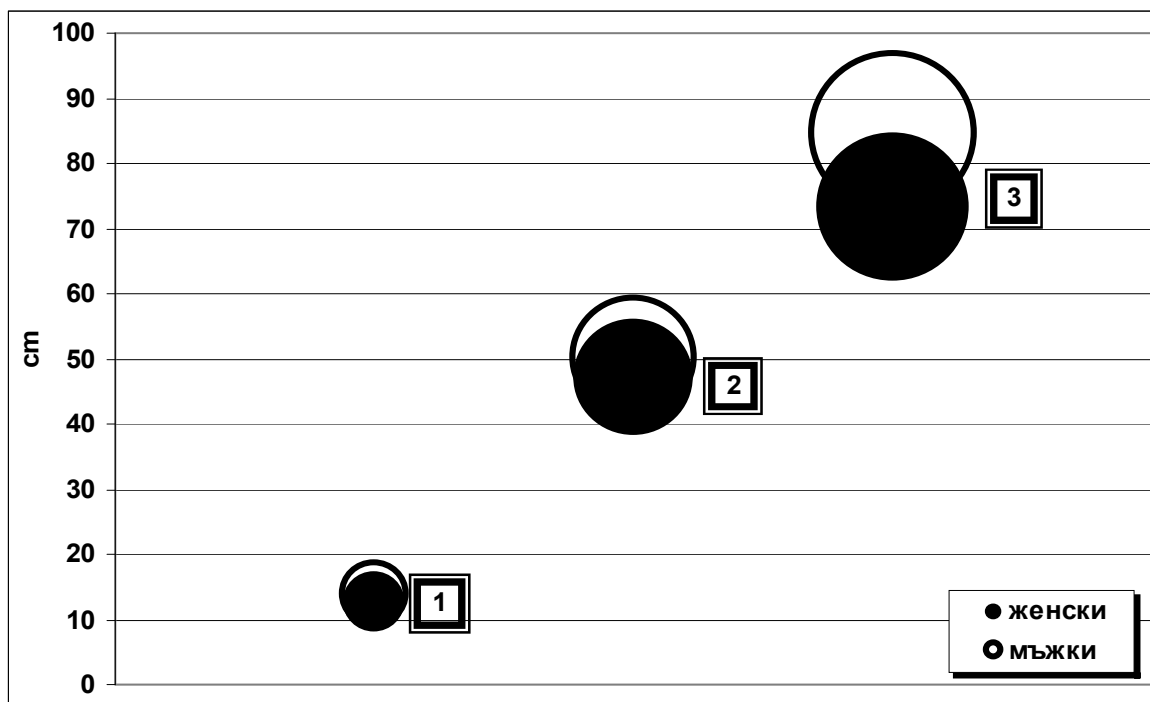
Фиг.2. Екстериорни профили при Каракачанското куче- измервания на главата:
 1.обхват на черепа; 2. дължина на главата; 3. широчина на главата; 4.
 обхват на муцуната; 5. дължина на муцуната; 6. широчина на муцуната; 7.
 дължина на ухото; 8. широчина на ухото

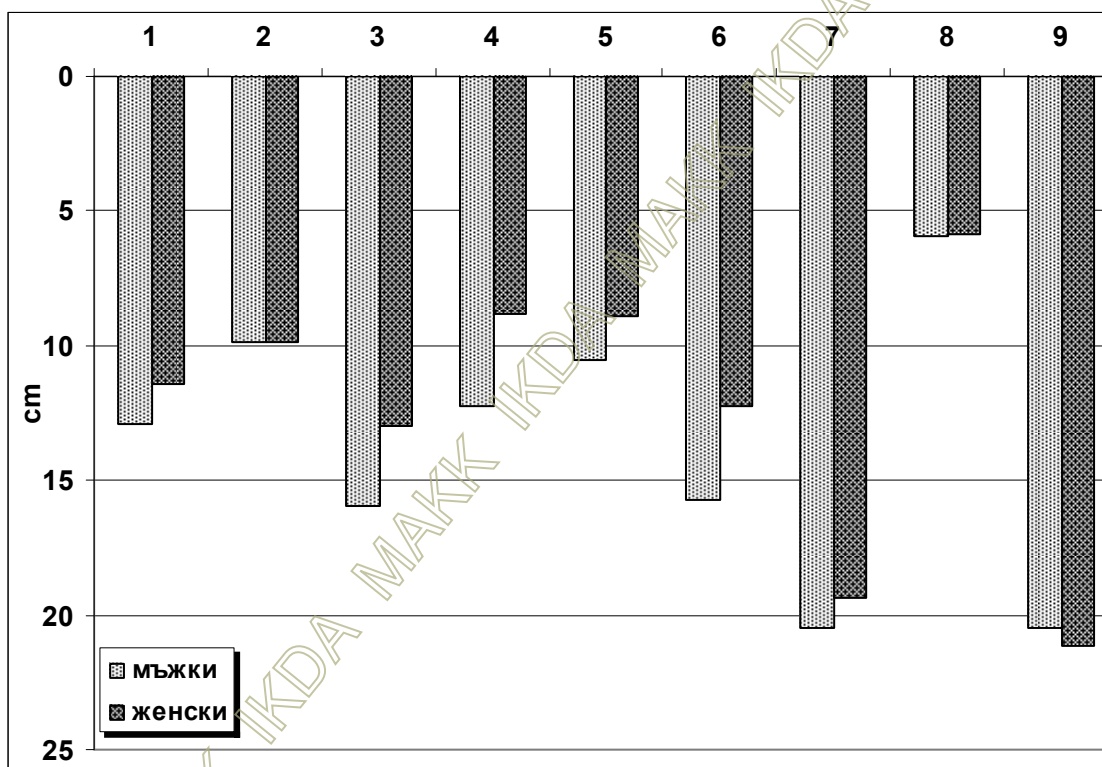
Фиг.3. Екстериорни профили при Каракачанското куче- височини: 1.височина при холката; 2. височина до лакътя; 3. височина при кръстеца; 4. височина до скакателната става

Фиг.4. Екстериорни профили при Каракачанското куче : 1. дълбочина на гърдите; 2. ширина на гърдите; 3. дължина на шията; 4. коса дължина на тялото.

Фиг.5. Екстериорни профили при Каракачанското куче : 1. обхват на китката; 2. обхват на черепа; 3. обхват на гърдите.

Фиг. 6. Дължина на покривните косми при Каракачанското куче: 1. в прехода между главата и шията; 2. в дорзалната третина в основата на ухото; 3. в областта на холката; 4. в каудалната част на подрамото; 5. по гърба; 6. в областта на кръстеца; 7. в каудалната част на бедрото; 8. в каудалната част на метатарзуса; 9. по вентралната част на опашката.

III.2. ИНДЕКСИ НА ТЕЛОСЛОЖЕНИЕТО

След официалното признаване на Каракачанското куче като автохтонна порода селскостопанско животно от Държавната комисия по породи животни към Министерството на земеделието и патентоването на Стандарта на породата в Патентното ведомство на Република България, пред селекционерите с още по-голяма острота се изправи проблема за по-прецизно диференциране на екстериорните характеристики. Факт е визуалната отлика на Каракачанското куче от сродни породи (Приложение 3). Същевременно, заложеното в Стандарта изискване от разплод да се изключват кучета сходни фенотипно на близки по екстериор породи като кавказка овчарка, средноазиатска овчарка, шарпланинец, лендзир и др., поражда необходимостта от по-точно определяне на екстериорните параметри.

Един от класическите методи за определяне на тези параметри, освен екстериорните измервания, е метода на индексите.

За да охарактеризираме максимално точно и пълно екстериорния профил на каракачанското куче ние предлагаме и изчислихме освен широко използваните и познати в животновъдството индекси на телосложението и някои нови индекси, които по наше мнение биха спомогнали по-коректното диференциране на каракачанското куче от породите кучета със сходни характеристики и общ произход, използвани като пазачи на стадата.

Индекси на телосложението

1. Индекс за дългокракост - вис. до лакътя/вис. при холката . 100
2. Индекс на формата - коса дълж. тяло/вис. при холката . 100
3. Индекс за надстроеност - вис.кръстец/вис. при холката . 100
4. Индекс за масивност - обхват гърди/вис. при холката . 100
5. Индекс за сбитост - обхват гърди/ коса дълж. тяло . 100
6. Индекс гръден - шир. гърди/дълбоч. гърди . 100
7. Индекс за развитие на костите - обхват китка/вис. при холката . 100
8. Индекс за големина на главата - дълж. глава/вис. при холката . 100
9. Индекс за широкочелост - шир. глава/дълж. глава . 100
10. Индекс за развитие на муцуната - дълж.муцуна/дълж. глава . 100
11. Индекс за масивност на муцуната - широч.муцуна/широч. глава . 100
12. Индекс за обем на муцуната - обхват муцуна/обхват глава . 100

13. Индекс за дългоухост - дълж. ухо/дълж. глава . 100
14. Индекс за широчина на ушите - широч. ухо/дълж. ухо . 100
15. Индекс за масивност 2 - обхват метакарпус/ обхват глава . 100
16. Индекс за развитие на шията - дълж. шия/дълж. глава . 100
17. Индекс за развитие на шията 2 - дълж. шия/вис. при холката . 100
18. Индекс за развитие на шията 3 - дълж. шия/ коса дълж. тяло . 100
19. Индекс за развитие на шията 4 - обхват шия/ обхват глава . 100
20. Индекс за развитие на шията 5 - обхват шия/ обхват гърди . 100
21. Индекс гръден 2 - дълбоч. гърди/ вис. при лакътя . 100
22. Индекс за дългокракост 2 - вис. до скакат. става/вис.кръстец . 100

Получените резултати бяха обработени вариационно статистически и са представени в таблици 3 и 4.

Табл. 3. Индекси на телосложението при мъжки каракачански кучета

Индекси на телосложението		n	$\bar{X} \pm S_x$	min	max	CV
1	Индекс за дългокракост	59	53.07 ± 0.42	47.22	65.67	6.08
2	Индекс на формата	59	104.98 ± 0.61	94.20	119.44	4.44
3	Индекс за надстроеност	59	99.49 ± 0.18	95.52	102.86	1.37
4	Индекс за масивност	52	124.97 ± 1.19	106.06	150.00	6.80
5	Индекс за сбитост	51	118.52 ± 1.23	102.94	142.11	7.31
6	Индекс гръден	51	72.28 ± 1.59	43.90	93.75	15.56
7	Индекс за развитие на костите	54	20.22 ± 0.18	14.93	23.02	6.63
8	Индекс за големина на главата	60	$40.22^a \pm 0.27$	34.72	45.67	5.17
9	Индекс за широкочелост	60	55.13 ± 0.82	45.61	76.60	11.36
10	Индекс за развитие на муцуната	60	41.56 ± 0.38	34.48	50.00	7.09

11	Индекс за масивност на муцуната	16	60.64 ± 1.04	55.17	69.23	6.61
12	Индекс за обем на муцуната	14	57.85 ± 0.89	50.96	63.37	5.57
13	Индекс за дългоухост	21	48.61 ± 0.66	42.11	55.17	6.09
14	Индекс за широчина на ушите	15	70.31 ± 0.63	66.67	74.07	3.36
15	Индекс за масивност 2	16	27.60 ± 0.33	26.00	30.61	4.63
16	Индекс за развитие на шията	19	$72.53^a \pm 1.03$	62.07	78.57	6.05
17	Индекс за развитие на шията 2	19	$28.94^a \pm 0.46$	25.00	32.12	6.72
18	Индекс за развитие на шията 3	19	$27.56^a \pm 0.37$	25.37	31.43	5.71
19	Индекс за развитие на шията 4	12	98.79 ± 1.57	91.09	111.32	5.27
20	Индекс за развитие на шията 5	13	60.21 ± 1.12	53.49	67.90	6.46
21	Индекс гръден 2	50	$95.09^a \pm 1.24$	63.64	108.57	9.11
22	Индекс за дългокракост 2	30	$27.98^a \pm 0.64$	24.29	40.00	12.28

a- разликата с женските е достоверна при $P < 0.05$

Табл. 4. Индекси на телосложението при женски каракачански кучета

Индекси на телосложението		n	$\bar{X} \pm Sx$	min	max	CV
1	Индекс за дългокракост	52	52.69 ± 0.47	46.67	64.91	6.39
2	Индекс на формата	53	107.80 ± 0.68	98.55	121.82	4.55
3	Индекс за надстроеност	54	100.39 ± 0.19	95.24	103.77	1.40
4	Индекс за масивност	43	118.00 ± 1.27	103.45	145.45	6.98
5	Индекс за сбитост	43	109.52 ± 1.07	94.20	123.19	6.33
6	Индекс гръден	39	68.49 ± 1.69	42.50	85.71	15.19
7	Индекс за развитие на костите	50	20.27 ± 0.24	16.92	26.79	8.17
8	Индекс за големина на главата	54	39.43 ± 0.37	32.20	45.16	6.83
9	Индекс за широкочелост	53	56.10 ± 0.90	48.94	76.32	11.62
10	Индекс за развитие на муцуната	54	41.56 ± 0.50	34.78	52.17	8.77
11	Индекс за масивност на муцуната	15	57.50 ± 1.06	48.00	61.54	6.92

12	Индекс за обем на муцуната	12	56.10 ± 0.69	52.27	60.00	4.08
13	Индекс за дългоухост	16	49.79 ± 0.80	42.86	56.52	6.20
14	Индекс за широчина на ушите	12	67.54 ± 0.89	63.64	76.19	4.37
15	Индекс за масивност 2	13	27.51 ± 0.33	25.00	28.89	4.22
16	Индекс за развитие на шията	12	80.42 ± 2.10	73.47	95.65	8.66
17	Индекс за развитие на шията 2	12	32.04 ± 0.91	26.98	38.60	9.46
18	Индекс за развитие на шията 3	12	28.76 ± 0.89	25.37	35.48	10.24
19	Индекс за развитие на шията 4	11	104.60 ± 1.63	95.56	113.33	4.93
20	Индекс за развитие на шията 5	11	64.43 ± 0.92	59.21	70.00	4.54
21	Индекс гръден 2	39	93.86 ± 1.81	64.86	113.33	11.87
22	Индекс за дългокракост 2	33	26.35 ± 0.38	20.00	30.30	8.13

Видно е, че по голяма част от изчислените индекси Каракачанското куче притежава висока вътрепородна вариабилност, характерна за примитивните породи кучета. Въпреки, че коефициентите на вариране в общи линии не са високи, при някои индекси като индекс за развитие на костите, за широкочелост, гръден 2 и за дългокракост 2 при мъжките и индекс за широкочелост, гръден 2 и за дългокракост 2 при женските, разликата между минималните и максималните стойности надхвърлят 50%. При други индекси разликата е дори над 100%, както е по отношение на гръдния индекс и при мъжките и при женските индивиди. Интересно е, че само по 6 от общо 22 индекса на телосложението разликите между мъжките и женските са достоверни ($P < 0.05$).

Важна отличителна особеност на каракачанското куче е размерът на ушите. Изчислените за пръв път индекси за дългоухост и за широчина на ушите, чиито вариационни коефициенти имат съответно стойности 6,09 и 3,36, доказват константността на тези признаци и коректната формулировка на стандарта, определящ ушите като “по-скоро малки” (Dintchev, V., 1999).

Сравнителният анализ на индексите на телосложението на мъжки и женски Каракачански кучета показва, че при 10 индекса, стойностите са по-големи за мъжките кучета, при 3 индекса стойностите са равни и при 9 индекса стойностите са в полза на женските. Както можеше да се предположи по-високите стойности са нормални за

мъжките животни при индекса за масивност, за сбитост, гръдния индекс, за големина на главата, за масивност и обем на муцуната. Докато индексът за развитие на костите, за развитие на муцуната и индексът за масивност 2 имат почти еднакви стойности при кучетата от двата пола. Очаквано индексът на формата е по-голям при женските, изненадващо обаче индексът за широкочелост се оказва с по-висока стойност отново при кучките.

В сравнение с близките си родственици от Балканския полуостров – Торняка и Шарпланинеца, Каракачанското куче има по-ниски стойности на повечето индекси, както при мъжките, така и при женските животни. Изложените в таблици 5 и 6 данни показват, че при мъжките животни, каракачанското куче отстъпва при всички индекси с изключение на индекса за сбитост при шарпланинеца и индекса за развитие на муцуната при торняка. При кучките единствено индекса за развитие на муцуната е с по-голяма стойност при Каракачанското куче в сравнение с индексите при другите две породи.

Табл. 5. Някои индекси на телосложението при мъжки каракачански кучета, торняци и шарпланинци.

Индекси на телосложението		каракачанско куче	торняк*	шарпланинец**
2	Индекс на формата	104.98 ± 0.61	108,57	109,38
4	Индекс за масивност	124.97 ± 1.19	130,20	124,32
5	Индекс за сбитост	118.52 ± 1.23	119,93	113,66
7	Индекс за развитие на костите	20.22 ± 0.18	22,75	-
8	Индекс за големина на главата	40.22 ± 0.27	41,95	43,72
10	Индекс за развитие на муцуната	41.56 ± 0.38	40,06	-

* индексите на торняка са изчислени по данни на Salkić и др., 2000,

** индексите на шарпланинеца са изчислени по данни на Urošević и Latinović, 1987

Табл. 6. Някои индекси на телосложението при женски каракачански кучета, торняци и шарпланинци.

Индекси на телосложението		каракачанско куче	торняк*	шарпланинец**
2	Индекс на формата	107.80 ± 0.68	109,07	111,17
4	Индекс за масивност	118.00 ± 1.27	130,10	129,78
5	Индекс за сбитост	109.52 ± 1.07	119,28	116,74
7	Индекс за развитие на костите	20.27 ± 0.24	18,26	-
8	Индекс за големина на главата	39.43 ± 0.37	42,75	45,18
10	Индекс за развитие на муцуната	41.56 ± 0.50	40,42	-

* индексите на торняка са изчислени по данни на Salkić и др., 2000,

** индексите на шарпланинеца са изчислени по данни на Urošević и Latinović, 1987

Установяването на индекси на телосложението на Каракачанското куче позволява да се намерят по-точни критерии при породното диференциране на кучетата от тази древна българска порода. Стойностите на тези индекси могат да се използват като маркери в сравнителния екстериорен анализ на кучетата със сходни характеристики и общ произход, използвани като пазачи на стадата. Предложеният обем от индекси на телосложението доста точно и пълно охарактеризира екстериорния профил на Каракачанското куче и с успех може да се използва в Развъдната програма за възстановяването и съхранението на породата.

III. 3. ЕКСТЕРИОРНИ КОРЕЛАЦИИ И ВЪТРЕПОРОДНИ ТИПОВЕ

Субективният характер на оценяването на кучетата, затруднява обективното им групиране в отделни морфологични типове и се отразява негативно при оценяването на резултатите от селекцията. Още в първия проект за Стандарт (Динчев, В., 1991), а и по-късно, каракачанските кучета бяха групирани според дължината на космената покривка. Предвид ниската стойност на този признак за стопанското използване на кучетата от тази порода, бяха потърсени други, по-важни признаци, свързани със стопанските качества на каракачанското куче. Тези признаци и вероятните връзки между тях, могат да послужат за създаването на коректна система за типологична оценка на кучетата.). За целта бяха изчислени коефициентите на корелация между следните 19 признака, разпределени в две морфометрични групи :

A. На главата

1. дължина на главата;
2. дължина на муцуната;
3. широчина на главата;
4. широчина на муцуната;
5. обхват на черепа;
6. обхват на муцуната;
7. дължина на ухото;
8. широчина на ухото;

B. На тялото

9. дължина на шията;
10. обхват на шията;
11. височина при холката;
12. височина при кръстеца;
13. коса дължина на тялото;
14. дълбочина на гърдите;
15. широчина на гърдите;
16. обхват на гърдите;
17. височина до лакътя;
18. височина до скакателната става;
19. обхват на метакарпуса.

Резултатите от изчисляването на коефициентите на корелация бяха групирани по признаци, като под внимание бяха взети само стойности на коефициентите над средните – 0,5. Установи се, че 11 признака са показали достатъчно високи стойности на корелационните коефициенти и 7 от тях са свързани с главата. Кое то означава, че над 63 % от констатираните корелации са свързани с морфологията на главата. Това е в унисон с мнението и на други автори (Evans, H., 1993), че краниометрията може да се използва при определяне на породния статус.

Видно е, че почти всички корелации с много висока стойност – над 0,8, са свързани с морфологията на главата и само една – 0,977 изразява връзката между височината при холката и височината при кръстеца, от което следва, че морфометричният анализ на главата на каракачанското куче може да се използва с висока степен на сигурност за определяне на вътрепородните типове. Високите корелации между основните

признаци на главата и важни екстериорни показатели позволяват да се предвижда ефекта от селекция, водена дори само по типа на главата.

КОРЕЛАЦИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ В РАМКИТЕ НА МОРФОМЕТРИЧНА ГРУПА А

Признаци	Дълж. глава							
Дълж. муцуна	0,635	Дълж. муцуна						
Широч. глава	0,374	0,116	Широч. глава					
Широч. муцуна	0,744	0,578	0,677	Широч. муцуна				
Обхват череп	0,855	0,757	0,807	0,821	Обхват череп			
Обхват муцуна	0,838	0,681	0,675	0,896	0,876	Обхват муцуна		
Дълж. ухо	0,623	0,509	0,553	0,650	0,712	0,678	Дълж. ухо	
Широч. ухо	0,664	0,671	0,715	0,655	0,706	0,650	0,894	

КОРЕЛАЦИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ В РАМКИТЕ НА МОРФОМЕТРИЧНА ГРУПА **B**

Признаци	Дълж. шия									
Обхват шия	0,238	Обхват шия								
Вис. холка	0,19	0,523	Вис. холка							
Вис. кръстец	0,214	0,522	0,977	Вис. кръстец						
Дълж. тяло	0,212	0,549	0,750	0,734	Дълж. тяло					
Дълбоч. гърди	0,186	0,659	0,596	0,627	0,499	Дълбоч. гърди				
Широч. гърди	0,270	0,552	0,363	0,354	0,366	0,384	Широч. гърди			
Обхват гърди	0,307	0,645	0,700	0,673	0,628	0,442	0,546	Обхват гърди		
Вис до лакътя	0,318	0,625	0,768	0,728	0,668	0,565	0,239	0,638	Вис до лакътя	
Вис. до скакат. става	-	-	0,715	0,680	0,533	0,373	0,480	0,579	0,530	Вис. до скакат. става
Обхват метакарпус	0,401	0,627	0,597	0,581	0,581	0,285	0,280	0,634	0,507	0,458

КОРЕЛАЦИОННИ КОЕФИЦИЕНТИ МЕЖДУ ДВЕТЕ МОРФОМЕТРИЧНИ ГРУПИ

Признаци	Дълж. глава	Дълж. муцуна	Широч. глава	Широч. муцуна	Обхват череп	Обхват муцуна	Дълж. ухо	Широч. ухо
Дълж. шия	0,244	0,081	0,123	0,613	0,361	0,603	-0,089	0,430
Обхват шия	0,607	0,414	0,658	0,601	0,730	0,655	0,396	0,402
Височ. холка	0,697	0,595	0,417	0,667	0,661	0,677	0,515	0,436
Височ. кръстец	0,654	0,563	0,410	0,667	0,660	0,676	0,472	0,435
Дълж. тяло	0,527	0,624	0,218	0,750	0,664	0,743	0,339	0,522
Дълбоч. гърди	0,476	0,370	0,537	0,830	0,798	0,756	0,173	0,498
Широч. гърди	0,285	0,263	0,555	0,606	0,493	0,551	0,128	0,601
Обхват гърди	0,657	0,542	0,405	0,747	0,790	0,748	0,572	0,534
Вис. до лакътя	0,535	0,460	0,247	0,607	0,653	0,641	0,238	0,330
Вис. до скакат. става	0,288	0,239	0,545	-	-	-	-	-
Обхват метакарпус	0,557	0,423	0,251	0,710	0,840	0,866	0,621	0,639

III.4. КАРИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Всички изследвани мъжки и женски каракачански кучета имаха диплоиден хромозомен набор $2n=78$. На базово цитогенетично ниво, кариотипът на каракачанското куче се състои от 38 двойки акроцентрични автозоми, които постепенно намаляват по размер и не се различават от кариотипа на кучето като вид (*Canis Familiaris*). Половата хромозомна двойка е представена от две големи метацентрични X хромозоми при женските. Y хромозомата при мъжките има метацентрична морфология и е най-късата в набора. Не са установени отклонения относно броя на хромозомите в двойката на половите хромозоми (XXY, XO, OY например). При всички

анализирани мъжки и женски животни се наблюдава нормална конфигурация на полово определящата двойка хромозоми - XX за женските и XY за мъжките.

Сред числовите хромозомни аномалии, диагностицирани при кучето, най-честите са анеуплоидите на половите хромозоми. При каракачанското куче бяха установени други форми на числови хромозомни аномалии - полиплоидия и специфични структурни хромозомни аномалии, представени в Таблица 7.

Таблица 7. Хромозомни аберации и полиплоидия при 8 екземпляра каракачански кучета.

Име на кучето и възраст	Процент на полиплоидни клетки	Процент на клетки с аберации
		$X \pm \% E\Sigma$
Валя – 3,3 год.	6.45 %	6.45 %
Сирак 2 – 3,9 год.	4.76 %	7.14 %
Муртап – 11 год.	12 %	12 %
Рим – 15 год.	1 %	0 %
Пайо 2 – 9 год.	3,13 %	6,25 %
Фатма – 7 год.	9.52 %	9,5 %
Сара – 9 год.	5.89 %	5,9 %
Хари – 3,4 год.	6.45 %	9,67 %
	6.89 ± 1.12	$8,13 \pm 0,87$

. В заключение може да се обобщи :

- Броят и морфологията на хромозомите на каракачанското куче не се различават от стандартния кариотип на домашното куче (*Canis familiaris*, L. 1758).
- В кариотипа на каракачанското куче беше установен сравнително висок процент клетки със структурни и числови хромозомни аберации.
- За разлика от други породи, в нашето изследване при каракачанското куче, не бяха установени девиации в броя на половите хромозоми.

III.5. СТАНДАРТ НА КАРАКАЧАНСКОТО КУЧЕ

синоними : овчарско куче, чобанско куче, вълкодав, влашко куче, тракийски молос, Karakachan Dog, Thracian Mollos, Karakatschan Hund, Chien Karakatchan

Автор на стандарта: В. Динчев, С. Седефчев, А. Седефчев - 14.01.2000 г. (с изменения)

Произход: България

Дата на публикуване на първия оригинален стандарт: 26.06.1991 г. "Тракийски университет" - Стара Загора

Използване на породата: пастирско куче за охрана, за компания, дворно куче.

Класификация на FCI: група 2, секция 2.2, без изпитания за работни качества

Кратък исторически преглед: Каракачанското куче е една от най-старите породи кучета в Европа. Типичен молос. Създадено да охранява стадото и имота на стопанина си, то не се колебае да влезе в бой с вълк или мечка и да защити семейството му и него самия от всякаква опасност. Неговите предци започват да се формират още в 3 хилядолетие преди Христа. То е потомък на кучетата на траките, най-старото население по българските земи и прочути животновъди, описани от Херодот като най-големия народ след индийския. Съществена роля при оформянето на каракачанското куче са изиграли прабългарите, довеждайки своите кучета при преселението си от Памир и Хиндукуш.

Името си това куче дължи на каракачаните, пастири - номади с тракийски произход, които са запазили благодарение на консервативните си животновъдни традиции някои от най-старите форми домашни животни в Европа - каракачанската овца, каракачанския кон и разбира се каракачанското куче. С това име то е описано в произведенията на някои от класиците в българската литература като Йордан Йовков, Георги Райчев и Йордан Радичков. За него пише и Х.Б. Петерс през 1938 г. в немското киноложко списание. Първия изследовател на породата е д-р Тодор Гайтанджиев, който още през 70 - те години предлага приемането на стандарта ѝ.

Смелостта и чувството за собствено достойнство на каракачанското куче, съчетани с изключителната му вяност, го правят незаменим приятел и помощник.

Общ изглед: Масивно куче. Хармонично развито с добре свързани части на тялото. Видът му излъчва сила и внушава респект. Мускулатурата е мощна, костите са масивни, но не груби. Изключително непретенциозно.

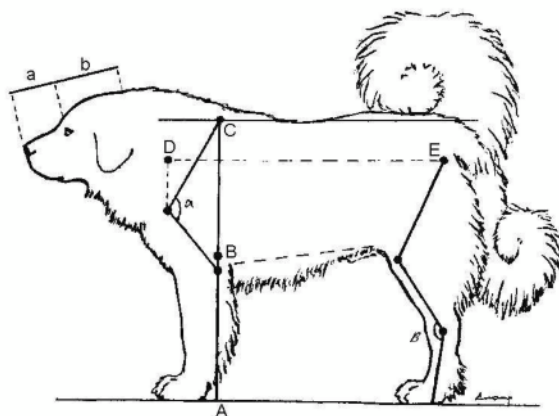
Важни пропорции: Дължината на тялото е равна на височината при холката + X%

- при мъжките кучета $X = 4 - 10 \%$

- при женските кучета $X = 6 - 15 \%$

- височината при лакътя = 55 % от височината при холката

- дължината на муцуната = 45 % от дължината на главата

Фиг.7

Поведение: Гордо, властно, недоверчиво към непознати, смело и интелигентно куче. С твърд, уравновесен и независим характер. Лаят на каракачанското куче е характерен - дебел и плътен. Умният му рязък поглед стъписва.

Глава:

Мозъчен дял: Черепът е широк и масивен, горния профил е леко заоблен, челната бразда е плитка, окципиталният издатък е слабо забележим. Надочните дъги са слабо развити. Осите на муцуната и мозъчния дял са успоредни.

Стоп: Забележим, но не рязък.

Лицев дял:

Муцуна: Масивна, разширяваща се към основата, по-къса от черепната част. По посока на носа едва видимо се стеснява и завършва тъпо.

Носна гъба: Голяма и добре пигментирана. Ноздрите са широки.

Устни: Дебели и прилепнали. Горната покрива долната. Добре пигментирани.

Челюсти(зъби): Челюстите са силни. Зъбите са 42 на брой (20 в горната и 22 в долната челюст). Големи и бели, правилно подредени. Захапката е ножична или клещовидна.

Очи: Малки, дълбоко и косо поставени, като латералните ъгли стоят по-високо от медиалните. Тъмно или светло кафяви, в зависимост от цвета на косъма. Ръбът на клепачите е тъмно оцветен. Погледа е мрачен и самоуверен. Излъчва интелект и твърдост.

Уши: Малки, ниско поставени, с V - образна форма, висящи, плътно прилепнали към черепа. Покрити с къси и гъсти косми.

Шия: Къса и мощна. Здравосъвързана с главата и трупата. Поставена под ъгъл около 30° към линията на гърба. Кожата не образува висящи гънки с изключение на слабо развит гердан разположен надлъжно по вентралната част на шията.

Тяло:

Горна линия: Хоризонтална, права.

Холка: Добре развита, дълга и мускулеста.

Гръб: Прав, широк и обложен с масивна мускулатура.

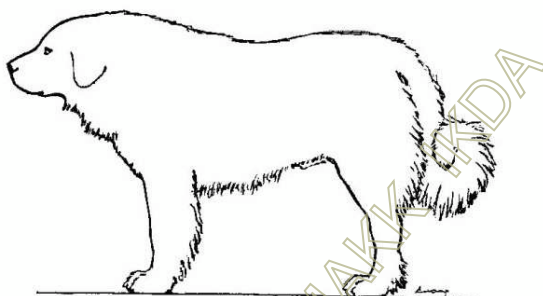
Поясница: Средно дълга, широка, добре замускулена. Открояваща се над линията на гърба.

Крупа: Средно дълга, широка, леко наклонена. Заоблена и мускулеста.

Гръден кош: Дълбок и широк, но не бъчвообразен. На дълбочина достига най-малко до лакътя.

Долна линия и корем: Коремът е мускулист и стегнат, леко прибран.

Опашка: Поставена не много високо. Достига до скакателната става, но се среща и вродено къса. Покрита с дълги и груби косми. В спокойно състояние виси отпусната или с навит на кука край (Фиг.8). В движение или при възбуда се повдига над гръбната линия навита сърпообразно или на колело (Фиг.9).

Фиг.8

Фиг.9

Крайници:

Предни крайници: Прави, успоредни по между си, масивни.

Рамо: Дълго и широко. Здравно свързано с трупа. Покрито с масивна мускулатура. Ъгълът между лопатката и раменната кост е около 105° .

Лакът: Плътно прилепен към гръдния кош.

Подрамо: Дълго, с масивни кости.

Карпус: Здрав и широк.

Метакарпус: Леко наклонен. Широк и здрав.

Лапа: Голяма, закръглена, със сухи и прибрани пръсти, сводеста. Богато окосмена. Възглавничките са еластични и тъмни. Ноктите са дебели и здрави, за предпочитане тъмни на цвят.

Задни крайници: Паралелни по между си, мощни, с леко изправени ставни ъгли.

Бедро: Средно дълго, широко. С масивна мускулатура.

Подбедро: Дълго, широко и мускулесто.

Скакателна става: Широка и суха. Ъгълът на тибио-тарзалната става е около 140°.

Метатарзус: Средно дълъг, масивен, леко косо поставен.

Лапа: По - издължена от предната, със сухи и прибрани пръсти. Често се срещат един или два допълнителни пръста. Богато окосмена.

Алюри:

Кракката е свободна и широка. Предпочитан алюр е пружиниращия тръс.

Кожа:

Плътна, еластична и прилепнала. Не образува гънки, с изключение на слабо развит гердан, разположен надлъжно в долната част на шията. Носната гъба и видимите лигавици са черно пигментирани, а при рижо-белите кучета в кафяво.

Косъм:

Качество на косъма: По отношение дължината на косъма се различават два типа:

късокосмести - с дължина на покривните косми по тялото, шията и крайниците до 12 см.

дългокосмести - с дължина на покривните косми по тялото над 12 см.

По шията, холката, крупата, задната страна на крайниците и опашката космите са дълги и груби. Покривните косми са прави и твърди. По главата и предната страна на крайниците космите са къси и прилепнали. Има добре развит подкосъм.

Цвят на косъма: Окраската е двуцветна или трицветна, петниста. Предпочитат се големи, ясно ограничени тъмни петна на бял фон или големи бели петна на тъмен фон.

Ръст: Мъжки: 63 – 75 см.

Женски: 60 – 69 см

Тегло: Мъжки: 40 – 55 кг.

Женски: 30 – 45 кг.

Недостатъци: Всяко отклонение от гореизложеното следва да бъде считано за недостатък, който ще бъде санкциониран в зависимост от степента на изявата му.

- недостатъчно масивна и широка глава
- заострена муцуна
- неизразен или силно изразен стоп
- силно изпъкващ окципитален издатък
- стърчащ нос
- изпъкнали, кръгли очи
- високо поставени, неплътни прилягащи уши
- депигментация
- дълга или прекалено къса шия
- изразен гердан в областта на шията
- тесен или плитък гръден кош
- мек гръб
- шаранов гръб
- ниско поставена опашка
- криви крайници, О - образна или Х - образна постановка
- силно наклонени или прави метакарпуси
- остри или изправени ставни ъгли
- черна маска

Елиминиращи недостатъци:

- сходство с други породи: кавказка овчарка, средноазиатска овчарка, шарпланинец, лендзир и др.
- горночелюстна прогнатия
- долночелюстна прогнатия с отстояние над 3 мм между резците

- флегматичен темперамент
- плашливост (страх)
- немотивирана агресия
- едноцветна окраска
- права опашка
- мек и/или къдрав косъм
- липса на подкосъм

N.B. Мъжките трябва да имат два нормално развити тестиса, напълно спуснати в скротума

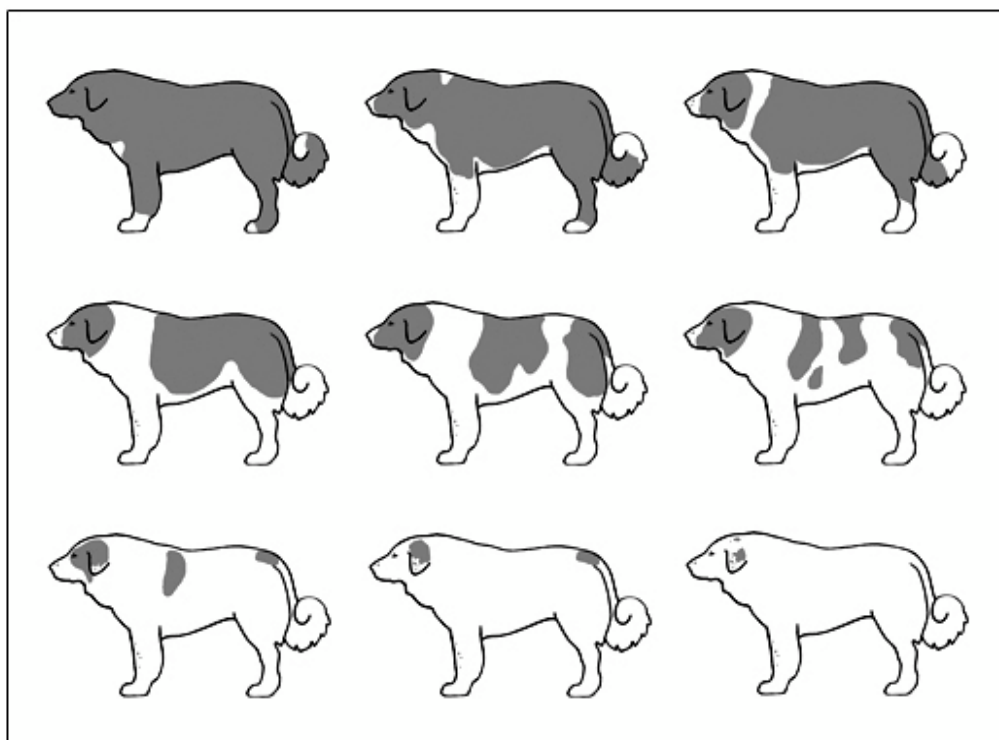
III.6. КОМЕНТАР НА СТАНДАРТА

1. Вариране в типовете окраски при Каракачанското куче

Първи опит за систематизиране и анализ на варирането на типовете окраски на космената покривка при чистопородната популация на Каракачанското куче правят Вучков и др. (2011) Най-широко използваните имена от българския народ, с които са наричали каракачанските кучета от миналото до днес, са свързани с описание на цвета на космената покривка. Това подсказва до известна степен разпространението на различните типове окраски сред популацията на чистопородните Каракачански кучета. И днес най-широко разпространеното име е „Шаро” и производните от него за шарени кучета, при които на преобладаващо бял фон са разпределени тъмни петна. Широко разпространено е и името „Караман”. Турската етимология на думата (кара – черен, ман – основен, преобладаващ) подсказва, че именно такъв тип окраска е била разпространена сред популацията каракачански кучета още далеч в миналото. С такова име са наричани кучета с преобладаващ черен цвят на космената покривка. Често срещано е името „Гривчо” и производните му Грива, Гриве, Гриво. Обикновено така са наричани, а също се наричат и днес, кучета с преобладаващ тъмен цвят и с пояс бяла козина около шията, бели петна в областта на гърдите, долната част на крайниците и на върха на опашката. По рядко срещано е името „Мурджо” и производното му Мурга, Мура и т.н. Така обикновено овчарите са наричали куче с тъмна лицева част на главата, при сиво или жълто-червено оцветяване на преобладаващите петна.

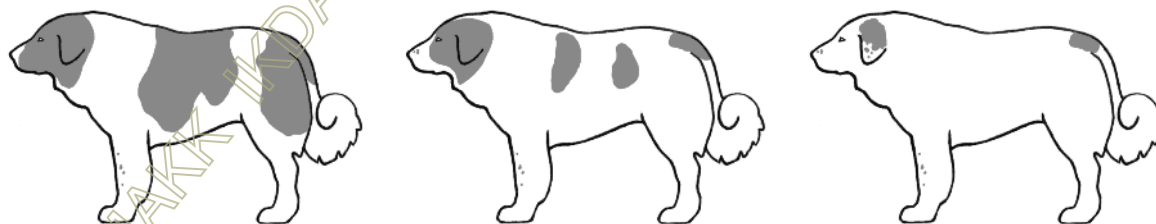
В направеното проучване, не се наблюдаваха Каракачански кучета с едноцветна окраска – чисто бели или изцяло пигментирани. При всички изследвани животни (100 %) окраската е представена от пигментирани в различен цветен нюанс зони и непигментирани, бели участъци в различно съотношение между тях.

В зависимост от разпределението на пигментираните участъци по космената покривка на тялото и тяхната големина спрямо белите, непигментирани участъци, оцветяването на космената покривка при Каракачанското куче може да се раздели на два основни типа:

Фиг. 10 Степени на развитие на депигментираните участъци в окраската на Каракачанското куче. От минимално(горе в ляво) до максимално (долу дясно). (©А.Седефчев).

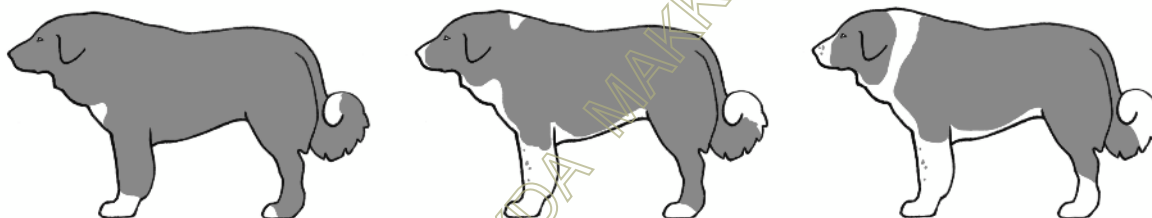
I-ви тип. По-голямата част от космената покривка на тялото е непигментирана. Преобладаващият цвят е белия. Този тип оцветяване се среща при 420 броя от Каракачанските кучета включени в изследването, или 58,4 % от изследваната популация. Такива кучета се определят като „Шарени“ (Фиг.1 1) като пигментираните петна са разположени по тялото, без да се наблюдава определена зависимост в разпределението в определени части на тялото, с изключение на главата и корена на опашката. Това са области, които най-трудно се обхващат от зони на депигментация. Подобни данни посочват Мычко и Беленкий (1998) при Средноазиатската овчарка <http://irkcao.narod.ru/stat/stat200.htm>.

Фиг.11. Степени на проявление на зоните на депигментация спрямо пигментираните зони при „Шарената окраска“ при Каракачанското куче.

II-ри тип. По-голямата част от космената покривка на тялото е пигментирана. Такива кучета се наричат най-общо „Гривести“. (фиг.12) Преобладава съответния цвят на пигментираната област и много по-малка площ заемат белите петна. Този тип оцветяване на космената покривка се среща при 299 броя от изследваните Каракачански кучета, или при 41,5 % от изследваната извадка. Цвета на пигментираната област може да варира в различни цветове характерни за чистопородното Каракачанско куче – черно, сиво с различни оттенъци и нюанси, рижо с червено-кафяво пигментиране на видимите лигавици и ириса на очите, червено с черна пигментация на лигавиците и тъмнокафяво оцветяване на ириса на очите, тигрово.

Нужно е да се отбележи, че при този тип оцветяване, се наблюдава известна зависимост при разпределението на депигментираните зони, израз явящи се като бели петна в различните части на тялото. Най-честата локация на бели петна при гривестите кучета е в лицевата част на главата, шията, гърдите, долната част на корема, долната част на крайниците и върха на опашката. Когато депигментацията е много слабо проявена, белите петна са много малки, може и да липсват на някои от посочените места и тогава кучето може да създава илюзия за изцяло пигментирано. Задължително се проявяват зони на депигментация изразяващи се с много малки по размери бели петна, най-често по пръстите на крайниците, или на гърдите. При Кракачанското куче не се наблюдават едноцветни екземпляри.

Фиг.12. Степени на проявление на зоните на депигментация спрямо пигментираните зони при „Гривестата окраска“ при Каракачанското куче.

В зависимост от оцветяването на пигментираните петна на космената покривка и видимите лигавици, при Каракачанското куче окраските могат да се разделят в няколко големи групи:

А. Чернобял цвят.

Без съмнение е най-разпространения цвят сред изследваната популация. Среща се при 422 броя Каракачански кучета включени в изследването, или при 58,6 % от проучваната извадка от популацията. Това кореспондира с установените генетични зависимости свързани с унаследяването на цвета при кучето – редица автори

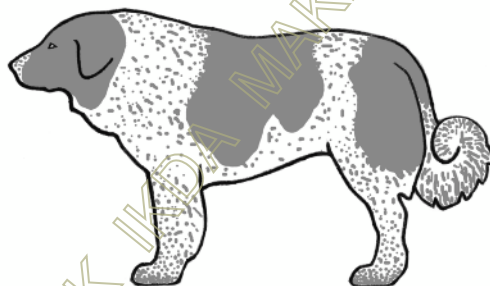
посочват, че черния цвят се унаследява доминантно (Седефчев, 2000; Мычко и Беленкий, 1998)

- Чернобяла – шарена (на петна) окраска.

При тази окраска преобладава белия цвят, а петната разположени по тялото са черно пигментирани. Тази окраска се среща при 241 броя от Каракачанските кучета включени в проучването или 57,1 % от чернобелите кучета са на петна (шарени). Тази окраска съставлява 33,5 % от цялата изследвана популация.

При голяма част от изследваните кучета се наблюдават малки черни петънца върху бялата основа, под формата на „пръски“. Като при някои екземпляри този признак е много силно проявен (Фиг. 13).

При 79 броя (18,7 % от всички чернобели кучета) от включените чернобели, шарени, Каракачански кучета, се наблюдава трети цвят в областта на лицевата част на главата. Когато е по-слабо проявен, третия цвят, най-често в различни нюанси на сиво или кафяво, се наблюдават под формата на подпал на лицето, представен с петна над очите, от страни на муцуната и бузите. Поради характерната форма на петната над очите, сред хората занимаващи се с породата са известни, като „двойни очи“. При шарените кучета с преобладаващите непигментиран и, бели зони по тялото, често е невъзможно проявлението на третия цвят в другите характерни за неговата локация места - долната част на крайниците, предната част на гърдите и долната страна на опашката.

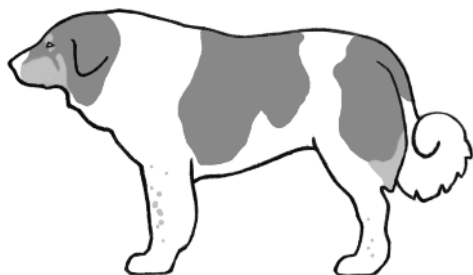

Фиг.13. Проява на „пръски“ при чернобялата окраска

Само когато са налице пигментирани петна в тези области може да се забележи частична или пълна проява на третия цвят в зависимост от големината на пигментираните петна (Фиг. 14).

Подобно трицветно оцветяване се среща и при други сходни породи. При овчарското куче от Босна и Херцеговина, известно като Торняк този тип оцветяване е характерен признак на породата и е описано в признатия от FCI стандарт на тази порода (Динчев, 2001).

При Средноазиатското овчарско куче, което много автори свързват с общ произход с Каракачанското куче в далечното минало, също се наблюдава трицветно оцветяване. В Узбекистан такива кучета са наричани „туркуз“. Според местно поверие трицветните кучета наричани от местните „с четири очи“, не заспивали никога и пазели от зли сили имота на стопанина си. Трицветни, „четириоки“ кучета, според авторите, са били силно ценени и им е била приписвана митична сила Мычко и Беленкий (1998).

Фиг.14. Проява на трети цвят в характерните локации при чернобяла шарена окраска.

- Чернобяла-гривеста окраска.

Среща се при 141 Каракачански кучета от проучваните, или 42,8 % от чернобелите и 25,1 % от популацията.

При 40 кучета или при 9,4 % от изследваните чернобели Каракачански кучета и при 5,6 % от изследваната популация, се наблюдава проявяването на трети цвят, като при този тип оцветяване по-ясно може да се определи трицветността, тъй като преобладават пигментираните участъци по тялото на животното, непигментирани те, бели участъци са по-малки по площ и проявата на третият цвят в специфичните за него места е по-ясно изразено. И тук третия цвят е представен като варианти на сивото и кафявото, с добре обособени зони на проявяване – муцуната, над очите, долната част на крайниците, предната част на гърдите и долната част на опашката.

Б. Сивобял цвят.

Това е вторият по разпространение цвят сред популацията Каракачански кучета. Среща се при 156 броя от изследваните животни, или при 21,6 % от популацията. Изключително богат на нюанси и оттенъци. Към тази група спадат различните вариации на сивото от много тъмно сиво, до керемидено сиво оцветяване, като цветовете преливат. Пепеливото сиво или мишо сиво не е характерно за породата. При сивобялото оцветяване, се наблюдава зонарно оцветяване на покривните косми, като се редуват по-светли с по-тъмни зони по дължината на влакното, като при върха, косъмът винаги е по-тъмен, при някои екземпляри почти черен. При повечето чистопородни екземпляри от породата при пигментация на лицевата част на главата се наблюдава преливане към по-светъл цвят, за разлика от някои сходни породи като

Кавказка овчарка, Шарпланинец, Леонбергер, при които пигментацията по лицевата част на главата е по-тъмна и се доближава до черно, при сиво оцветяване на останалите пигментирани части на тялото. Този признак в киноложката литература се определя като „тъмна маска” (Динчев, 2001; Мазовер, 1954).

- Сивобяла – шарена (на петна) окраска .

При тази окраска преобладава белият цвят по тялото на животното, а пигментираните петна са с различните нюанси на сивото. Среща се при 105 Каракачански кучета, включени в проучването, като това съставлява 67,3 % от сивобелите и 14, 6 % от цялата изследвана популация

- Сивобяла - гривеста окраска .

При тази окраска разпределението на непигментираните бели петна спрямо преобладаващата пигментирана част на тялото е както при описаният вариант при чернобялата гривеста окраска. Среща се при 51 от Каракачанските кучета в проучването или при 32,6 % от сивобелите и при 7,1 % от кучетата в изследваната извадка.

В. Рижобял цвят.

Характерна форма на оцветяване за Каракачанското куче, при която пигментираните петна на тялото са в различни нюанси на жълто-червения цвят. Този цвят беше отчетен при 83 кучета от всички включени в изследването или при 11,5 % от популацията. Задължително трябва да се отбележи, че при рижобелите екземпляри оцветяването на видимите лигавици – носна гъба, устна лигавица, клепачни ръбове, а също и ириса на очите са пигментирани в жълто-кафяво.

- Рижобяла – шарена (на петна) окраска .

Среща се при 69,8 % от рижобелите кучета и съставлява 8,1 % от всички Каракачански кучета в проучването.

- Рижобяла – гривеста окраска.

Среща се при 30,1 % от рижобелите екземпляри и при 3,4 % от популацията.

Г. Червенобял цвят.

Среща се при 38 от изследваните Каракачански кучета или при 5,3 % от всички включени в проучването. Най-общо наречен червено бял, този цвят е представен от множество варианти – от наситено червено-кафяво до много бледо кремаво, почти бяло. В настоящето проучване ние събрахме тези варианти на червения цвят в един, поради общото оцветяване на видимите лигавици в черно, както и по тъмнокафявия ирис на очите, което да отдиференцира този вид оцветяване от рижобелия цвят при Каракачанското куче. Ние считаме, че този вид оцветяване по-скоро се доближава до сивобелия цвят отколкото до рижобелия, някои нюанси на червено – жълтия цвят дори

могат да се припокриват в тези две окраски, но при червенобелите Каракачански кучета, носната гъба е черно пигментирана, както и устната лигавица и клепачния ръб, а ирисът на очите от своя страна е тъмнокафяв.

При някои екземпляри с много светло-кремави петна може да се наблюдава сезонна промяна в интензивността на пигментацията на носната гъба и тя да придобие розов цвят в централната област. Устната лигавица и клепачния ръб обаче са пигментирани в черно. При тази окраска също се наблюдава зонарност в пигментацията на покривните косми, с редуване на по-светли и по-тъмни зони по дължината на влакното, като при по-тъмно пигментираните екземпляри, най-често в областта на холката се наблюдава черна пигментация на върха на косъма. Поради наличието на черен пигмент, при някои изследвани животни, много ясно се наблюдава тъмно оцветяване както на клепачния ръб, така и на малка зона около очите подобно на „грим“. По-тъмна пигментация в областта на муцуната и ръба на ушите, без обаче, да се проявява така наречената „тъмна маска“

- Червенобяла – шарена (на петна) окраска.

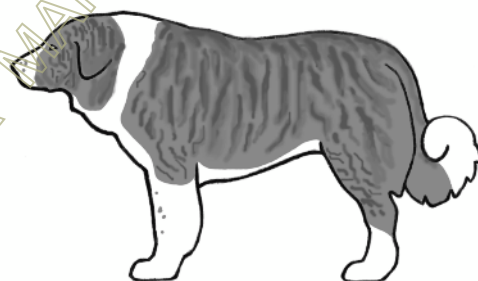
Среща се при 42,1 % от червенобелите Каракачански кучета или при 2,2 % от популацията.

- Червенобяла – гривеста окраска.

Среща се при 57,8 % от червенобелите екземпляри или при 3,1 % от популацията.

Д. Тигров цвят.

Този цвят е сравнително рядко разпространен сред популацията Каракачански кучета. Среща се при 16 от включените в проучването животни, или при 2,3 % от изследваната популация. Характеризира се с напречно разположени по-тъмни (до черни) ивици на по-светла основа. При по-тъмно оцветените екземпляри основата е тъмно сива, а при по-светлите – червеникава (**Фиг.15**).

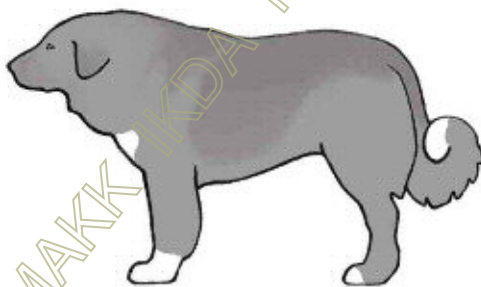
Фиг.15. Тигров цвят при Каракачанско куче.

Тигровото оцветяване сред популацията на Каракачанското куче в миналото е имало по-ясно изразена географска локалност, свързана с определени райони, от което и да е друго, разгледано до тук оцветяване характерно за тази порода. Най-типични представители с такова оцветяване произлизат от района на Разлог, Банско и Якоруда. Сред местното население е известно с наименованието „на прате”(„прате” - от пръчки, на пръти). Муцуната почти винаги е по-тъмно пигментирана. Областта около очите и бузите е по-светла. Черно пигментирани са носната гъба, устната лигавица и клепачния ръб на очите.

Е. Чапрачен цвят - чапрак, чепрак (от турското **çaprak** – покривало, което се слага под конското седло)

Това е най-рядко срещаното оцветяване при чистопородното Каракачанско куче. Само 4 екземпляра от проучваните са с отговарящите особености на този цвят. Общо за изследваната извадка този цвят съставлява 0,5 %.

При чапрачното оцветяване пигментираната област е по-голяма като площ върху тялото на кучето в сравнение с непигментираните бели петна, които са разположени по лицевата част на главата, на гърдите, в долната част на крайниците и корема и на върха на опашката. Пигментираната област е представена основно от два цвята – черен и червеникаво-кафяв, разпределени по определен начин. Черния цвят е локализиран в областта на гърба, и обхваща тялото на кучето под формата на черно „седло” или „плащ”. Черното седло е с ясно ограничени контури. Червеникаво кафявия цвят обхваща останалата част от пигментираната област под „черното седло” и се нарича „подплащник”. Достига до непигментираните бели участъци. Главата също е оцветена в червеникаво кафяв цвят. Видимите лигавици – носна гъба, устна лигавица и клепачен ръб, също са пигментирани в черно. Тъмнокафяво е пигментиран ирисът на очите (Фиг.16.).

Фиг.16. Чапрачен цвят при Каракачанското куче.

Според Мычко и Беленкий (1998), тази окраска при Средноазиатската овчарка е нетипична и крайно нежелана, при все че се среща при някои екземпляри. Според авторите тази окраска се появила сред популацията на Средноазиатската овчарка, като резултат от първоначалните кръстосвания с Източноевропейски овчарски кучета, интродуцирани в естествения ареал на разпространение на Средноазиатските овчарки, като караулни служебни кучета. Авторите считат, че тази окраска при

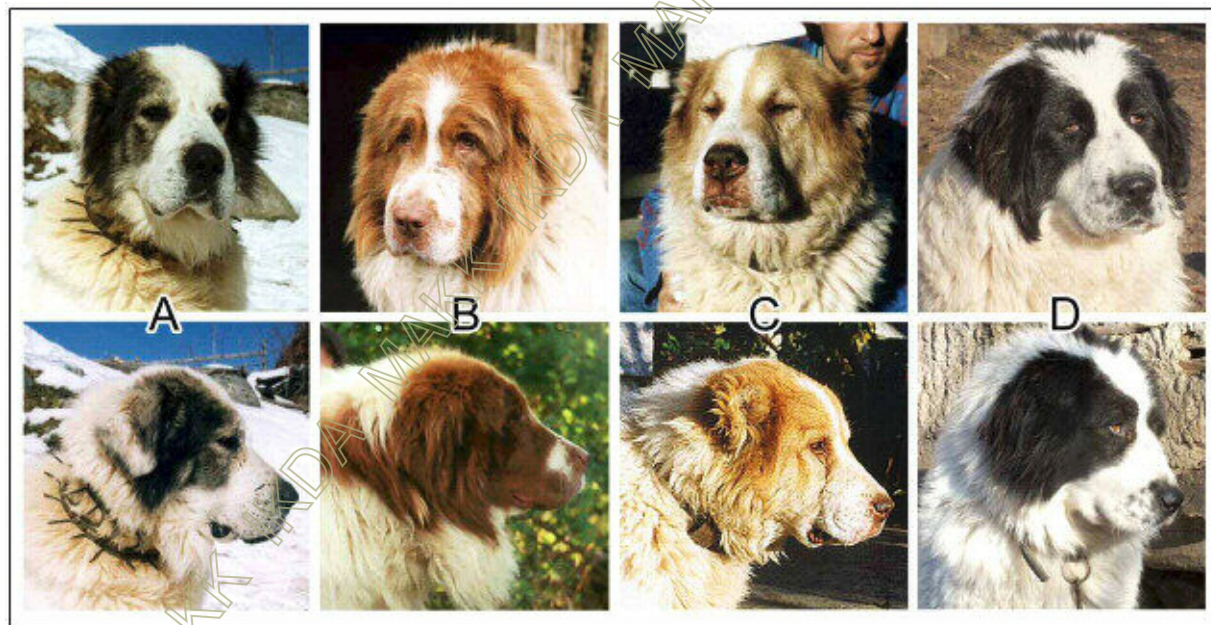
Средноазиатската овчарка, в комбинация с други признаци като – по-лека муцуна и глава и високо поставени уши, са сигурен критерий за кръстосване с Източноевропейски или Немски овчарски кучета.

На този етап ние не разполагаме с данни тази окраска при Каракачанското куче да се дължи на евентуално кръстосване с други породи и я приемаме като типична, но изключително рядка за популацията.

Вариране при развитието на лицевия дял на главата (муцуната)

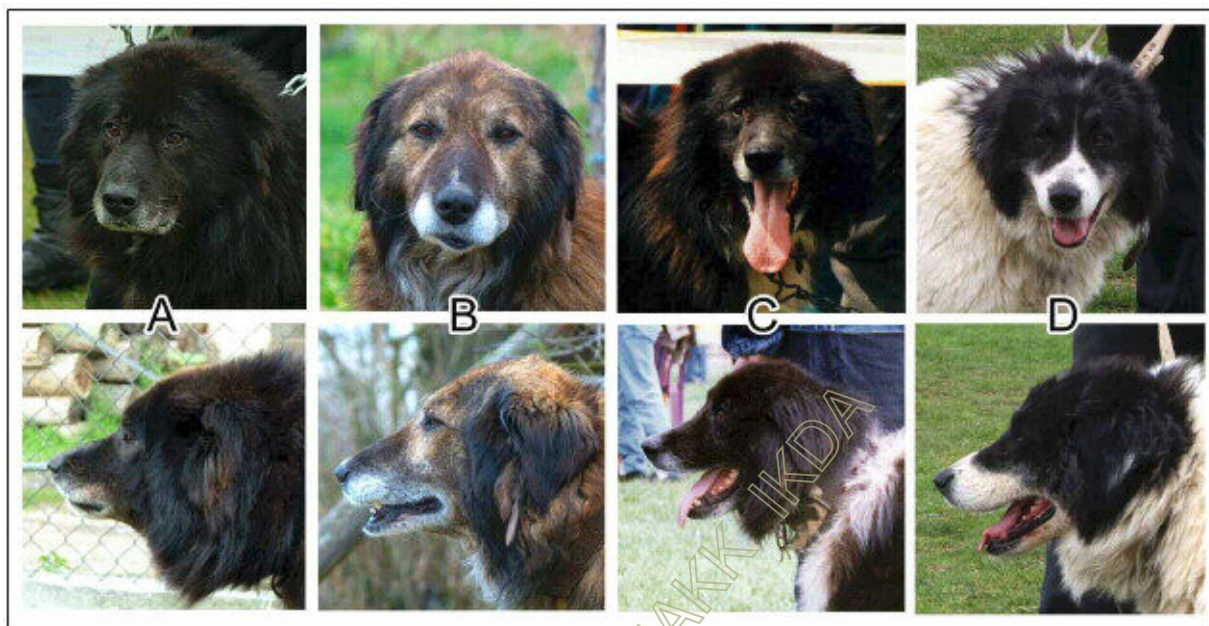
Според развитието и масивността на лицевия дял на главата, в популацията на Каракачанското куче могат да се отдиференцират три отделни вътрепородни типа (Вучков, 2006).

1. Кучета с тежка муцуна (молосоподобен тип). При този тип е характерна масивната, широка муцуна със сравнително голяма роstralна ширина на челюстите (ширината между кучешките зъби на горната и на долната челюст). При поглед дорзално, муцуната почти не се стеснява по посока на носа, като запазва осезаема ширина по цялата си дължина. Носната гъба е широка и плътна. Очите също са широко поставени. При поглед латерално, муцуната е с форма на правоъгълник, като горната линия е успоредна на долната. Устните са дебели и плътни, като горните леко провисват и покриват долните. Прехода от лицев към мозъчен дял на главата е много слабо изразен. Съществува положителна корелация между обхвата на главата и обхват на муцуната. При някои екземпляри от този тип е налице тенденция за скъсяване на лицевия дял на главата спрямо мозъчния. (фиг. 17).

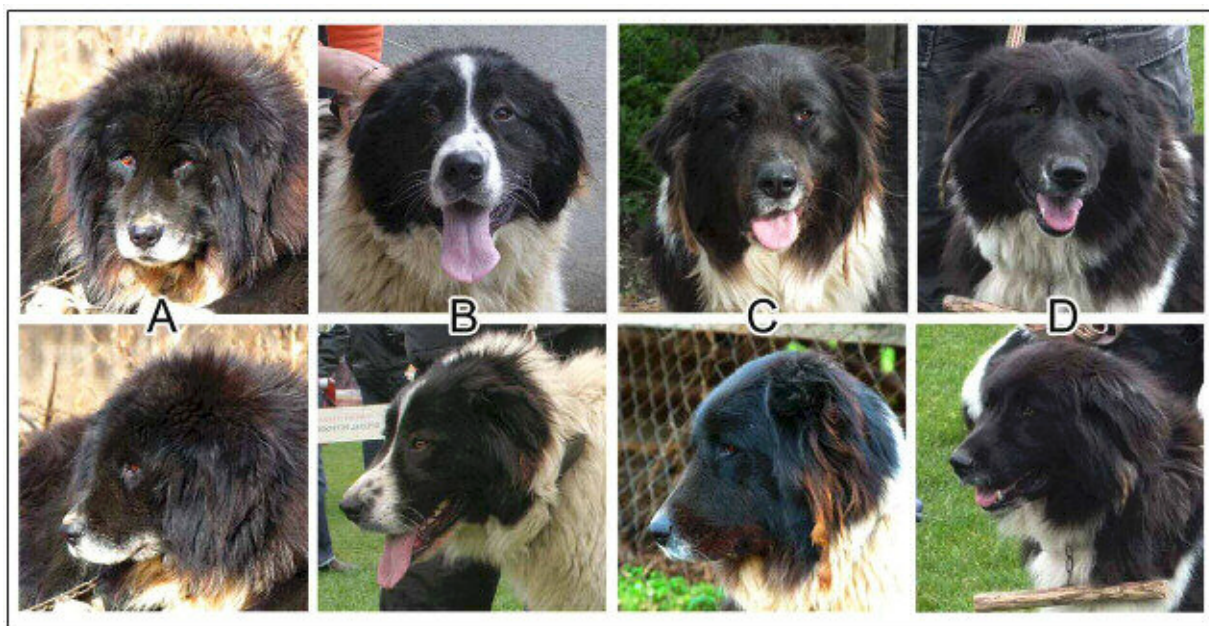
Фиг.17. Глава на Каракачанско куче от молосоподобен тип. Мъжко А,В,С. Женско D. (©А.Седефчев)

2. Кучета с лека муцуна (лупоиден тип). При този тип е характерна сухата, плътна муцуна, наподобяваща муцуната при вълка. От там идва и наименованието на типа. По развитие на лицевия спрямо мозъчния дял на главата, изследваните кучета се определят като мезоцефални – дължината на муцуната е почти равна на дължината на мозъчния дял на главата. Прехода между лицев и мозъчен дял е плавен и стопът е слабо изразен. При дорзален поглед муцуната видимо и постепенно се стеснява по посока на носната гъба, но завършва тъпо. При поглед латерално муцуната има форма на пресечен клин. Въпреки изразената клиновидна форма, муцуната не бива да бъде прекалено нежна и тясна. Изнежването на типа не е желан признак при Каракачанското куче! Устните са сухи, плътни, без да провисват. (фиг.18)

Фиг.18. Глава на Каракачанско куче от лупоиден тип. Мъжко А,В,С. Женско D.
(©А.Вучков, ©А.Седефчев)

3. Кучета от междинен тип. Според развитието на муцуната тези екземпляри заемат междинно положение, сравнени с представителите на другите два типа. Наблюдават се признаци отчасти характерни за кучетата от тежкия, и такива характерни за лекия тип. Поради това по масивност на муцуната се определят като междинен тип. При поглед дорзално, муцуната минимално се стеснява по посока на носа, както е при кучетата с тежка муцуна. При поглед латерално муцуната има форма на пресечен клин, като дорзалната и вентралната линия на муцуната не са успоредни и конвергират по посока на носа, подобно на кучетата с лека муцуна. Устните са дебели, плътни и сухи, но не провисват, така както при кучетата с тежка муцуна (фиг. 19).

Фиг.19. Глава на Каракачанско куче от междинен тип. Мъжко А,В. Женско С,Д.
(©А.Вучков, ©В.Мураров, ©А.Седефчев).

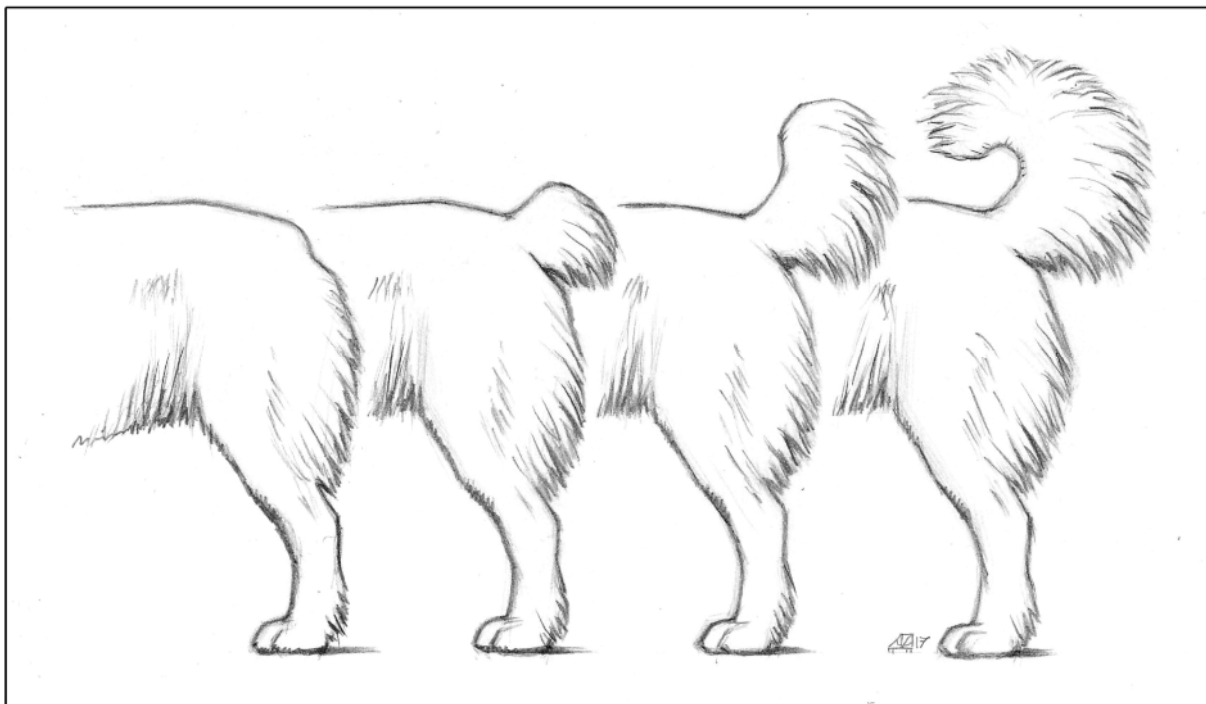
Необходимо е да се отбележи, че освен по развитие и масивност на муцуната при кучетата от различните вътрепородни типове, другите характеристики на екстериора на главата (постановка на очи, уши, профилна линия, пропорции и т.н.), са абсолютно сходни и не се променят.

III.5 НАСЛЕДСТВЕНИ АНОМАЛИИ

1. Брахиурия

Среща се сравнително често при каракачанските кучета. 3 от 25 родоначалници на линии в породата (12 %), са късоопашати. Фенотипната експресия на признака варира в широки граници. От напълно липсваща (Анурия), до почти нормално дълга опашка.

В традиционната селекция вродената късоопашатост(брахиурия) е била съзнателно търсен белег. Такива кучета са наричани от овчарите „къшо“, „касо“, „гуджо“, „кано“, „кундо“. Този специфичен породен признак не влияе негативно на работните качества на каракачанското куче.

Фиг.20. Степени на брахиурия при каракачанското куче. (©А.Седерфчев).

2. Дисплазия

Има съобщения за диагностицирана дисплазия на тазобедрената става при каракачански кучета. До сега не е правен мониторинг на популацията по този признак. При оценката на тази аномалия, трябва да се има предвид и изследвания (Слесаренко, 2006), които показват, че при дивия прародител вълка (*Canis lupus*) и при сродни автохтонни породи пастирски кучета от Средна Азия се наблюдава като естествена норма състояние на ставата, класифицирано рентгенографски като преходна форма и дори лека степен на дисплазия. При вълка и едрите примитивни кучета пазачи, главата на бедрената кост навлиза в дълбочина в ацетабуларната ямка приблизително (но не повече от) колкото радиуса на главата. Това е съчетано с много здрави капсули на ставата, мощни връзки на главата на бедрената кост и силно развити апоневрози на малките мускули на таза.

3. Ектропиум, ентропиум

И двата признака (извърщане и завръщане на клепачите) се наблюдават в популацията на каракачанското куче, но до сега не са били обект на мониторинг.

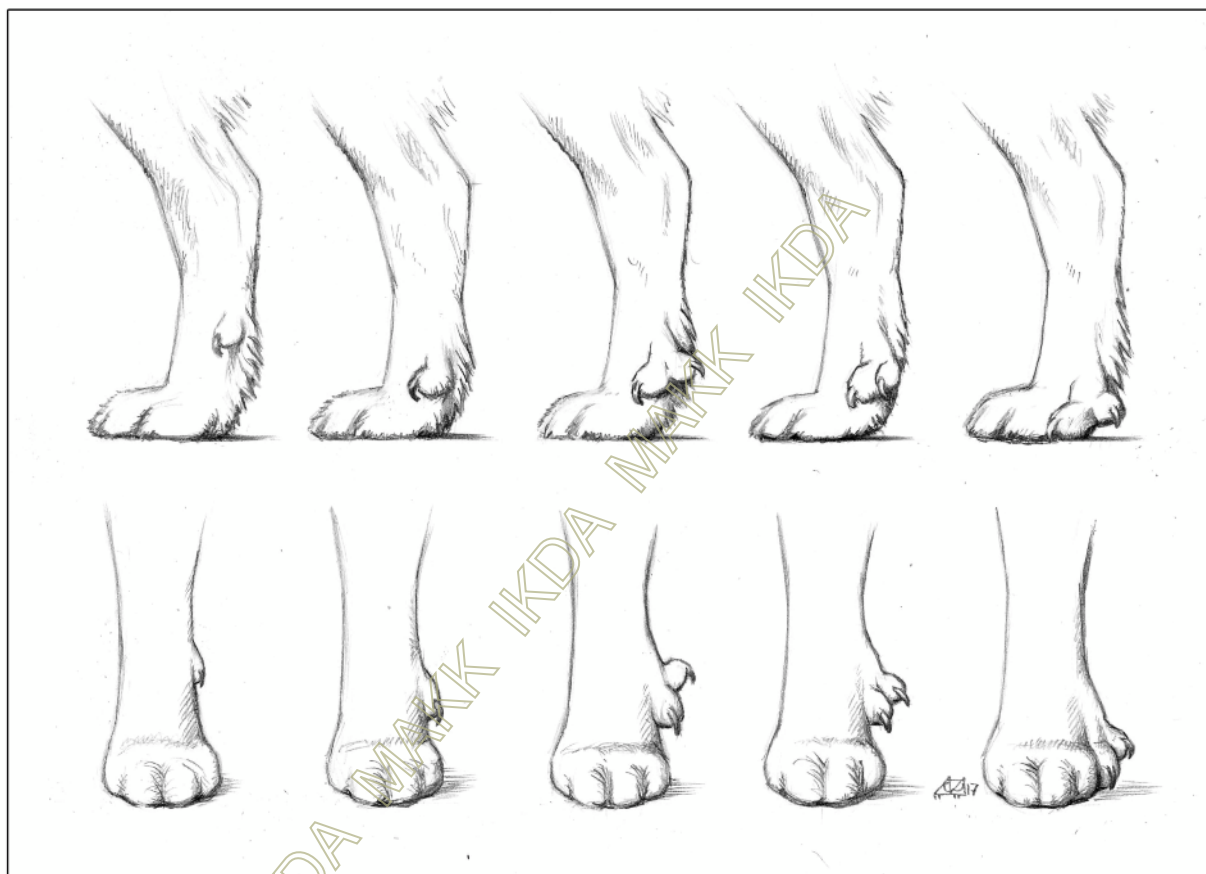
4. Непропорционална джуджевидност

Наблюдава се изключително рядко (само едно аборигенно женско куче, от района на Сърница). Без изяснена етиология.

За сродните породи, Bingel, S.A. and Sande, R.D.(1994) описват подобно състояние при големия пиренеец и го определят като спондило-метафизарна дисплазия с автозомно-рецесивна природа.

5. Преаксиална полидактилия на задните крайници

Билатерална и унилатерална полидактилия на задните крайници се среща често при каракачанските кучета. Наблюдават се един или два допълнителни пръста, които могат да бъдат с една, две или три фаланги. Смята се, че този признак, който при големия пиренеец е затвърден чрез стандарта на породата, има доминантна генетична природа. В традиционната селекция на каракачанското куче преаксиалната полидактилия е съзнателно търсен от редица овчари белег за породност. Допълнителните пръсти носят местните названия, „заперци“, „търнаци“, „вълчи пръсти“. Изключително рядко е наблюдавано (при три екземпляра) полидактилия на предните крайници, проявяваща се като двоен първи пръст.

Фиг.21. Различна изява и постановка на преаксиална полидактилия на задните крайници при каракачанското куче. (©А.Седефчев)

6. Хиподонтия, мандибуларна прогнатия.

Намаляването на броя на зъбите (хиподонтия) се среща в популацията на каракачанското куче. В едно проучване на Динчев от 2006г. са описани наблюдаваните липси в зъбната формула (таблица 8) и форми на захапката (таблица 9) при 55 каракачански кучета.

Таблица 8. Липси в зъбната формула

липсващ зъб	брой кучета	% от общия брой
I 2	1	1,8
I 3	2	3,6
P 1	2	3,6
P 3	2	3,6
M 3	1	1,8
общо	8	14,5

Доколкото P1 и M3 се приемат за рудиментарни зъби и не влияят съществено върху функционалността на захапката, липсата им не буди особено безпокойство. Не може да се каже същото обаче за останалите примери. Аркада без който и да е от резците, останалите предкътници и/или кътници, в единичен или комбиниран дефицит, говори за генетичен дисбаланс и се нуждае от разумна развъдна стратегия.

Таблица 9. Форми на захапката

захапка	брой кучета	% от общия брой
ножицовидна	36	65,4
клещовидна	15	27,3
обратна	4	7,3

Направените екстериорни измерения и изчислените индекси потвърдиха наблюденията, че в резултат на тенденцията към скъсяване на лицевите кости при някои представители на породата се появява мандибуларна прогнатия (обратна захапка).

IV. РАЗВЪДНА ЦЕЛ

Основна цел е съхраняване генофонда на породата Каракачанско куче чрез чистопородно развъждане. Прилагат се методи на селекция, целящи съхраняване на нейните морфологични особености, описани в стандарта на породата, както и признаци пряко свързани със стопанското му използване – като куче пазач на стада селскостопански животни и имоти. Такива са: добра адаптивна способност, непретенциозност, жизнеспособност и дълголетие, умерена агресивност, смелост.

Етапи и прогнозни срокове за постигане на развъдната цел и очакван генетичен прогрес

В работата си по изпълнение на целта, МАКК ще се фокусира върху следните задачи, които следва да бъдат изпълнени в срока на действие на настоящата развъдна програма (2017-2026):

1.Стриктно прилагане на метода на чистопородното развъждане на екземпляри от контролираната част на популацията.

2.Съхраняване на типичността на породата, описана в „Стандарт на Каракачанското куче”.

3.Съхраняване на вътрепородното разнообразие, характерно за автохтонната порода Каракачанско куче (типове глави – молосоподобен, лупоиден, междинен; дължина на опашка - нормална и вродена късоопашатост; цвят на космена покривка и т.н.).

4.Подържане на генетичното разнообразие в породата.

5.Съхраняване на стопански ценни етологични характеристики на породата, приложими при охрана на стада селскостопански животни и имущество (смелост, умерена агресивност, социализация със селскостопански животни, непретенциозност и т.н.).

6.Мониторинг върху популацията.

7.Провеждане на генетични изследвания

Основна концепция при съхраняване на породата е, да се включат в развъдната програма всички Каракачански кучета, които като произход и екстериор отговарят на характерния за породата тип и етологични характеристики, и се изключват онези, които имат изразени отклонения от желаните екстериор и породност, както и отклонения от желаните тип поведение и характер. Така ще се даде възможност за ефективно съхранение на типа на породата, и нейните ползвателни характеристики. Водещи

фактори при определянето на породността ще бъдат: данни за произход, фенотип, и ДНК- анализи (при техническа възможност).

Идентификация на разплодните животни

За нуждите на селекцията идентификацията на кучетата ще се извършва чрез:

1. Система за електронно чипиране;
или
2. Татуировъчен номер

Схема за осъществяване на развъдната цел

Развъдната работа ще бъде организирана в следните сегменти:

1. Съхраняване на типичността на породата чрез метода на чистопородното развъждане.
2. Поддържане на генетичното разнообразие в породата чрез развъждане по линии и фамилии, както и прилагане на междулинеен крос. Запазване на различните вътрепородни типове, характерни за породата.
3. Ежегоден мониторинг върху състоянието на популацията, включително върху нейният ефективен размер и върху коефициента на инбридинг.

Мониторинг на популацията и оценка на рисковия статус

Съвременното развъждане на Каракачанското куче се базира основно на метода на чистопородното развъждане по линии (Динчев и др., 2003). Развъждането по линии поддържа генетичното разнообразие вътре в породата. Това от своя страна дава възможност за съхраняване във времето на жизнена и пластична популация по отношение на различни екологични хабитати и ползвателни изисквания на животновъдите (Sponenberg and Vixby, 2007). В миналото в отделни райони на страната, в резултат от народна селекция са се оформили своеобразни инбредни гнезда, с добре изразена географска специфичност на екстериора и ползвателните характеристики. Така до днес са известни със своя самобитен тип кучета от различни географски ареали – от района на Костенец, Якоруда, Доспат, Централни Родопи и т.н. В последното десетилетие сме свидетели на своеобразно „размиване” на специфичните екстериорни особености, утвърдени при географски изолираните популации, поради безразборния подбор при развъдната дейност. С цел запазване на самобитния облик на Каракачанското куче като автохтонна българска порода, е нужно правилно прилагане на линейното/фамилното развъждане и налагане преди всичко на функционалните критерии при подбора на двойките и оценката на развъдната работа .

Цел на предложената развъдна стратегия е да бъде запазена цялата налична до момента развъдна изменчивост и да се избегне вероятен стихийен инбридинг в бъдещата развъдна дейност. Като приоритет във възприетата развъдна политика за породата, се счита запазването на вътрепородното разнообразие изразено чрез съхранените вътрепородни типове по обем на муцуната, и разнообразие при някои екстериорни признаци (дължина на опашка, цвят на космена покривка и т.н.), които са оформени в аборигенната популация, и съхранени във времето до днес.

В миналото Каракачанското куче е било разпространено повсеместно в страната, като куче пазач на стадата селскостопански животни и стопански имоти на българина. Постепенно през годините, с намаляване на популациите на едрите хищници у нас, както и поради интензифициране на земеделието, ограничаване на пасищното животновъдство основно в планинските и полупланински райони на страната, нуждата от куче пазач на стадата се стеснява. Популацията остава в основната си част само в районите със запазени високи нива на популациите на едри хищници. Това са предимно планинските и полупланински райони на страната. По-малка част се използват като пазачи на имотите в селищата в равнинната част. При анализ на информацията касаеща произход на съществуващата популация, става ясно че именно от планински райони, с висока концентрация на едри хищници произлизат основните родоначалници на генеалогични линии и фамилии, с които започва системна развъдна дейност с породата. Седефчев и др. (2011,) установяват че географският произход на всеки един от основоположниците на съвременните генеалогични линии в породата Каракачанско куче, е локализиран в планинските райони на Южна България. От тях най-много произхождат от Рила – 9 броя. Следват тези от Централни Родопи - 6 броя. 5 броя са от Западни Родопи. Следва Средна гора с 3 броя. По 1 основоположник на линия произхожда от Пирин и Източните Родопи. Системна организирана развъдна дейност с породата стартира от края на 80-те и особено активно в началото на 90-те години. Тогава се организират първите клубове и сдружения на ентузиазирани любители на породата.

Днес, съвременната популация на Каракачанското куче, с която се води активна развъдна дейност от страна на Международна Асоциация Каракачанско куче, в значителна степен е съсредоточена във ферми със селскостопански животни в планински и полупланински райони, и се ползват за изконната си функция - като кучета пазачи на стада селскостопански животни, и охрана на стопански имоти. Изхождайки от определението на термина *“in situ”* при съхраняване на генетични ресурси в животновъдството, традиционното отглеждане на Каракачански кучета като пазачи на стада селскостопански животни от набези на хищници и крадци, категорично изпълнява условията на този метод на съхранение. А именно - отглеждане на генетичния ресурс в условията, където е създаден и съществува в рамките на агро-екосистемите, по начин, който му осигурява най-добро развитие в съответствие с физиологичните и етологичните потребности и инстинкти. Това се отчита като изключително положителен елемент при запазване на важни етологични характеристики в съвременната популация на Каракачанското куче. По-малка част от популацията се отглежда като кучета пазачи на имоти на собствениците и се използват за развъждане в развъдната дейност на МАКК.

Размерът на популацията е важен фактор при определяне на рисковия статус за всяка порода. Малкият размер на популациите предразполага по-висока застрашеност

от изчезване на породата, в резултат от въздействие на елиминиращи фактори от различно естество. Към настоящия момент са идентифицирани и записани в Родословна книга на МАКК повече от 1800 Каракачански кучета. Най-старите данни са от 60-те години на миналия век. Към момента в активна развъдна възраст (над 18 месеца) са идентифицирани 420 чистопородни екземпляра с ясен произход (информация след 3-ти родословен пояс, и повече). От тях 195 мъжки и 225 женски.

На основата на извършените проучвания върху популацията, към настоящия момент можем да отнесем Каракачанското куче към категорията „Застрашена порода“ по критериите на FAO. Това налага прилагане на незабавни мерки за стабилизиране и увеличаване на размера на популацията.

В развъдната дейност с породата, абсолютно наложително е да бъде запазено съществуващото вътрепородно разнообразие по отношение на някои екстериорни признаци. Това разнообразие в породата се е оформило назад във времето, чрез прилагане на народна селекция паралелно в отделните ареали, и обособяване на географски изолирани популации с оформен специфичен екстериорен тип.

На този етап от развъждането на породата стремежа е да се минимизира възможността за стихийно развъждане. Това ще доведе до устойчиво подържане на линейната структура на породата, запазване на генетичното разнообразие, и ще създаде възможност за редуциране на общото ниво на инбридинг в популацията на Каракачанското куче.

Степента на инбридинг много често се подсказва от ефективния размер на популацията (**Ne**). При увеличаване на ефективния популационен размер коефициентът на инбридинг намалява.

$$Ne = 1/(2 \Delta F)$$

Ще се осъществява мониторинг върху ефективния размер на популацията на база изчисления по формулата: **Ne = (4 Nm x Nf) / (Nm + Nf)**

където: **Ne** – ефективен размер на популацията, **Nm** – брой на мъжките животни; **Nf** – брой на женските животни

Целта е да се достигне и поддържа ефективен размер на популацията над 500 индивида, който е препоръчителен за всички породи домашни животни застрашени от изчезване. Необходимо е да се подчертае, че при ниски нива на ефективен популационен размер и по специално под 100, степента на загуба на генетично разнообразие се увеличава драматично! Към настоящата структура на популацията, и половото съотношение при Каракачанските кучета в активна развъдна възраст, ефективния популационен размер **Ne** е 415. Тази стойност се доближава до препоръчителната (над 500 индивида) за домашни животни от застрашени популации, но предизвикателство пред бъдещата развъдна дейност с породата е ефективния размер на популацията да надхвърли 500 индивида.

Независимо от евентуалните негативни последствия, родственото съешаване е широко използвана система на развъждане на селскостопански животни. Този подход се оказва ключов при затвърждаване на някои ценени особености в екстериора и ползвателните качества при Каракачанското куче. В миналото поради географската изолация и спецификата при отглеждане на кучетата пазачи на стада, инбридингът е имал определяща роля при формиране на екстериорния облик при някои географски популации. Така със своя специфика в екстериора са се отличавали кучетата от района на Костенец, Банско и Разлог, Дупница, Якоруда и др. В съвременното контролирано развъждане, инбридига ще може да се прилага целенасочено, при съответния контрол на степента на инбридинг и под наблюдението на експерт към МАКК. В "Правилника за селекция и развъждане", приет от асоциацията е описано, че инбридинг може да се използва за затвърждаване на определени качества на даден много ценен разплодник. Продукт на родствено съешаване са животните, които имат повтарящи се (обща) прародители в двете половини на родословието (бащината и майчината половини). Умелото прилагане на инбридинг може да окаже много бърз положителен ефект в популацията животни, като налагане на определени търсени качества и тяхното затвърждаване в поколенията. Инбредни разплодници в повечето случаи са препотентни по своите качества и твърдо ги предават в потомците си. В същото време стихийният инбридинг с проявата на т.нар. инбредна депресия, може безвъзвратно да увреди дадена порода.

Инбридингът ще се изчислява за всеки индивид въведен в племенния регистър. Коефициент на инбридинг над 6.25% може да се счита като рисков за популацията на Каракачанското куче и тогава препоръката към развъдчиците е да избягват родствените съешавания. При линии, в които е воден продължителен, тесен инбридинг, би трябвало да се прилага "опресняване на кръвта" посредством аутбридинг.

Управление на генетичното разнообразие - използване на развъдни стратегии

Известни са няколко стратегии с различен ефект, за намаляване нивото на инбридинг и за ограничаване загубата на генетично разнообразие. Те могат най-общо да бъдат разделени в следните категории:

1. **Увеличаване на ефективния размер на популацията**. Това се постига чрез използване на по-голяма част от популацията за разплод или изравняване на пропорциите на категориите разплодни животни – мъжки и женски. Така ще се предотврати образуване на *bottleneck* ефекта, т.е. създаване на малобройна популация, която може да причини сериозна загуба на генетично разнообразие.
2. **Установяване на ограничения за размножаване**. Това включва ограничаване на броя на кучилата на родител и ограничаване на броя на потомството на родител, който може да бъде използван за отглеждане. И двата метода

предотвратяват прекомерната употреба на популярни индивиди за развъждане, но последният метод е по-строг, тъй като се отчита вариацията в броя на потомците на всяко животно.

3. **Прилагане на програми за подбор**. Методът за оптимален принос, описан за първи път от Meuwissen (Meuwissen, 1997), максимизира генетичното разнообразие в затворените популации. Той се основава на изчислените развъдни стойности (EBV) на индивидите, коригирани за техните средни отношения. Вторият и по-често използван метод е минималното използване на инбридинг, при който всяка женска се запложда с най-неродствен мъжки (аутбридинг).

В таблица 10 се разграничават рискови категории за възникване на наследствени болести при породите кучета, които се основават на степента на инбридинг и свързания размер на инбредната популация

Таблица 10. Рискове при различно ниво на инбридинг – от (Oldenbroek & Windig, 2012)

Ниво на инбридинг (ΔF)	Риск от проблеми	Мин. брой разплодни животни*	Дългосрочни очаквания
> 1%	Неприемливо висок	< 25	Изчезване на породата, заради натрупване на наследствени болести
0.5-1%	Висок	25-50	Висока честота на наследствените болести
0.25-0.5%	Умерен	50-100	Появяват се наследствени болести
< 0.25%	Малък	> 100	Наследствени болести се появяват рядко

* Ако се приеме, че броят на женските за разплод е най-малко равен на броя на мъжките и че броят на потомството, избрано за разплод, е приблизително еднакъв за всяко куче.

V. СЕЛЕКЦИОННИ (КОНТРОЛИРАНИ) ПРИЗНАЦИ

1. Екстериорни признаци, определящи типичност – описани в Стандарта на породата Каракачанско куче.
2. Етологични характеристики, определящи функционалността на Каракачанското куче като пазач на стада селскостопански животни и недвижимо имущество (имоти, стопански сгради и обекти).
3. Продължителност на живот

VI. РАЗВЪДНА И ГЕНЕАЛОГИЧНА СТРУКТУРА НА ПОРОДАТА

Прилагането на линейното/фамилното развъждане определя устойчиво развитие на популацията във времето, генерира генетична изменчивост, поддържа генетичното разнообразие, и създава възможности за бързо изменение на векторите на отбора. Това важи в особена сила при застрашените популации селскостопански животни.

От събраните данни, като основоположници на генеалогични линии в автохтонната порода Каракачанско куче се обособяват мъжки аборигенни екземпляри родени в периода от края на 70те, до средата на 90-те години на XX век. Всички основоположници са плод на народна селекция от страна на животновъди в различни райони на страната. Отглеждани са като кучета пазачи на стада селскостопански животни. В ползвателно отношение при Каракачанското куче отделни линии се характеризират с по-силно изразени охранителни качества за отбрана на стада от едри хищници. При други линии е характерна по-развита злоба към хора и съответно са предпочитани за караулна охрана срещу нападения от злонамерени хора. Поради специфичните си качества, кучета от различни линии са предпочитани от животновъдите при съответната нужда от конкретни охранителни дейности.

По долу са посочени основните мъжки разплодници, някои от които са родоначалници на генеалогични линии в породата, а от други са произлезли фамилии, с които продължава съвременната развъдна дейност в МАКК.

1. **Арап** род. номер 01421– основоположник на линия. Цвят: черно-грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Белово
2. **Бомбата** род.номер 99999– основоположник на линия. Цвят: бяло-черно. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Богдан, Карловско, Средна гора.

3. **Бурен** род. номер 00060 – основоположник на линия. Цвят: черно-грив. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Орехово, Централни Родопи.
4. **Гаро** род. номер 00981 - основоположник на линия. Цвят: рижо-грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Добринище, Пирин.
5. **Туран/Горан** род. номер 00453 – основоположник на линия. Цвят: бяло – черно. Среднокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Каратепе, Западни Родопи.
6. **Генчо** род. номер 00943 - основоположник на линия. Цвят: рижо – грив. Среднокосмест.. Нормална опашка. Произход на основоположника – Костенец, Рила.
7. **Караман(Пчелинския)** род. номер 00120 – основоположник на линия. Цвят: бяло – сиво. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Костенец, Рила.
8. **Караман** род. номер 00001 - основоположник на линия. Цвят: черно- грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Триград, Западни Родопи.
9. **Китан** род. номер 00050 – основоположник на линията. Цвят: бяло-черно с трети цвят. Дългокосмест. Вродена къса опашка. Произход на основоположника – . Големо село, Дупнишко, Рила.
10. **Къшо** род. номер 01706 – основоположник на линията. Цвят: бяло черно с трети цвят. Дългокосмест. Вродена къса опашка. Произход на основоположника – Самоков, Рила
11. **Мартъо** род. номер 00066 – основоположник на линия. Цвят: бяло черно. Среднокосмест.. Нормална опашка. Произход на основоположника – Светослав, Източни Родопи.
12. **Мечо(от Даут)** род. номер 00132 – основоположник на линия.Цвят: черно с бяло. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Доспат, Западни Родопи
13. **Мечо** род. номер 00045 - основоположник на линия. Цвят: черно-грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Мулдава, Асеновградско, Централни Родопи.
14. **Мечо(Бурикане)** род. номер 00022 – основоположник на линия. Цвят: жълто -грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Якоруда, Рила.
15. **Мурджо (Бубайко)** род. номер 01157 – основоположник на линия. Цвят: бяло – черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Тополово, Централни Родопи.
16. **Мечо Караборун** род. номер 00507 - основоположник на линия. Цвят: черно-грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Баш Мандра, Централни Родопи.

17. **Мурад (Беловеца)** род. номер 00234 - основоположник на линия. Цвят: черно-грив. Среднокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Белово, Рила.
18. **Рекси** род. номер 00647 – основоположник на линия. Цвят: рижо-грив. Среднокосмест. Вродена къса опашка. Произход на основоположника – Бодрово, Средна гора.
19. **Стойчо** род. номер 00511 – основоположник на линия. Цвят: бяло –черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Баш Мандра, Централни Родопи.
20. **Чакър** род. номер 00669 – основоположник на линия. Цвят: кафяво-сив грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Чепеларе, Централни Родопи
21. **Мечо(Черни)** род. номер 00735 - основоположник на линия. Цвят: черно-грив. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Доспат, Западни Родопи.
22. **Шабан** род. номер 00433 – основоположник на линия. Цвят: бяло – черно. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Велинградско, Западни Родопи.
23. **Шабан на Калинката** род. номер 00093 – основоположник на линия. Цвят: бяло - сиво. Дългокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Момин Проход, Средна гора
24. **Шаро Пепеленовия** род. номер 00071 – основоположник на линия. Цвят: бяло – сиво. Среднокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Якоруда, Рила.
25. **Янко** род. номер 00044 - основоположник на линия. Цвят: бяло – сиво. Късокосмест. Нормална опашка. Произход на основоположника – Костенец, Рила.

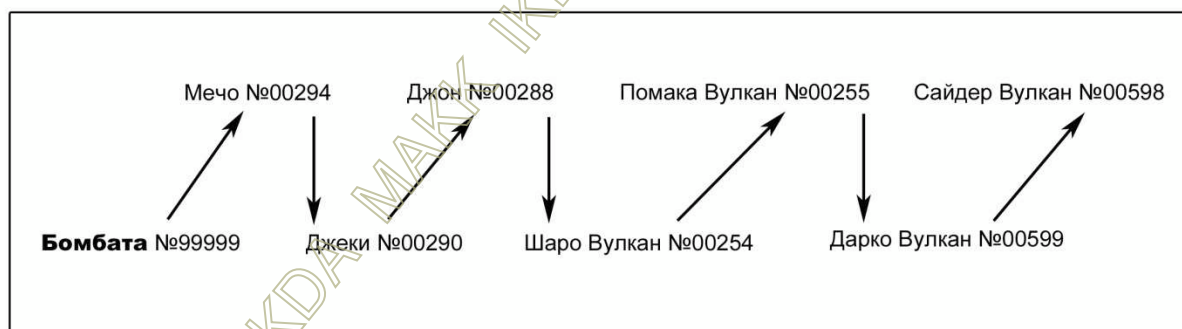
Генеалогичната линейна структура на породата Каракачанско куче, с която се развива съвременното развъждане в Международна Асоциация Каракачанско куче (МАКК).

Представени са 19 броя мъжки Каракачански кучета, които са основоположници на най-важните генеалогични линии в съвременната развъдна дейност с породата. Представена е и структурата на всяка една генеалогична линия. В сравнение с установеното от Седефчев и др. (2011), ние установяваме по-малък брой на основоположници на генеалогични линии, тъй като поради различни причини някои от цитираните от авторите линии, са преустановили съществуването си, а от някои от тях са произлезли женски, с които продължава развъдната работа в породата и днес. Такива са например линиите на Арап, Генчо, Мартьо, Мечо(Черни), Мурад(Беловеца), Рекси, Къшо.

За разлика от изследването на Седефчев и др. (2011), в настоящото проучване линията на Шабан на Калинката род. номер 00093, се разделя и се разглежда като две отделни линии с родоначалници два сина на Шабан – Пайо род. номер 00101, и Сирак род. номер 00554. Причината за това е получаването на две екстериорно диференцирани кучета, със специфични етологични характеристики, твърдо предавани в потомците на вече обособените две линии, развъждани независимо една от друга.

1. **Бомбата** – основоположник на линия. Година на раждане 1978. Родословен номер: 999999. Пряко произлиза от кучета на каракачани номади, пребиваващи на високопланински пасища в Карловския Балкан.

Описание: Средно едро куче. Типично за породата, с плътна конституция. Масивна костна система. Широк и дълбок гръден кош. Глава – плавен преход между муцуна и мозъчен дял. Междиен тип по развитие на лицевия дял. Цвят:бяло-черно. Среднодълъг косъм. Нормална опашка.

Фиг.22. Развитие на линията на Бомбата, родословен № 99999

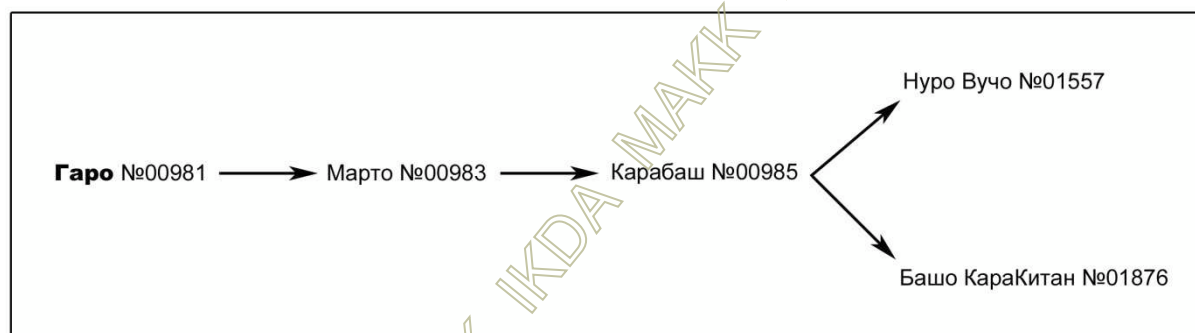
Развитието на линията започва с закупуването на кучето в Чирпан от Тодор Иванов (Кривия). Чрез кучка от с. Партизанин, се получава сина на Бомбата – Мечо. Бомбата оставя и потомци от други кучки в района, които обаче не са от значение за развитието на тази генеалогична линия. Структурата се развива в права линия без разклонения до четвърто поколение, където от Шаро Вулкан са получени няколко

мъжки и женски екземпляри. Посочените в схемата продължители на линията са използвани най-активно и имат най-голямо значение за нейното развитие. Към момента съществуват продължители в значителна степен запазили признаците на основоположника.

2. Гаро - основоположник на линия. Родословен номер: 00981. Роден през 1990 г. Развъждане на потомствен овчарски род – Билярови от гр. Добринище, Северен Пирин. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата, с плътна към груба конституция. Масивна костна система. Широк гръден кош. Добре оформена глава, с плоско чело. Дълбоко поставени очи. Молосоподобен тип, според развитието на муцуната. Цвят: рижо-грив. Дългокосмест. Нормална опашка.

Една от най-слабо развитите генеалогични линии в породата. Гаро сменя няколко собственика и бива ползван за разплод твърде късно в района на Кърджали, в много лошо състояние. Преди това няма данни за получени негови потомци. Успява да заплоди само една кучка от района на Хасково и линията се продължава чрез един продължител – Марто №00983, собственост на Атанас Добрев (Дели Наско) от Кърджали. Линейната структура е развита до трето поколение. Към момента има две мъжки кучета продължители на линията – Нуро Вучо №01557 и Башо КараКитан №01876, получени от Карабаш собств. Д. Дойчинов от Баня.

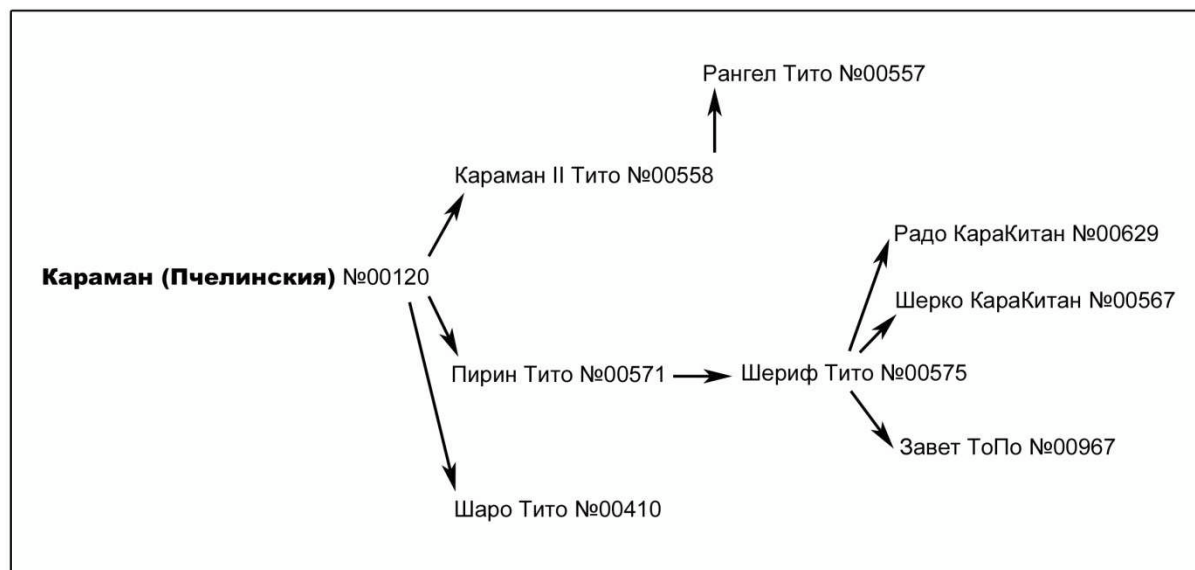

Фиг.23. Развитие на линията на Гаро, родословен № 00981.

3. Караман (Пчелинския) – основоположник на линия. Родословен номер: 00120. Роден през 1987 г. Развъждане на потомствен овчарски род – Тунины от Костенец, Източна Рила. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция. Масивна костна система. Гръдният кош дълбок, но не достатъчно широк. . По скоро дълга и сравнително тясна глава с плоско чело. Отлична пигментация на видимите лигавици. Недостатъчно добре прилепващи уши към главата. Лупоиден тип

според развитието на муцуната. Цвят: бяло сив. Среднодълъг косъм. Нормална опашка.

Фиг.24. Развитие на линията на Караман (от Пчелин), родословен № 00120.

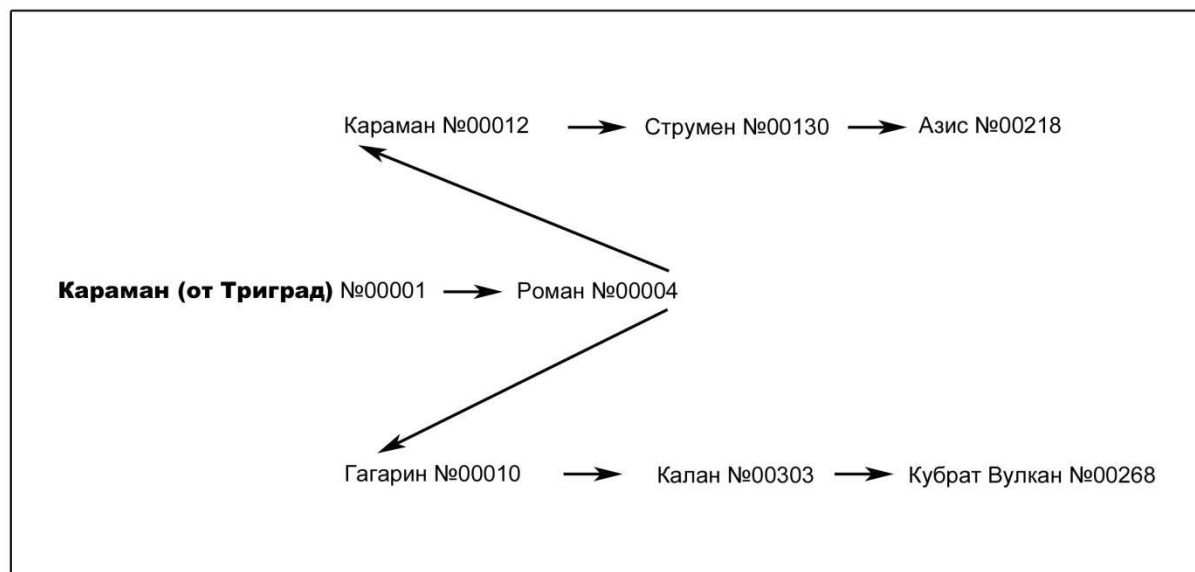
От линиите произлизащи от района на Костенец, тази на Караман от Пчелин е една от най-добре развитите към момента. Линията започва основно през трима продължителни като използваните женски също произлизат от района на Костенец. Само при Шаро Тито №00410, е използвана кучка от района на Чепеларе. В последствие този продължител не оставя мъжки наследници със значение към развитието на линията и това разклонение спира. От Шаро се получават женски, имащи значение за развъждането. Използват се само женски екземпляри. Към момента линията се продължава чрез Шериф Тито №00575, Рангел Тито №00557 и техни синове.

4. Караман - основоположник на линия. Родословен номер: 00001. Резултат на развъждане на аборигенни кучета на номади каракачани, преминаващи през землището на с. Триград, Западни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция. Сравнително лека костна система. Широк гръден кош. Сравнително тясна и лека глава с плоско чело. Дълбоко и косо поставени очи. Отлично пигментирани лигавици. Лупоиден тип според развитието на муцуната. Цвят: черно-грив. Дългокосмест. Нормална опашка.

Една от най-старите линии в породата е тази на Караман от Триград. Пряко произлизаща от развъждане на номади каракачани в Западни Родопи. Структурата на линията се развива в основно през сина на основоположника Роман, от който клонират два клона на линията – Караман №00012 и Гагарин №00010. Линията в МАКК успява

да се затвърди през Калан №00303 и днес основен разплодник е Кубрат от Вулкан №00268 и негови синове.

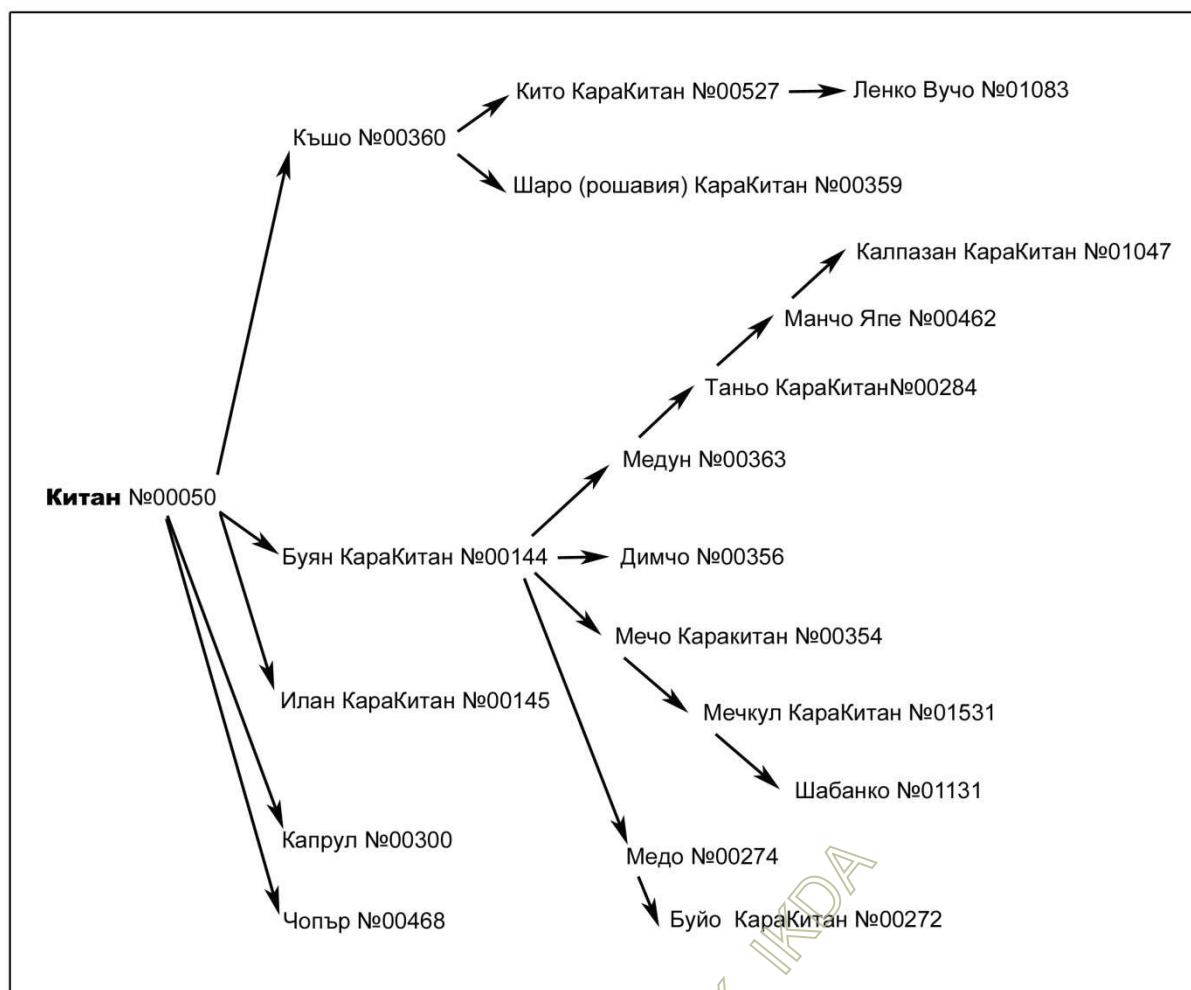

Фиг.25. Развитие на линията на Караман (от Триград), родословен № 00001.

5. Китан – основоположник на линия. Родословен номер: 00050. Роден през 1988г. Развъждане на потомствения овцевъд Иван Ишлямски – Ишлямо, от с. Големо Село – Дупнишко, Рила. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата, с плътна и груба конституция. Масивна костна система. Широк и дълбок гръден кош. Типична глава с плавен преход от мозъчен към лицев дял. Широко поставени масивни предни крайници. Отлична пигментация на лигавиците. Междинен тип според развитието на муцуната. Цвят: бяло-черно с трети цвят. Много дълъг косъм. Вродено къса опашка.

Развитието на линейната структура започва от пет сина на Китан: Къшо №00360, роден от женска от Гоцеделчевско, Буян КараКитан №00144 и Илан КараКитан №00145 от женска от района на Якоруда и братята Капрул №00300 и Чопър №00468 от женска от района на Костенец. В последствие линията се развива чрез разклоненията на Къшо и Буян. При разклонението на Буян линията продължава до пето поколение, а при това на Къшо до трето. От братята Чопър и Капрул са получени редица женски със значение за развъдната работа в породата.

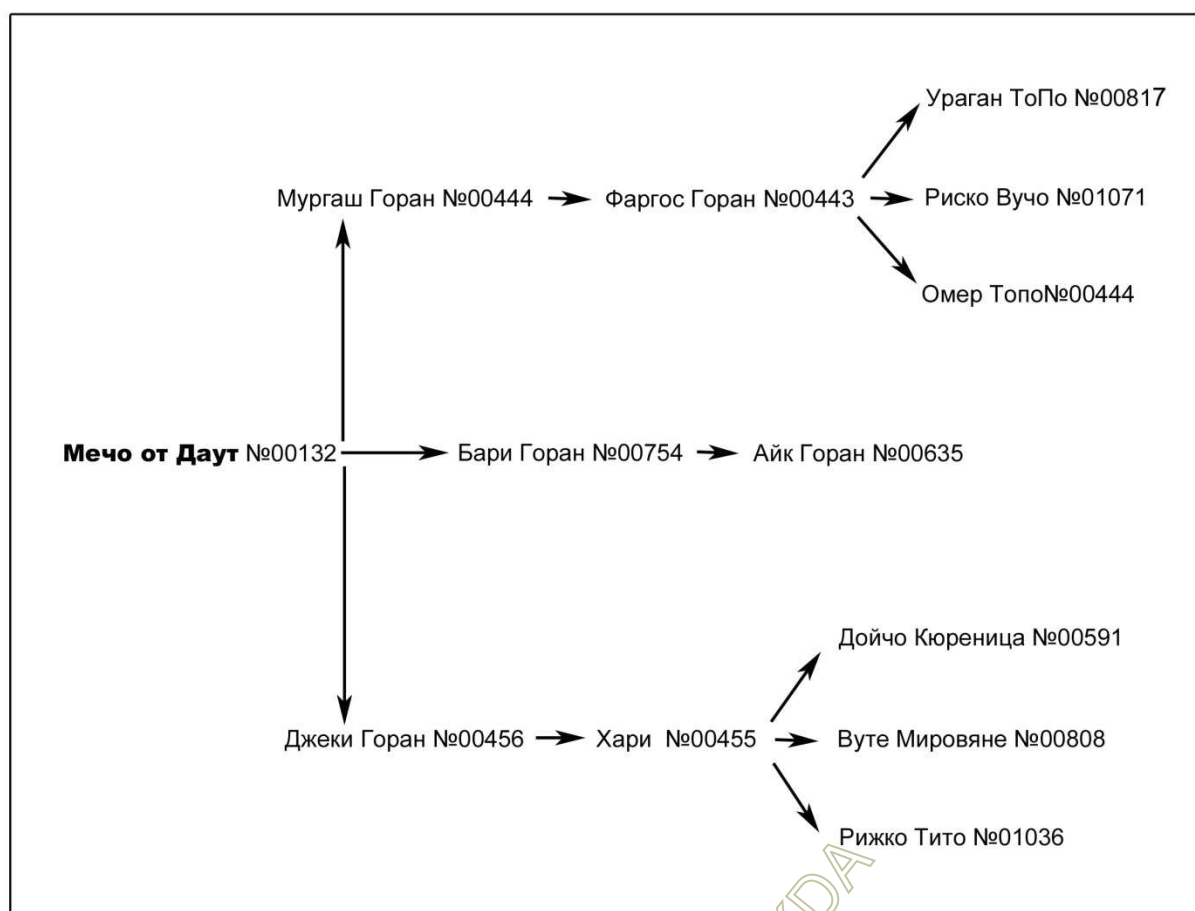

Фиг.26. Развитие на линията на Китан, родословен № 00050.

6. **Мечо** от Даут (Мечо - злия) – основоположник на линия. Родословен номер: 00132. Роден през 1987г. Развъждане на българомохамеданин и потомствен овцевъд Даут от с.Любча, Доспатско, Западни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция и суха мускулатура. Сравнително лека костна система. Широк но недостатъчно дълбок гръден кош. Лека глава с плавен преход от мозъчен към лицев дял. Известно изправяне на скакателните стави на задни крайници. Отлична пигментация на лигавиците. Лупоиден тип според развитието на муцуната. Цвят: черно с бяло. Средно дълъг косъм. Нормална опашка.

Линейната структура е развита в четири разклонения от четири сина на Мечо, развъждане на Д. Драганов. Мургаш Горан №00444 роден от женска от района на Белово, Джеки №00456 роден от женска от района на Костенец, Бари Горан, роден от женска развъждане на Драганов, както и Деспот Горан. Разклонението при Джеки №00456 е развито до четвърто поколение, както и това при Мургаш.

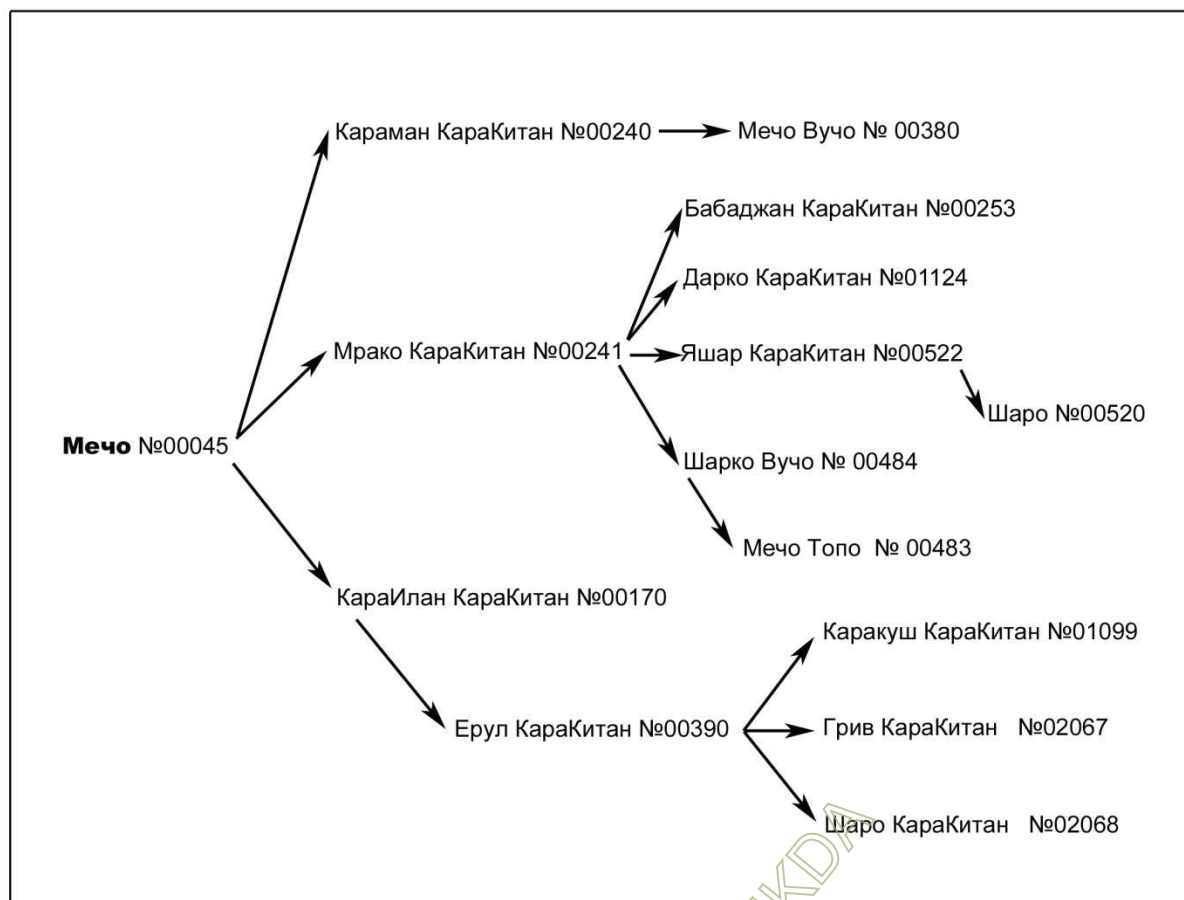

Фиг.27. Развитие на линията на Мечо от Даут, родословен № 00132.

7. **Мечо** от Мулдава - основоположник на линия. Родословен номер: 00045. Роден през 1987 г. Развъждане на потомствени овцевъди от с. Мулдава, Асеновградско, Централни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

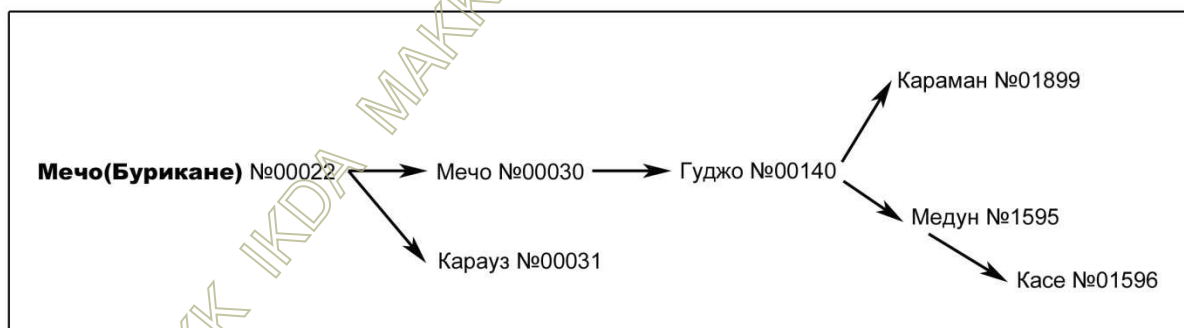
Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата, с плътна конституция и суха мускулатура. Здрава и плътна, но не груба костна система. Широк и дълбок гръден кош. Типична глава, с плавен преход от широкия мозъчен към сух и плътен лицев дял. Отлична пигментация на лъгавиците. Груб и твърд косъм. Междинен тип, според развитието на муцуната. Цвят: черно-грив. Дългокосмест. Нормална опашка.

Линията е развита през три сина на Мечо №00045 от две връзки. Братята Караман КараКитан №00240 и Мрако КараКитан №00241 са от женска развъждане на С. и А. Седефчеви. КараИлан КараКитан №00170 е от женска абориген от Пазарджишко. Най-добре развито е разклонението през Мрако КараКитан, който е най-активно използван и с най-много потомци доживявали до разплодна възраст.

Фиг.28. Развитие на линията на Мечо от Мулдава, родословен № 00045.

8. Мечо (Бурикане) – основоположник на линия. Родословен номер: 00022. Роден през 1980 г. Развъждане на потомствени овцевъди българи мохамедани от Якорудско, Рила. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

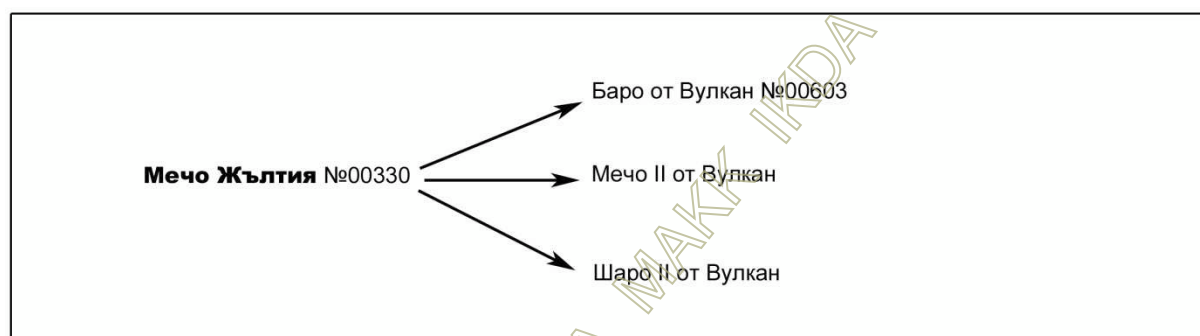
Фиг.29. Развитие на линията на Мечо (Бурикане), родословен № 00022.

Една от слабо развитите във времето линии. Продължава се в права линия до Гуджо №00140. В момента шанс за продължаване на линията е развъдна работа с внук на Гуджо – Касе №01596 .

9. **Мечо (Жълтия)** – основоположник на линия. Родословен номер: 00330. Роден през 1998 г. Развъждане на потомствени овцевъди с турски произход от района на Кърджали, Източни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция. Масивна костна система. Дълбок, но не широк гръден кош. Масивна глава с широка теменна част, с плоско чело. Дълбоко поставени очи. Отлична пигментация на видимите лигавици. Плътни прилепнали уши към главата. Междинен тип според развитието на муцуната. Ножична захапка. Цвят: бяло и жълто, с черна пигментация на лигавиците. Дългокосмест. Нормална опашка.

Посочената линия е сравнително слабо развита поради факта, че развъдна работа по нея започва сравнително скоро. Въпреки това линията има значение за подържане на генетичното разнообразие в породата. Линията се развива с три сина на Мечо – Баро 00603, Мечо II и Шаро II. Селекционно решение на М. Маринов от с. Змейово, р-к Вулкан.

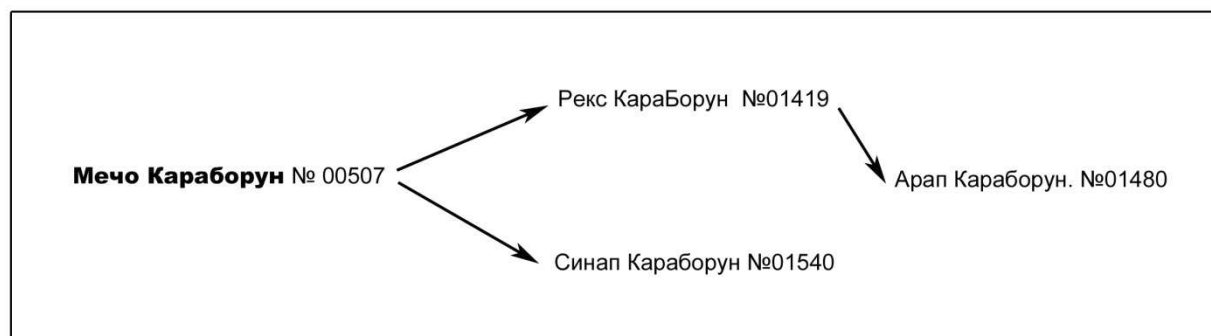

Фиг.30. Развитие на линията на Мечо (Жълтия), родословен № 00330.

10. **Мечо Караборун** - основоположник на линия. Родословен номер: 00507. Роден през 1999 г. Произлиза от аборигенни кучета пазачи на стада от Централни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

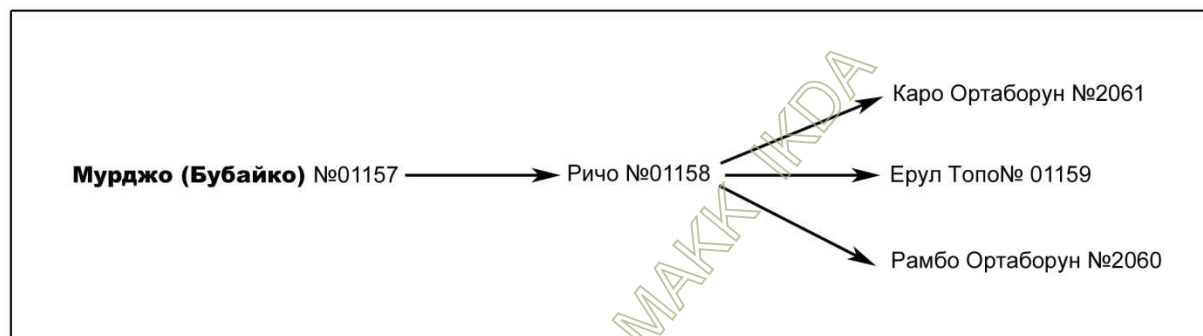
Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция. Сравнително лека костна система. Отлично загляване на задните крайници. Дълбок и умерено широк гръден кош. Сравнително тясна и лека глава с плоско чело. Дълбоко и косо поставени тъмно пигментирани очи. Отлично пигментирани лигавици. Ножична захапка с подчертано големи канини. Груб и остър покривен косъм. Лупоиден тип според развитието на муцуната. Цвят: черно-грив. Средно дълъг косъм. Нормална опашка.

Сравнително скоро оформена генеалогична линия, с която се работи в Международна Асоциация Каракачанско куче.

Фиг.31. Развитие на линията на Мечо КараБорун, родословен № 00507.

11. **Мурджо (Бубайко)** – основоположник на линия. Родословен номер: 01157 Роден през 1990 г. Развъждане на потомствения овцевъд от турски произход Халил Орхан, от с.Тополово – Асеновградско, Централни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Фиг.32. Развитие на линията на Мурджо (Бубайко), родословен № 01157.

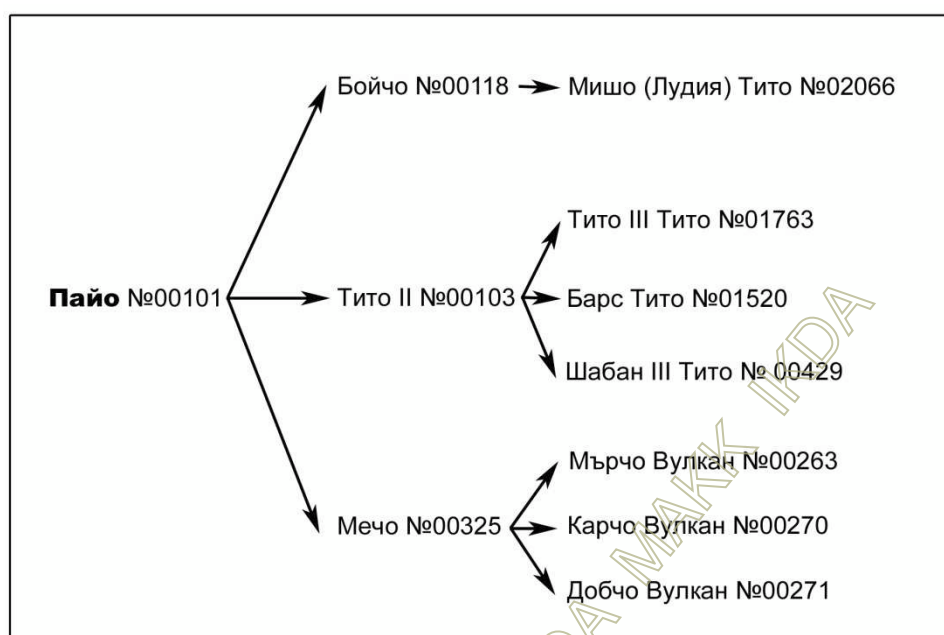
Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата, с плътна и груба конституция. Масивна костна система. Широк и дълбок гръден кош. Масивна глава, с плавен преход от мозъчен към лицев дял. Широко поставени предни крайници. Отлично загълени задни крайници. Отлична пигментация на лигавиците. По светъл ирис на очите. Молосоподобен тип според развитието на муцуната. Цвят: бяло-черно с трети цвят. Дългокосмест. Нормална опашка.

Развъдната работа по тази линия в Асоциацията се извършва сравнително от скоро. От значение за развитието на линията е Ричо №01158, собств. на А. Стоев от Пловдив, р-к Ортаборун. Работи се основно през няколко сина на Ричо.

12. **Пайо** – основоположник на линия. Родословен номер:00101. Роден през 1990 г. Развъждане на потомствен овчарски род – Кавлакови от Костенец, Източна Рила. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция. Суха и плътна мускулатура. Масивна костна система. Дълбок, но не широк гръден кош. Добре развита теменна част на главата, с по изразен преход от лицев към мозъчен дял. Отлична пигментация на видимите лигавици. Добре прилягащо ухо към главата. Междинен тип според развитието на муцуната. Силно изразена злоба към хора. Цвят: бяло сив. Средно дълъг косъм. Нормална опашка.

Линията се развива в три разклонения чрез синовете Бойчо №00118, Тито №00103 и Мечо №00325. Използвани са женски каракачански кучета основно от района на Костенец. И трите разклонения са развити до второ поколение, като посочените продължителни запазват в значителна степен характеристиките на основоположника. Съвременното развъждане е насочено основно към разклонението на Мечо. Кучетата от този линеен клон се отличават с по-умерена агресивност, за разлика от останалите от разклоненията на Тито и Бойчо.

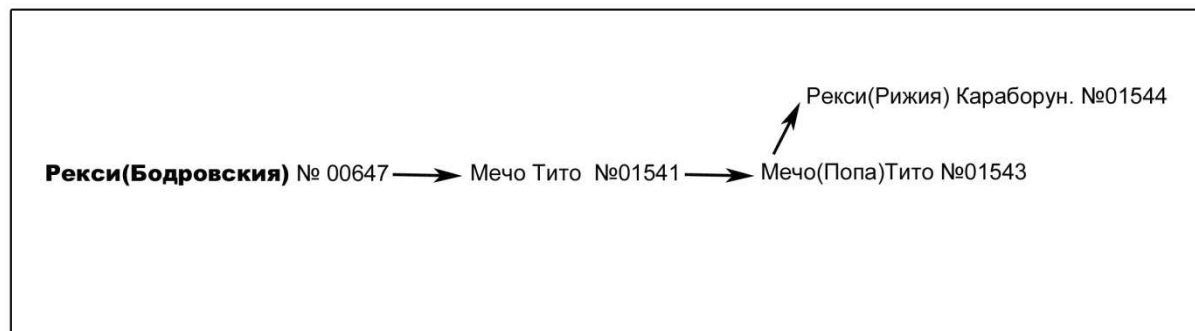
Фиг.33. Развитие на линията на Пайо, родословен № 00101.

13. **Рекси** (Бодровския) – основоположник на линия. Родословен номер: 00647. Развъждане на потомствени овцевъди българомохамедани от района на Велинград, работещи през 80 - те години на миналия век в овцевъдните бригади на АПК в района на Ихтиман. Основоположника на линията е роден и използван като куче пазач на стада.

Описание: Средно на ръст куче, с леко разтегнат формат. Типично за породата с плътна конституция. Добре развита глава от междинен тип, с широка теменна част. Цвят: рижо грив с кафява пигментация на видимите лигавици. Среднодълъг косъм. Вродено къса опашка.

Развитието на линията започва след закупуването на кучето от Рангел Борисов от с. Манолско Конаре Пловдивско, титуляр на р-к Тито. В МАКК линията се развива в

права линия до правнук на основоположника – Рекси Караборун (рижия) №.01544
Съвременното развитие се базира на няколко негови сина от различни
женски.

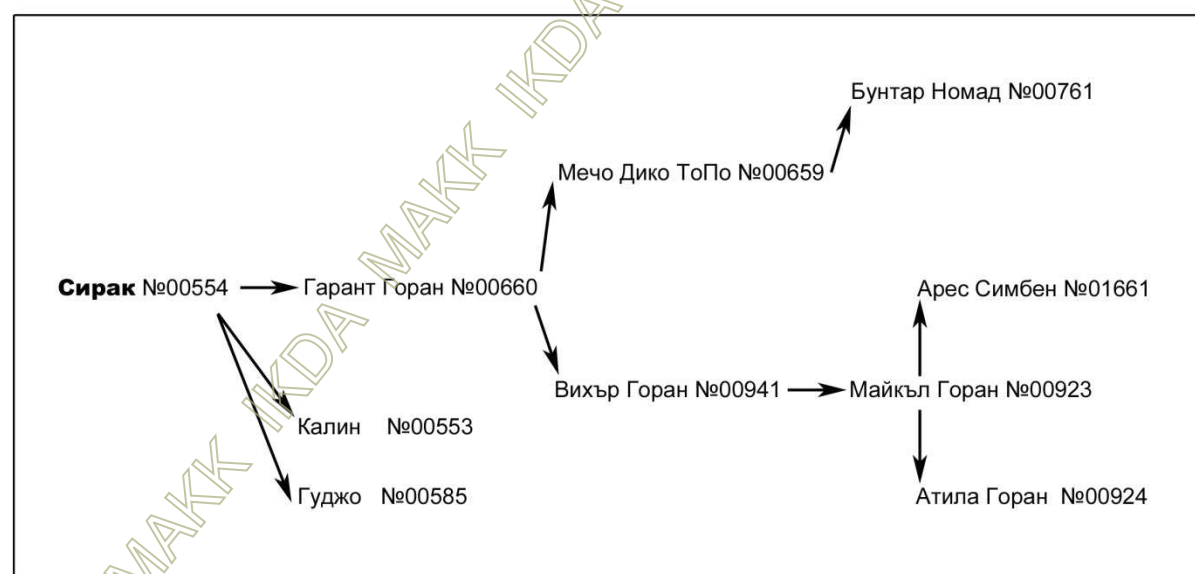

Фиг.34. Развитие на линията на Рекси, родословен № 00647.

14. **Сирак** – основоположник на линия. Родословен номер: 00554. Роден през 1990 г. Развъждане на потомствени овцевъди от района на с. Момин Проход, Ихтиманска Средна гора. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата, с плътна конституция. Масивна костна система. Дълбок и широк гръден кош. Добре оформена глава с плавен преход от лицев към мозъчен дял. Отлична пигментация на видимите лигавици. Добре прилягащо ухо към главата. Междиен тип според развитието на муцуната. Цвят: бяло сив. Средно дълъг косъм. Нормална опашка.

Линията е развита с три разклонения чрез Гарант Горан №00660, син на Сирак, развъждане на Драганов, и двамата братя от едно кучило – Калин и Гуджо, резултат от развъждане на В.Юрдов от Ихтиман. Основно развитие линията има през разклонението на Гарант – до пето поколение. Разклонението при Калин спира.

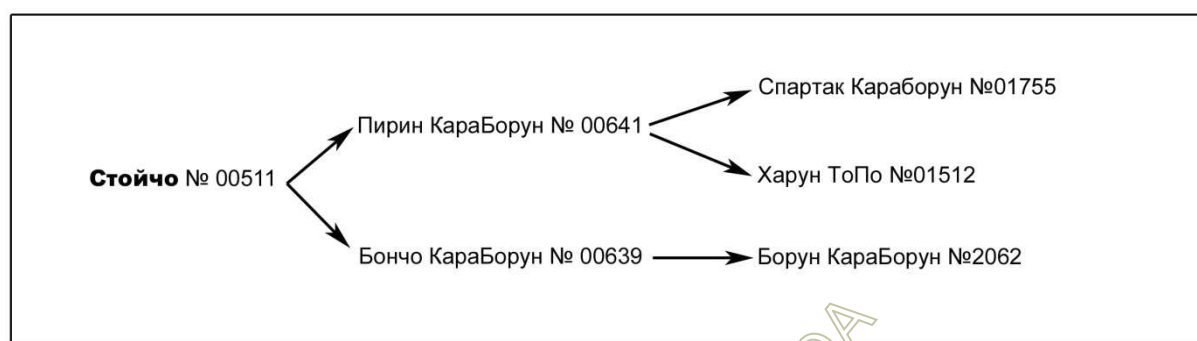

Фиг.35. Развитие на линията на Сирак, родословен № 00554.

15. **Стойчо** – основоположник на линия. Родословен номер: 00511. Роден през 2000 г. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо в Централни Родопи.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата, с плътна конституция и суха мускулатура. Сравнително лека костна система. Дълбок и умерено широк гръден кош. Сравнително лека глава с плавен преход от мозъчен към лицев дял. Известна тенденция към Х-образна постановка на задни крайници. Квадратен формат. Отлична пигментация на лигавиците. Ножична захапка с подчертано големи канини. Междинен тип според развитието на муцуната. Цвят: черно с бяло. Средно дълъг косъм. Нормална опашка.

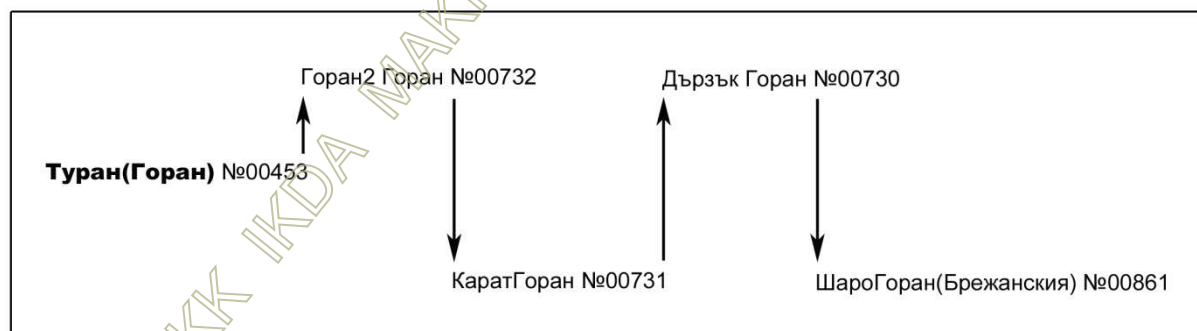
Развъдната работа с линията датира от скоро. Развива се основно чрез двамата братя от едно кучило – Пирин Караборун №00641 и Бончо Караборун №00639. Развъждане на Г. Вършилов от Пловдив, р-к Караборун.

Фиг.36. Развитие на линията на Стойчо, родословен № 00511.

16. **Туран (Горан)** – основоположник на линия. Родословен номер: 00453. Развъждане на потомствени овцевъди българомохамедани от района на Велинград. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата, с плътна конституция. Добре развита глава от междинен тип. Цвят: бяло и черно. Среднодълъг косъм. Нормална опашка.

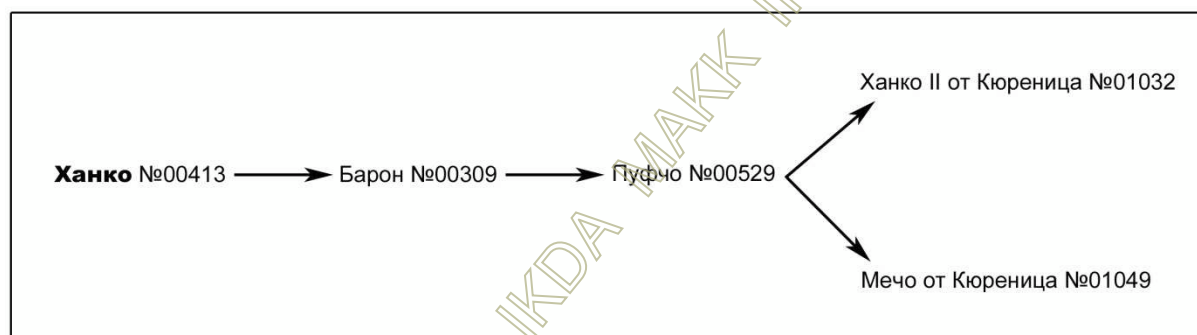
Фиг.37. Развитие на линията на Туран (Горан), родословен № 00453.

Развитието на линията започва след закупуването на кучето от Д. Драганов в София. В МАКК линията се развива в права линия до пра-правнук на основоположника –Шаро Горан (Брежанския) №00861. Съвременното развитие се базира на няколко негови сина от различни женски

17. **Ханко** - основоположник на линия. Родословен номер: 00413. Роден през 1995 г. Развъждане на потомствен овчарски род – Тунины от Костенец, Източна Рила. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата, с плътна конституция. Масивна костна система. Дълбок, но не широк гръден кош. По скоро дълга и сравнително тясна глава, с по-изразен преход от лицев към мозъчен дял. Недостатъчно добре прилепващи уши към главата. Междинен тип, според развитието на муцуната. Цвят: сиво-бял. Средно дълъг косъм. Нормална опашка.

Слабо развита линия по аборигенни кучета от района на Костенец. Ханко е внук на известното каракачанско куче на Спас Тунин – Янко (голия) №00044 от района на Костенец. При избора за родоначалник на линията е предпочетен Ханко поради факта че твърдо предава фенотипните си характеристики в поколението си, и определя екстериорно специфичен и разпознаваем облик на продължителите на линията. Линейната структура е развита до трето поколение, като след Барон №00309, линията се продължава през Пуфчо №00529 и двама негови сина, собств. на Иван Чалъков, титуляр на развъдник "Кюреница".

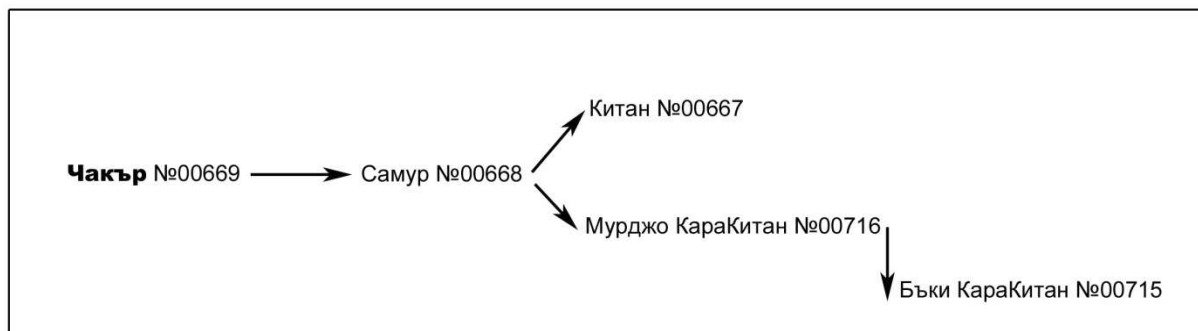

Фиг.38. Развитие на линията на Ханко, родословен № 00413.

18. **Чакър**– основоположник на линия. Родословен номер: 00668. Роден през 05.10.1988 г. Развъждане на потомствения овцевъден род Чакърови от Чепеларе, Централни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

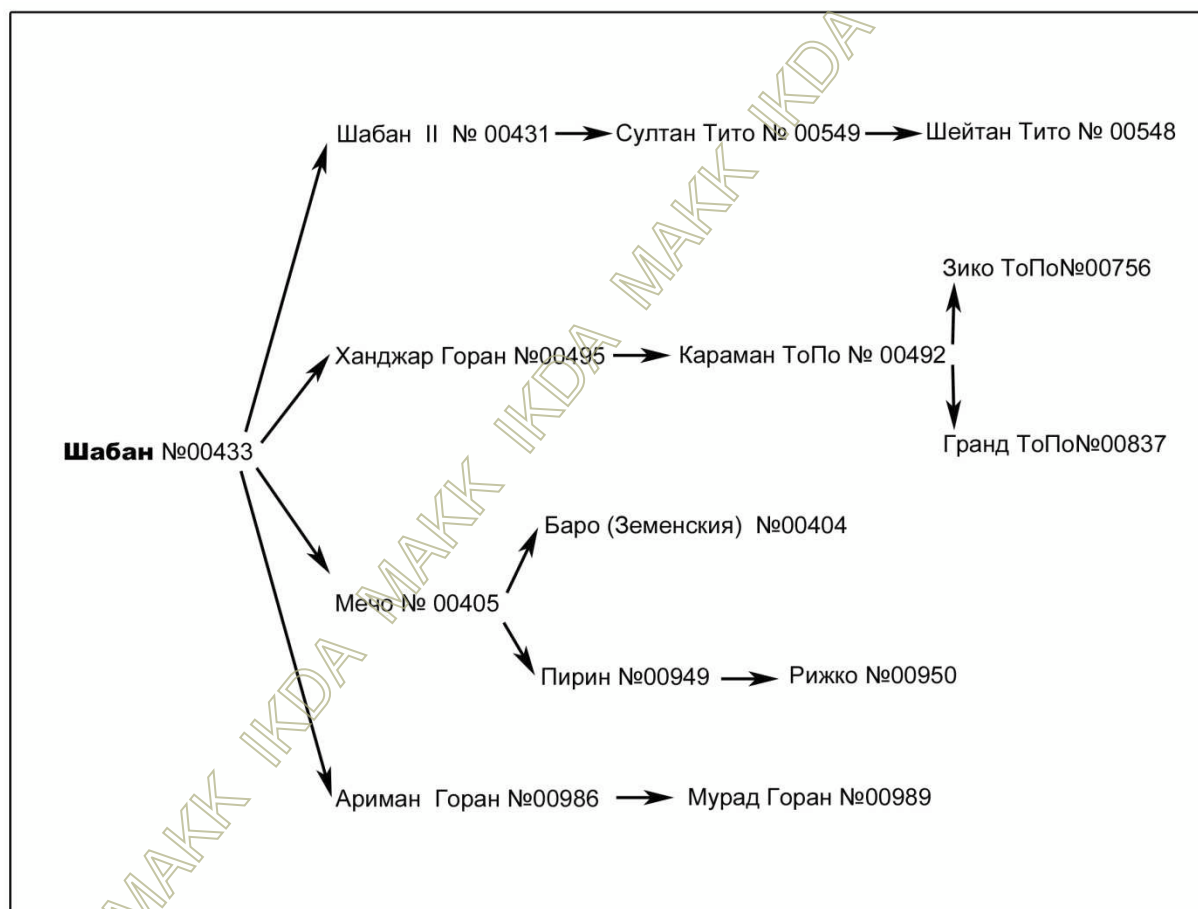
Описание: Средно на ръст куче. Типично за породата с плътна конституция. Масивна костна система. Широк и дълбок гръден кош. Сравнително масивна глава с плавен преход от мозъчен към лицев дял. Отлично заъглени задни крайници. Движенията се извършват с изключителна лекота. Отлична пигментация на лигавиците. Междинен тип според развитието на муцуната. Цвят: кафяво-сив грив. Дългокосмест. Вродена къса опашка.

Слабо развита във времето линия. Единствен продължител след основоположника се явява Самур №00668, син на Чакър и женска от района на Чепеларе. Към момента шанс за развитие на линията представлява Мурджо КараКитан №00716 и негови синове.

Фиг.39. Развитие на линията на Чакър, родословен № 00669.

19. **Шабан** – основоположник на линия. Родословен номер: 00433. Роден през 1993 г. Развъждане на потомствен овцевъд българомохамеданин от района Велинград, Западни Родопи. Роден и отглеждан като куче пазач на стадо.

Фиг.40. Развитие на линията на Шабан, родословен № 00433.

Описание: Средно към едро на ръст куче. Типично за породата, с плътна и груба конституция. Масивна костна система. Широк и дълбок гръден кош. Масивна и дълга глава с плавен преход от мозъчен към лицев дял. Широко поставени масивни предни крайници. Тенденция към Х – образна постановка на задни крайници. Отлична пигментация на лигавиците. По светъл ирис на очите. Молосоиден тип според развитието на муцуната. Цвят: бяло-черно. Среден по дължина косъм. Нормална опашка.

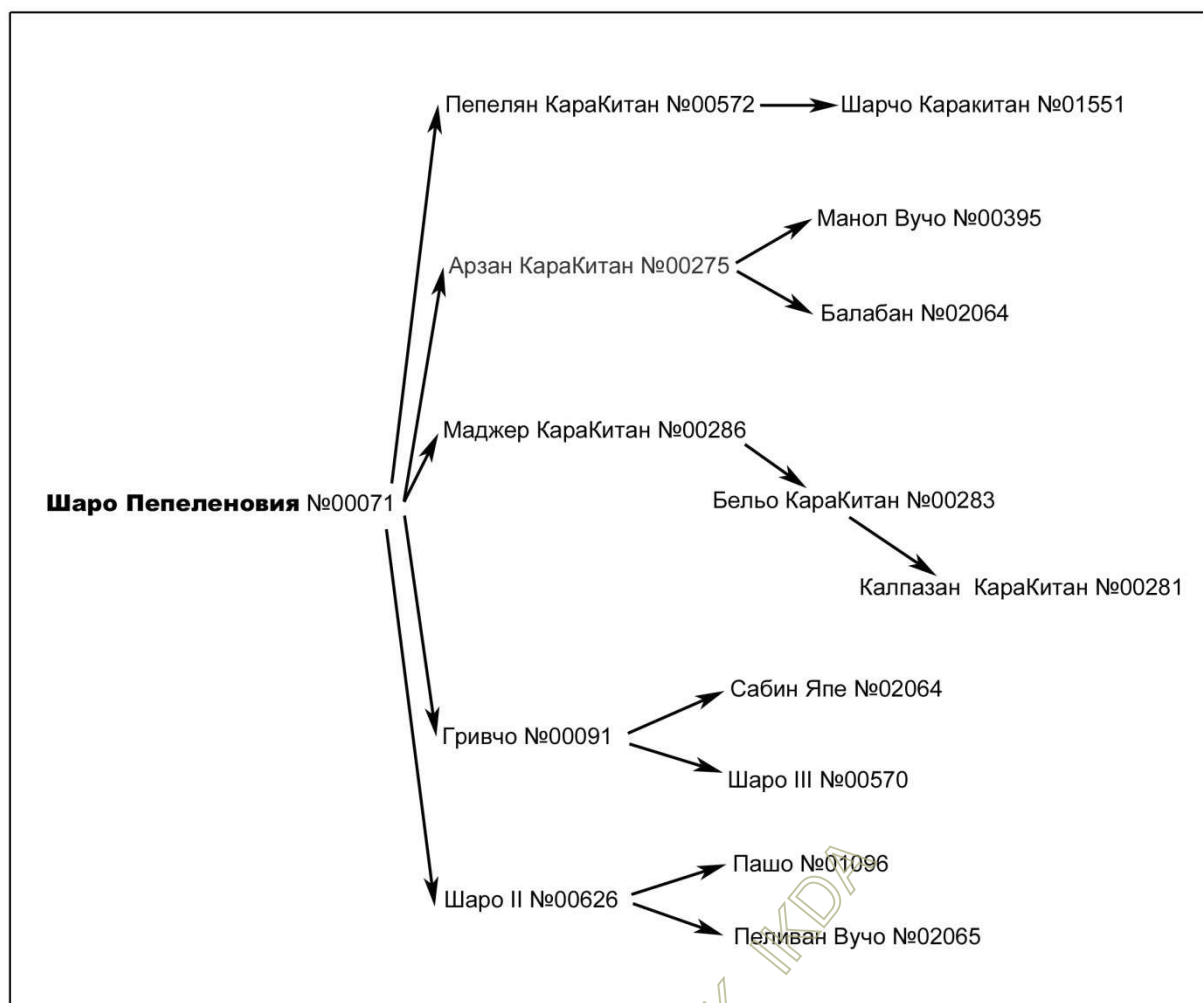
Сравнително добре развита във времето линия, чрез четири разклонения. Разклоненията през синовете на Шабан – Шабан 2 №00431 и Ханджар Горан №00495, се развиват до трето поколение, като основни продължители днес се явяват Караман ТоПо, Гранд ТоПо и Зико ТоПо. Разклонението на Мечо №00405, продължава през внуците на Шабан – Баро (земенския) №00404 и Пирин. При Баро, разклонението спира поради липсата на мъжки продължители на линията, но от него са получени женски, които имат значение при развъдния процес. Сравнително слабо е развито разклонението на линията при Ариман Горан, но негови женски потомци се използват активно в разплод.

20. Шаро Пепеленовия – основоположник на линия. Родословен номер: 00071. Роден през 1991г. Резултат от развъждане на потомствения овцевъд българомохамеданин Юсуф Къоров – Пепеленовия от Якоруда, Рила. Роден и отглеждан като куче за охрана на стадо овце.

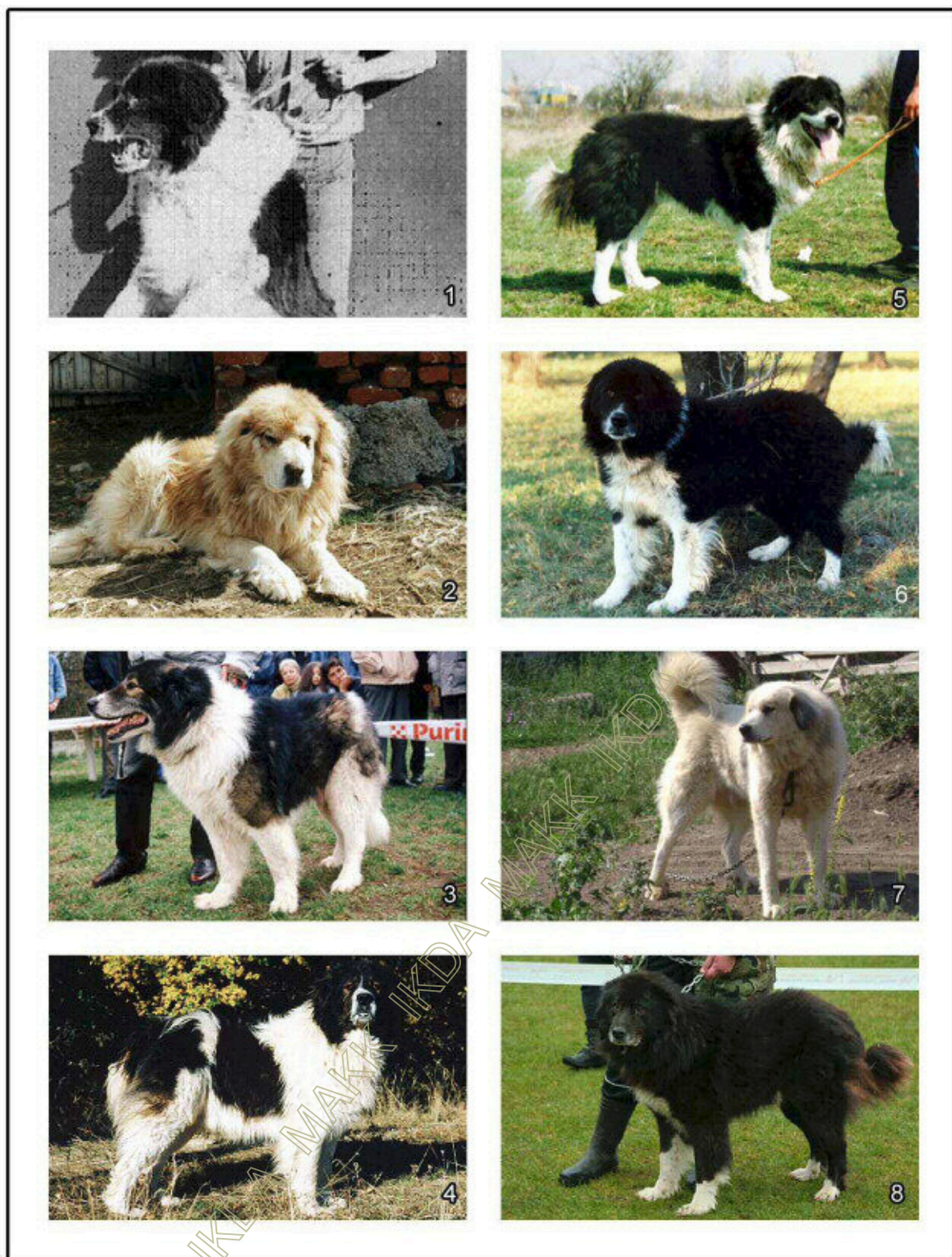
Описание: Куче със среден към едър за породата ръст. Отлично замускулено. Масивна костна система. Гръдният кош дълбок, но не достатъчно широк. Сравнително къса космена покривка с гъст подкосъм по тялото. В зимно окосмяване с изразени ресни по краката. Окраска - бяла със сиви петна. Тежка, груба глава, с подчертано молосоиден тип.

Много масивна муцуна, не стесняваща се към носната гъба, с плътни и дебели устни, леко провисващи. Плоско чело, дълбоко и косо разположени очи. Ухо по-скоро дребно и леко високо разположено. Кожа плътна и дебела. Отлична пигментация на видимите лигавици.

Пет сина на Шаро оформят пет разклонения на линията. Пепелян КараКитан №00572, роден от женска от линията на Китан, поради причини от различно естество, оставя един мъжки екземпляр продължител на линията. Същевременно от него са получени и няколко женски, които са използвани в разплод. Гривчо №00091 е син на Шаро и женска от района на Якоруда. Неговите потомци дават редица мъжки и женски екземпляри, които са от значение в развъдния процес. Най-добре развитите клонове на линията са тези през двамата братя от едно кучило – Арзан КараКитан №00275 и Маджер КараКитан №00286. Разклонението на Маджер прекъсва в трето поколение при Калпазан КараКитан №00281. Днес като продължители на линията могат да се използват синове на Шарчо КараКитан №01551 и на Шаро II №00626.

Фиг.41. Развитие на линията на Шаро Пепеленовия, родословен № 00071

Фиг.42. Родоначалници на линии в породата Каракачанско куче: **1.Бомбата** МАКК №99999; **2.Гаро** МАКК №00981; **3.Караман(Пчелинския)** МАКК №00120; **4.Китан** МАКК № 00050; **5.Мечо** от Даут МАКК №00132; **6.Мечо** от Мулдава МАКК №00045; **7. Мечо(жъття)** МАКК №00330; **8. Мечо Караборун** МАКК №00507;

(©А.Седефчев; ©М.Маринов).

Фиг.43. Родоначалници на линии в породата Каракачанско куче: **1. Мурджо (Бубайко)** МАКК №01157; **2. Пайо** МАКК №00101; **3.Рекси (Бодровския)** МАКК №00647; **4.Стойчо** (МАКК №00511; **5.Туран(Горан)** МАКК №00453; **6 Чакър** МАКК №00668; **7.Шабан** МАКК №00433; **6.Шаро Пепеленовия** МАКК № 00071.

(©А.Седефчев; ©А.Вучков; ©Ст.Василев, ©Д.Чакърва).

VII. ФАКТОРИ НА РАЗВЪДНАТА ПОЛИТИКА

От фиксираните фактори на развъдната политика към настоящия етап могат да бъдат посочени :

- Общ брой на породата : ~700 екземпляра.
- Развъдна част на породата в активна развъдна възраст: 420 екземпляра
- Мъжки разплодници в активна развъдна възраст : 195
- Женски разплодни животни в активна развъдна възраст: 225
- Обособени генеалогични линии в контролираната част от популацията: 20
- Обособени фамилии в контролираната част от популацията : 7
- Официално регистрирани развъдници към асоциацията : 22

Част от факторите на развъдната политика, приети при развъждането на комерсиалните селскостопански породи животни не са известни, а други не е необходимо и няма да бъдат определяни за породата Каракачанско куче. Причината е, че Развъдната програма на породата Каракачанско куче е съобразена със спецификата на вида и неговото приложение. Рисковият статус на породата към момента е „застрашена от изчезване”.

Понастоящем основната част от контролираната популация на Каракачанското куче се използва като кучета пазачи на стада. Целенасочена политика на МАКК през годините е реинтродуциране на чистопородното Каракачанско куче в естествената му среда – а именно, като пазач на стада селскостопански животни. Този своеобразен начин на „*In situ*” съхранение на генетичния ресурс, цели запазване и пълна изява на генетично заложените качества в породата, и предотвратяване на превръщането и от ползвателна порода, в т.нар. „шоу-тип”. Голяма част от членовете на МАКК са животновъди практикуващи пасищно животновъдство в планински и полупланински райони на страната с висока концентрация на едри хищници (Приложение 2). Успешното използване на Каракачанските кучета в такива условия е най-висшия атестат за правилната развъдна дейност на МАКК. Членуването на развъдчиците на Каракачански кучета в развъдна организация за породата, ще доведе до консолидиране на собствениците развъждащи тази порода, и до повишаване броя на чистопородната популация. Високата развъдна култура на развъдчиците, от друга страна, е от значение при съхраняването на породата като генетичен ресурс. Като условие за коректната и правилна развъдна работа е воденето на развъдна документация (Приложение 4).

VIII. МЕТОДИ ЗА КОНТРОЛ НА ПРИЗНАЦИТЕ - ОБЕКТ НА СЕЛЕКЦИЯ

1. Екстериорни признаци

Преценката по екстериор заема важно място в развъдната програма на породата Каракачанско куче, и е част от бонитировката на разплодни екземпляри. Екстериорните особености са от изключително значение при селекцията на автохтонните породи и в частност на Каракачанското куче. При тази порода екстериора пряко кореспондира с функционалността. През времето на породоформирането водещо при селекцията са били работните качества на кучето пазач на стадо. Така постепенно екстериорните особености са станали функция от ползвателните характеристики на Каракачанското куче. Каракачанското куче е едро и здраво куче, но не прекалено тежко и с гигантски размери. Прекалено едрите и тежки екземпляри не биха издържали на подвижното пасищно животновъдство и трудно биха преодолели пресечения терен при дългите преходи. Освен това по-високата жива маса прави кучето по-бавно и по-тромаво, което се отразява негативно при отбраняване на стадото от нападение на хищници. От друга страна дребните, слаби и прекалено леки екземпляри нямат достатъчната физическа сила да се противопоставят на хищниците при защита на повереното им стадо. Петнистостта в окраската при Каракачанското куче е характерна особеност при екстериора на породата. В популацията не се срещат изцяло пигментирани екземпляри. Шарените (на петна) кучета по-лесно биха могли да се различат на фона на стадото, или на фона на околната среда. Така овчарят винаги би могъл да локализира кучето и да му помогне при евентуална схватка с вълк.

Целта на селекцията по екстериор при каракачанското куче е отстраняване на екстериорните недостатъци, и подобряване на характерните за пастирските кучета за охрана екстериорни белези.

Оценката по екстериор се извършва при мъжки и женски разплодници след навършване на 18 месечна възраст. Задължително се прави от съдия-експерт към МАКК, който се ръководи от породния тип, подробно описан в стандарта на породата Каракачанско куче. Определя се по експертния метод, чрез окомерна екстериорна оценка, която може да се извърши по време на селекционните мероприятия на асоциацията (изложби, прегледи), или на терен, в естествения хабитат на отглеждане на разплодниците. В зависимост от експресията на породния тип и наличието или отсъствието на определени екстериорни недостатъци, описани в стандарта на породата, се поставя оценка – **незадоволителен; добър; много добър; отличен**. В разплод се допускат мъжки Каракачански кучета с оценка по екстериор не по-ниска от **Много добър** и женски с оценка не по-ниска от **Добър**.

2. Етологични характеристики.

Поведенческите характеристики при Каракачанското куче, изразяващи се в психическа устойчивост на нервната система при пълновъзрастни екземпляри, са от особено важно значение за куче пазач на стада. Оценката на етологичните характеристики е част от бонитировката при породата Каракачанско куче. При народната селекция и породоформирането на Каракачанското куче, във времето са оцелявали и съответно влизали в разплод, екземпляри с устойчива нервна система, умерено агресивни, безпрекословно подчиняващи се на собственика си и силно привързани към животните, които охраняват. Страхливите и прекалено агресивни кучета обикновено са отпадали от селекцията на породата – те са били нефункционални като пазачи на стадата.

Слабата, лабилна нервна система се изразява в проява на страхливост, зад пределно задържане на рефлексите и прави кучето неадекватно при използването му като пазач на стада селскостопански животни. Такива кучета биват бракувани. Лабилната нервна система би могла да се изрази и чрез прекалена експресия на неконтролируема агресия. Такива кучета са трудно контролируеми от собствениците си, проявяват агресия и асоциално поведение към селскостопанските животни във фермата, в която се отглеждат, както и към собственика си. По време на атака от хищник, прекалено агресивното, арогантно, твърде самоуверено куче е ставало лесна жертва на дивите животни, поради неправилно преценена ситуация.

Оценката на етологичните характеристики е част от бонитировката при породата Каракачанско куче, и се извършва от съдия-експерт към МАКК. Може да се направи по време на селекционни мероприятия на асоциацията (изложби, прегледи), или на терен, в естествения хабитат на отглеждане на разплодниците. Оценките могат да са следните: Уравновесен - Стабилен **УС**; Неуравновесен - Агресивен **НА**; Неуравновесен – Страхлив **НС**) При работните кучета се отчита и привързаността им към охраняваните животни: Силно привързано **СП**; Привързано **П**; Недостатъчно привързано **НП**.

Фиг. 45 Демонстрация на силна привързаност към охраняваните животни. Женско каракачанско куче от развъдник „Вулкан” кърми агне..(© М. Маринов)

Фиг.46 Демонстрация на активна охрана на стадото в съчетание с екипна работа..
Мъжки каракачански кучета от развъдник „КараКитан”(© С.Седефчев)

Фиг.47 Резултат от екипната работа по охрана на стадото на същите мъжки каракачански кучета.(© С.Седефчев)

3. Продължителност на живот.

Регистрира се след приключване на жизнения цикъл на кучето, и се отбелязва в племенния регистър. Каракачанското куче е сравнително дълголетно. Продължителността на живот е в пряка връзка с периода на стопанско използване. Това е важен признак при кучетата пазачи на стада. За да се „изгради“ едно добро работно куче е необходимо време. При различните ситуации, по време на ежедневната охрана на повереното му стадо, кучето изгражда условни рефлексии, и „трупна опит“. С времето едно добро работно куче би могло да предаде своя опит на по-младите кучета в групата. Значително влияние върху продължителността на живот на Каракачанското куче оказват начина на отглеждане, хранене, използване и т.н. Средната продължителност на живот е 10 -12 години, но не са редки случаите на достигане на достолепна възраст – 15-17 години.

IX. МЕТОДИ ЗА ОЦЕНКА НА РАЗВЪДНАТА СТОЙНОСТ

Поради консервационния подход на развъждане на породата, оценка на развъдната стойност няма да бъде правена по методиката за конвенционалните интензивно селектирани селскостопански животни. Оценката, която ще бъде давана на животните ще е основана на:

1. Преценка по произход;
2. Преценка по собствен фенотип (на базата на основните селекционни признаци, обект на тази програма: екстериор, етологични характеристики, продължителност на живот);
3. Преценка по потомство.

Особена тежест при отбора на младите каракачански кучета ще имат бонитировъчните оценки на родителите, както и застрашеността на генеалогичната линия/фамилия към която принадлежат.

Контрол на произхода и развъдна дейност.

За контрола на произхода се налага стриктно водене на развъдната документация,, задължително условие за всеки развъдчик към МАКК!

Всеки развъдчик отговаря за попълването и представянето на набор от развъдни документи – „Акт за съешаване“ и „Протокол за обследване на новородените кученца“.

Бонитировка.

Извършва се след 18 месечна възраст от съдия-експерт на МАКК като включва:

- Типичност; определя се чрез окомерна екстериорна оценка на базата на приетия стандарт на породата, утвърден през 2005г. от Държавната комисия по породи животни. В зависимост от експресията на породния тип и наличието или отсъствието на определени екстериорни недостатъци, се поставя оценка – **незадоволителен; добър; много добър; отличен**. В разплод се допускат мъжки разплодници с оценка по екстериор не по-ниска от **Много добър**, женски – не по-ниски от **Добър**.

- Етологична характеристика, изразяваща се в психическа устойчивост на кучето. (Уравновесен - Стабилен **УС**; Неуравновесен - Агресивен **НА**; Неуравновесен – Страхлив **НС**)

Водене на развѣдна документация.

Организацията води родословна книга на породата и публичен он-лайн регистър на породата. Публичния регистър на породата Каракачанско куче може да се види на следния адрес www.karakachan.org/database/

На основание данните в родословната книга се издават сертификати за произход /Родословие/ (Приложение 3), които се съхраняват от стопанина на животните.

Всеки развѣдчик (собственик на допуснато до разплод женско Каракачанско куче) трябва да разполага със следните развѣдни документи:

1. Акт за съешаване. (Приложение 4)

1.1. Задължение на собственикът на кучката е да се снабди с Акт за съешаване още преди покриването, да го попълни правилно и да го представи за подпис на собственика на разплодника. Този акт се попълва веднага след извършването на заплождането.

1.2. Собственикът на разплодника удостоверява правилно извършения акт на покриване като подписва Акт за съешаване, който е удостоверение за покриване. В него той с подписа си удостоверява, че е бил свидетел на акта на покриване. Актът за съешаване се изготвя в 3 екземпляра – по 1 за собствениците на кучетата и 1 се изпраща до Председателя на Развѣдната комисия.

2. Протокол за обследване на новородените кученца. (Приложение 4)

2.1. Този документ е необходим на собственика на женското куче за изготвяне не родословия на новородените. Той се попълва от собственика на женската след оглед на кучилото от 30 до 60 дни след раждането. В този документ се описва броят на женските и мъжките кучета, имената, окраска, № на микрочип, особени белези. Протокола се подписва от собственика на кучката. Този протокол се представя от собственика на женското куче на Председателя на Развѣдната комисия.

2.2. Председателят на Развѣдната комисия, на базата на данните от Протокола вписва кученцата в Родословната книга на МАКК, като им дава съответстващ родословен номер и издава родословен сертификат/Родословие I (Приложение 5).

Очаквани резултати.

- увеличаване на размерът на популацията, така че тя да излезе от зоната на застрашеност.
- по пътя на линейното/фамилното развъждане, да се съхрани характерното вътрепородно разнообразие на екстериора при породата Каракачанско куче.
- Съхраняване на важните етологични характеристики на породата, правещи я незаменима при охрана на стада селскостопански животни от хищници и крадци
- Запазване на генетичното разнообразие;
- Свеждане до възможния минимум на стихийния инбридинг в популацията;
- Повишен интерес от страна на фермери-животновъди към породата и интродуцирането и в естествения и хабитат и начин на приложение.

Х. МЕТОДИ НА РАЗВЪЖДАНЕ

Чистопородно развъждане – в смисъла на настоящата развъдна програма е единствено допустимо. Чистопородното развъждане е тясно свързано с развъждането по линии, това способства за поддържане на структурата на породата.

Генеалогична линия: включва всички потомци на определен мъжки разплодник, без да се търсят у тях други изисквания, освен кръвно родство с разплодника.

Заводска линия: включва само онези потомци на даден мъжки разплодник, които освен че имат кръвно родство с разплодника, имат и фенотипно сходство по някои признаци с него, напр. тип на телосложението, тип на главата, цвят и дължина на космената покривка, етологични характеристики и др.

Инбредна линия: подобна на заводската, но се прилага родствено развъждане по мъжкия разплодник, основоположник на дадената линия.

Междулинейно развъждане: често пъти при подбор на животни от две независими инбредни линии, се цели «аутбредна експресия», или поколението да превиши по качества родителите си.

Фамилия: женските потомци, близки по фенотип, и кръвно сродни с дадена много ценна женска, оформят т. нар. Фамилия.

Генеалогична фамилия: включва всички потомци на определено женско куче, без да се търсят у тях други изисквания, освен кръвно родство с основоположничката.

Заводска фамилия: включва само онези потомци на дадено женско куче, които освен че имат кръвно родство с основоположничката, имат и фенотипно сходство по някои признаци с нея, напр. тип на телосложението, тип на главата, цвят и дължина на космената покривка, етологични характеристики и др.

Инбридинг –родствено съешаване. Използва се за затвърждаване на определени качества на даден много ценен разплодник. Продукт на родствено съешаване са животните, които имат повтарящи се (общи) прародители в двете половини на родословието (бащината и майчината половини). Умелото прилагане на инбридинг може да окаже много бърз положителен ефект в популацията животни, като налагане на определени търсени качества и тяхното затвърждаване в поколенията. Инбредни разплодници в повечето случаи са препотентни по своите качества и твърдо ги предават в потомците си. В същото време стихийният инбридинг с проявата на т.нар. инбредна депресия, може безвъзвратно да увреди дадена порода.

- Препоръчителен инбридинг - умерено родство : IV-IV, IV-III, II-V, I-V, I-IV пояс или далечно родство : V-V, IV-V, III-V пояс.

В определени случаи – при много ценни, проверени разплодници, след решение на комисията по селекция, се разрешава инбридинг – кръвосмешение и тясно родство: I-II, II-II, I-III, II-III, III-III пояс.

XI. СХЕМА ЗА СЕЛЕКЦИЯ НА ОТДЕЛНИТЕ КАТЕГОРИИ РОДИТЕЛИ

Каракачанското куче е местна порода получена в резултат от дългогодишна безкомпромисна народна селекция по работни качества, екстериор и устойчивост към условията на средата. Този комплексен, балансиран подход от страна на животновъдите е създал определен търсен и желан от тях тип на кучето пазач на стада. Избора на мъжки и женски екземпляри за разплод се извършват на няколко етапа, при което оценките са извършват от самите развъдчици и експертите на МАКК.

1-ви етап: Първоначална оценка на типа, жизнеността и развитието на кученцата през бозайния период се извършва от самите развъдчици.

2-ри етап: При маркирането на кученцата се извършва и първа преценка от страна на експерти на МАКК.

3-ти етап: Бонитировка на женски и мъжки Каракачански кучета се извършва от експерти на МАКК.

XII. ЛИТЕРАТУРА

- Андрианова, Н., и кол., 1992. Отечественные породы служебных собак. Санкт-Петербург, 287 с.
- Вучков, А., Седефчев, А., С. Седефчев, 2011. Честота на проявяване на различните типове окраски в популацията на Каракачанското куче. Аграрни науки, бр. 6, 147-153.
- Вучков, А. 2006. Въртепородни типове при главата на Каракачанското куче. Сп. Моят приятел кучето, бр. 6.
- Гайтанджиев Т., 1948. Стандарт, каракачанско куче. Личен архив.
- Гайтанджиев Т., 1971. Каракачанското куче, в-к Поглед
- Гайтанджиев Т., . Три от шестте, които изчезват. Сп.Паралели
- Данчев, Й. 1994. Опазване на автохтонните форми домашни животни в България. – В: Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие т.2: 107-128.
- Динчев, В., 1988. Българското каракачанско куче. сп.Природа, БАН, 6: 52 – 55
- Динчев В., 1989. Восстановление болгарской каракачанской собаки и возможности использования служебных собак в животноводстве. Доклад на 42 Международна научна сесия ТСХА Москва 1989
- Динчев В., 1992. Проект за стандарт - Каракачанско куче. сп. “ Кинология” 2/1992.
- Динчев, В. 2001. Световна енциклопедия на кучетата, София, издателство „Труд”.
- Динчев, В., Николов, В. Седефчев, А., Седефчев, С., Стоев, Св. 2003, Селекционна програма за Каракачанското куче, Пловдив.
- Динчев, В., В. Николов, 2004. Проучване върху екстериора на Каракачанското куче. I. Екстериорни измервания. Животновъдни науки, 4: 52-57.
- Динчев, В., В. Николов, 2007. Проучване върху екстериора на Каракачанското куче. II. Индекси на телосложението. Животновъдни науки, 3: 23-28.
- Породи селскостопански животни в България . 2006, Каталог, Авторски колектив. София, МЗХ-ИАСРЖ.*
- Мазовер, А. 1954. Племенное дело в служебном собаководстве, Москва, ДОСААФ.
- Мычко, Е.,В. Беленкий. 1998, Среднеазиатская овчарка. Москва, издателство "Ипол".
- План за действие за вълка в България(2015) /проект/ в процедура по одобрение от МОСВ, СДП-Балкани
- Седефчев А., С.Седефчев , Ю.Тодоров. 1997. Стандарт на каракачанско куче. сп. Моят приятел Кучето бр.4/030.
- Седефчев А., С.Седефчев , Ю.Тодоров. 1997.Каракачанско куче-живата легенда. сп.Обичам те животно, бр.4

Седефчев С. 2000. За окраските и формата на главата при каракачанското куче, сп. Моят приятел Кучето, бр. 2/054.

Седефчев, А., А. Вучков, С. Седефчев, В. Динчев, 2011. Основоположници на линии в автохтонната порода Каракачанско куче. Аграрни науки, бр. 6. 153-159.

Седефчев, А., А. Вучков, М. Маруденска. 2015. Екстериорни измервания при Каракачански кучета от различни генеалогични линии. Аграрни науки, /под печат/

Слесаренко НА., Власенко А.Н., Заболотная ИМ., Шаврин А.В. 2006. Новый взгляд на проблему дисплазии тазобедренного сустава у собак //Материалы совещания. ИПЭЭ им. АН. Северцова, М.

Antić, S., S. Milosavljević, 1951, Prilog poznavanju planinskog ovčarskog psa Srbije, SANU Zbornik radova, knjiga XIII

Bingel, S.A. and Sande, R.D. 1994. Chondrodysplasia in five Great Pyrenees. Journal of the American Veterinary Medical Association 205,845-848.

Dintchev, V., 1999, Standard of the Karakachan Dog. Bulgarian Journal of Agricultural Science, V.5; №3: 542 – 545

Dinchev, V., M. Topashka-Ancheva, Ts. Gerasimova, K. Dimitrov. 2009. COMPARABLE KARYOLOGIC ANALYSIS OF THE KARAKACHAN DOG WITHIN CANIS FAMILIARIS. Biotechnol & Biotechnol. EQ.23\2009\ SE Special edition\ On line.

Dohner, J., 2007. Livestock guardians. Storey Publishing

Dohner, J., 2016. Farm dogs: A Comprehensive Breed Guide to 93 Guardians, Herders, Terriers and Other Canine Working Partners. Storey Publishing

Evans, H., 1993, Miller's Anatomy of the Dog, W.B. Saunders Company, New York.

FAO. 2013. In vivo *conservation of animal genetic resources*. FAO Animal Production and Health Guidelines. No14. Rome

Green, J.S., R.A. Woodruff, 1990. Livestock Guarding Dogs: Protecting Sheep from Predators. US Department of Agriculture, Agriculture Information Bulletin 588, Washington DC, USA.

Kramer.E., 2003. Der neue Kosmos-Hundeführer. Franckh-Kosmos verlags-GmbH &co. Stuttgart

Krivy, P., 2004. Herdenschutzhund. Franckh-Kosmos verlags-GmbH &co. Stuttgart

Linnel, J.D.C., N.Lescureux. 2015. Livestock guarding dogs – cultural heritage icons with a new relevance for mitigating conservation conflicts. NINA. European Commission

Meuwissen, T. (1997). "Maximizing the response of selection with a predefined rate of inbreeding." Journal of animal science 75(4): 934-940.

Morris, D., 2001. DOGS. The ultimate dictionary of over 1000 dog breeds. Trafalgar Square Publishing

Oldenbroek, K. and J. Windig (2012). Het fokken van rashonden: Omgaan met verwantschap en inteelt. Amsterdam, the Netherlands.

Peters, H. B. 1938. *Der Karakatschan hund*, Zeitschrift für Hundeforschung, Verlag Dr. Paul Schöps, Leipzig.

Rigg R., 2001. Livestock guarding dogs: their current use world wide. IUCN/SSC Canid Specialist Group Occasional Paper 1

Salkić, A., Urošević, M., Stojić, P., Šakić, V., 2000, Važniji Pokazatelji Porasta Psa Tornjaka, Stočarstvo, 54,6, 427-433

Sedefchev, A. and S. Sedefchev. 2007. *Karakachan Dog. Preservation of the aboriginal guarding dog of Bulgaria*. PADS Newsletter 18.

Sponenberg, P., D.Bixby, 2007. *Managing Breeds for a Secure Future: Strategies for Breeders and Breed Associations*. The American Livestock Breeds Conservancy, Pittsboro.

Tadić, M., 1990, Jugoslovenske Rase Pasa, Nolit, Beograd, 158 p.

Topashka-Ancheva, M., Ts. Gerasimova, V. Dinchev, K. Dimitrov. 2009. KARYOLOGICAL DATA ABOUT THE BULGARIAN NATIVE DOG BREED "KARAKACHAN DOG" Biotechnol & Biotechnol. EQ.23\2009\ SE Special edition\ On line.

Urbigit, C., 2016. *Brave and Loyal: an illustrated celebration of livestock guardian dogs*. New York, Skyhorse Publishing

Urošević, M., Latinović, D., 1987, Fenotipska varijabilnost važnijih svojstava telesne grade šarplaninaca, Stočarstvo

Urošević, M., P.Turina, G.Stanivuković, M.Jovanović. 2002. *Balkanski pastirski psi*. Beograd

<http://www.karakachan.org>

<http://www.tornjak.net/history>

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

на членове на МАКК, оригинален принос към съвременното изследване на популацията на Каракачанското куче

Вучков, А. Седефчев, С. Седефчев. 2011. Честота на проявяване на различните типове окраски в популацията на Каракачанското куче. Аграрни науки Бр.6. 147-153.

Динчев, В., В. Николов, 2004. Проучване върху екстериора на Каракачанското куче. I. Екстериорни измервания. Животновъдни науки, 4: 52-57.

Динчев, В., В. Николов, 2007. Проучване върху екстериора на Каракачанското куче. II. Индекси на телосложението. Животновъдни науки, 3: 23-28.

Седефчев, А., А. Вучков, М. Маруденска Екстериорни измервания при Каракачански кучета от различни генеалогични линии. Аграрни науки, 2015. /под печат/

Седефчев, А. А. Вучков, С. Седефчев, В. Динчев. 2011. Основоположници на линии в автохтонната порода Каракачанско куче. Аграрни науки. Бр.6. 153-159

V. Dinchev, M. Topashka-Ancheva, Ts. Gerasimova, K. Dimitrov. 2009. COMPARABLE KARYOLOGIC ANALYSIS OF THE KARAKACHAN DOG WITHIN CANIS FAMILIARIS. Biotechnol & Biotechnol. EQ.23\2009\ SE Special edition\ On line.

Topashka-Ancheva, M., Ts. Gerasimova, V. Dinchev, K. Dimitrov. 2009. KARYOLOGICAL DATA ABOUT THE BULGARIAN NATIVE DOG BREED "KARAKACHAN DOG" Biotechnol & Biotechnol. EQ.23\2009\ SE Special edition\ On line

ПРИЛОЖЕНИЕ 2.

Съхранение на Каракачанското куче от развъдници и членове на МАКК в естествената за породата среда (*in situ*)

Кучета на развъдник „Вулкан“. Национален парк „Централен Балкан“ и Средна Гора. (©А.Седефчев, М. Маринов)

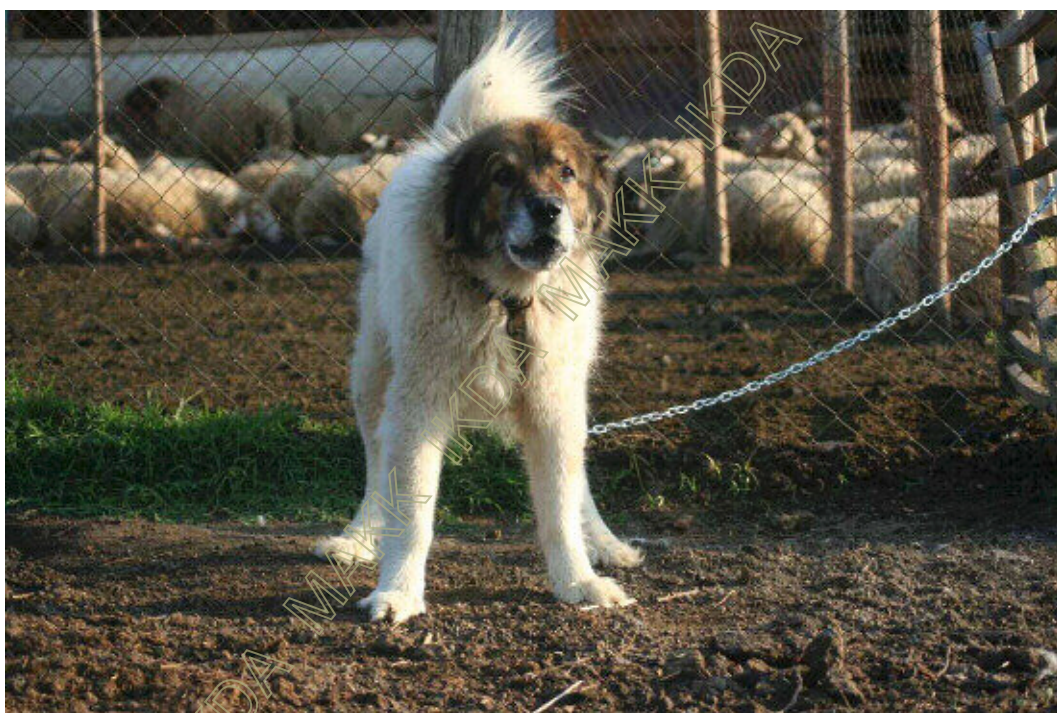
Кучета на развъдник „КараКитан“. Национален парк „Пирин“. (©А.Седефчев)

Кучета на развъдник „КараБорун”. Централни Родопи. (©А.Вучков, В.Крушкова)

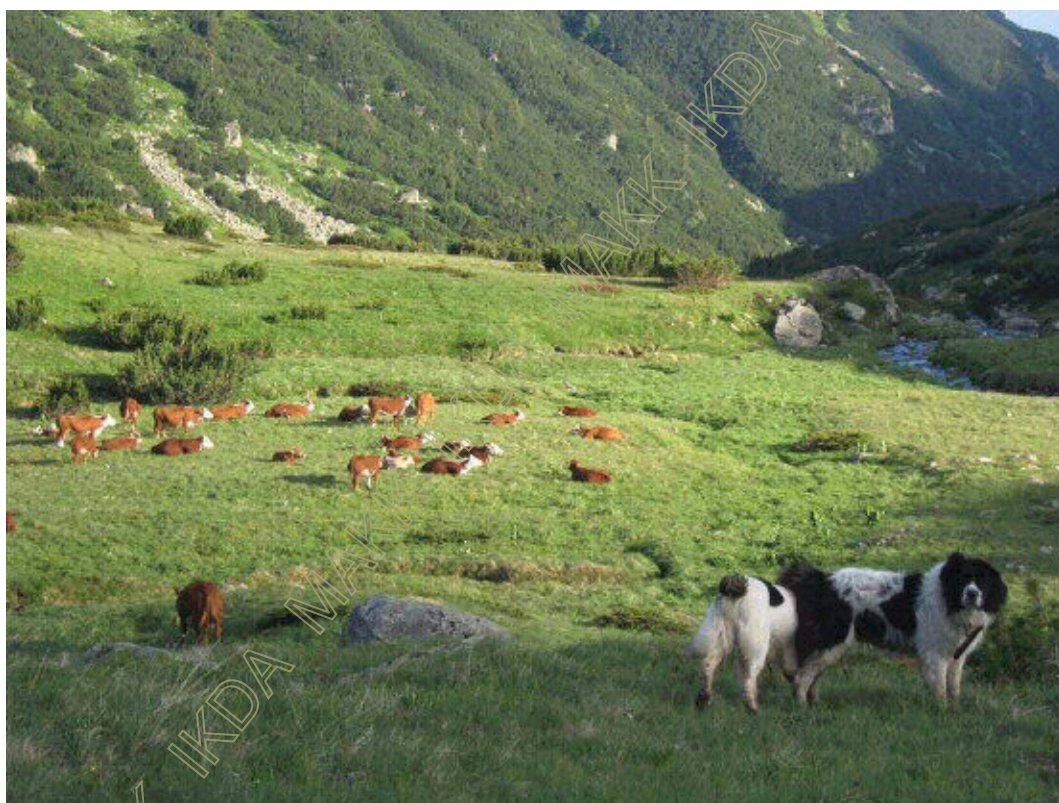
Кучета на развъдник „Номад“. Природен парк „Витоша“. (© А.Иванов, В.Кескинев)

Кучета на развъдник „Кюреница“. Национален парк „Пирин“. (© И. Чалъков)

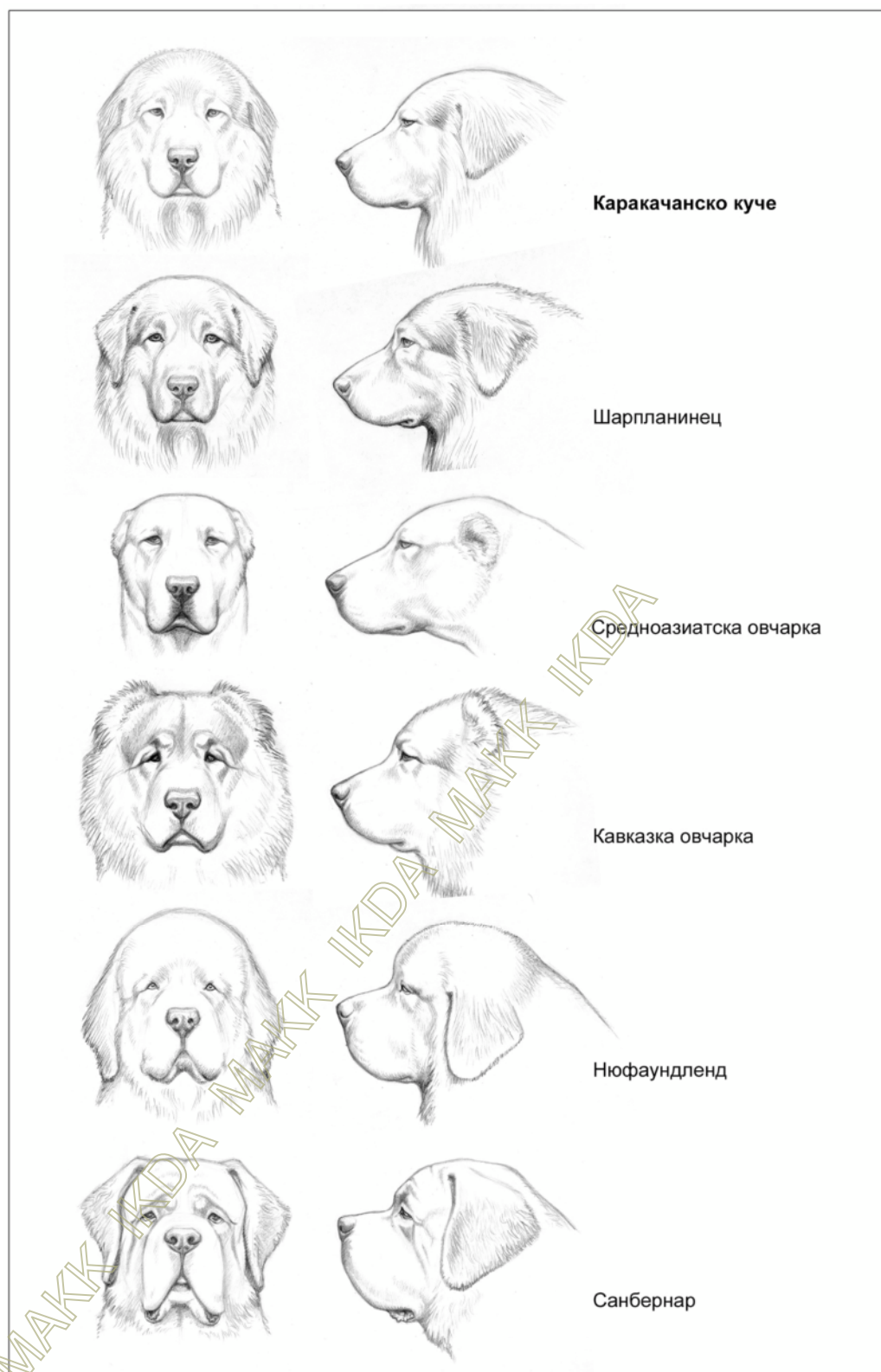
Кучета на развъдчик Даниела Чакърова. Средни Родопи. (© Д. Чакърова)

Кучета на фамилия Муратови. Национален парк „Рила“. (© И.Мурат)

ПРИЛОЖЕНИЕ 3.

Сравнение на формите на главата при Каракачанското куче с тези при други едри породи. .(©А.Седефчев).

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.

Първична развъдна документация.

МЕЖДУНАРОДНА АСОЦИАЦИЯ КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ
INTERNATIONAL KARAKACHAN DOG ASSOCIATION

АКТ ЗА СЪЕШАВАНЕ
№ год.

Ние, долуподписаните собственици на каракачански кучета:

Собственик на мъжко куче.....
Адрес:

Име на кучето.....
Родосл. №..... Тат. № (микрочип).....

Собств. на женско куче.....
Адрес:

Име на кучето.....
Родосл. №..... Тат. № (микрочип).....

с настоящия Акт декларираме, че нашите кучета бяха съешавани:
I-ви път (естествено, изкуствено) на год. за мин.
и контролно (естествено, изкуствено) на год. за мин.

Съешаването е по наше взаимно съгласие. Съешаването бе извършено при следните условия:
.....
.....
.....

Подписи: Собственик на мъжко куче.....
Собственик на женско куче.....

Н.В. При изкуствено осеменяване е необходим подпис на специалиста извършил осеменяването.
Име: ЛК №.....
Подпис:

! Този Акт е изготвен в три екземпляра: един за собственика на женското куче, един за собственика на мъжкото куче и един за картотеката на МАКК !

МЕЖДУНАРОДНА АСОЦИАЦИЯ КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ
INTERNATIONAL KARAKACHAN DOG ASSOCIATION

ПРОТОКОЛ ОТ ОБСЛЕДВАНЕ НА НОВОРОДЕНИТЕ КУЧЕНЦА
№ / год.

От мен, Отговорник по развъждане в селекционен (селект) на МАКК.....
в присъствието на развъдчици.....
съгласно регистрацията на Акт за съешаване № год.
бяха обследвани родилите на год. кученца от.....
женско куче.....
Родосл. №..... Тат. № (микрочип).....
мъжко куче.....
Родосл. №..... Тат. № (микрочип).....

Същ. собственици:
Родили са..... бр. от родителския..... бр. микрородени..... бр. и унаследени..... бр.
брой на кученцата при първото обследване: 4-18 дни

Мъжки	Женски
живи	живи
мъртви	мъртви
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Кученца във.....
Получено на развъдчица..... Подпис на Отговор. по селекцион.....

Пол. Второто обследване (35-45 дни)..... год. на..... бр. кученца съответстват признаците на породата. Селекционното куче, на които се разглежда изкуството на Родословия, които споделят.....
пол. Тат. №. № на..... Цвет на кученцата..... Име на кученцата.....

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
.....									
.....									
.....									
.....									
.....									
.....									
.....									
.....									
.....									
.....									

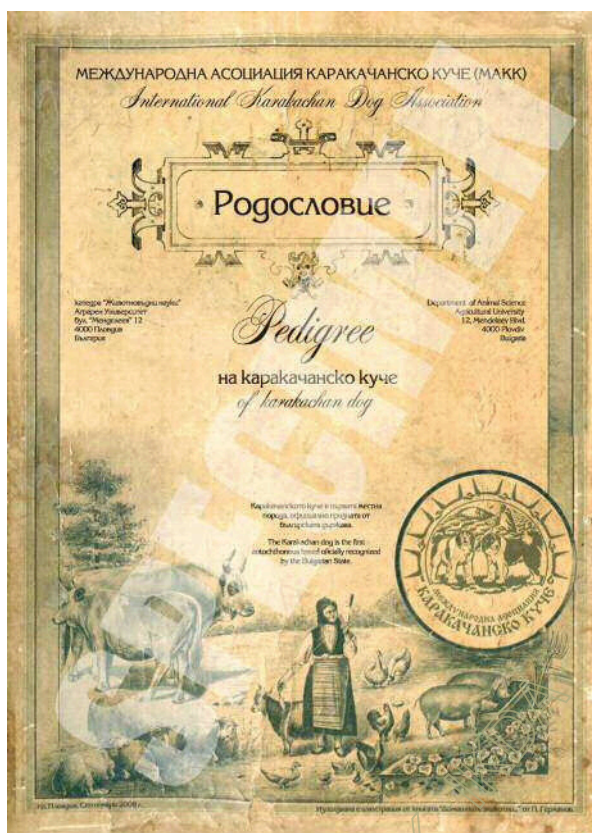
Кученцата са регистрирани с идентификационен №№ от Експерта извършил обследването.
Кученцата ще носят бива..... и фамилия.....

Дата..... год. Подпис на развъдчица.....
Подпис на Отговорника по селекцион.....

! Този протокол е изготвен в два екземпляра: един за развъдчица и един за картотеката на МАКК !

ПРИЛОЖЕНИЕ 5.

Официално родословие на Каракачанско куче,
издавано от Международна Асоциация Каракачанско куче .

Пол / Sex: _____ Микроchip / Microchip №: _____ Проверка за разплодна способност / Breeding suitability check: _____

Цвят / Colour: _____

Дата на раждане / Date of birth: _____

Разплодник / Breeder: _____ Секретар / Secretary: _____

АРАБО / GRAND FATHER БАБА / GRAND MOTHER	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER
	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER
БАБА / FATHER МАМА / MOTHER		Проверка за разплодност / Breeding suitability check: _____ Секретар / Secretary: _____
АРАБО / GRAND FATHER БАБА / GRAND MOTHER	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER
	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER	ПРАДЕДО / GR. GRAND FATHER ПРАДЕБА / GR. GRAND MOTHER

Имя на собственика / Name of the new owner: _____

Дата и подпис на предишния собственик / Date and signature of previous owner: _____

Авторите изказват своята благодарност на членовете на Международна Асоциация Каракачанско куче(МАКК) и на симпатизантите и приятелите на породата, които съдействаха при проучванията и подкрепиха работата на екипа при изработването на настоящата Развъдна програма .

МЕЖДУНАРОДНА АСОЦИАЦИЯ КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ
INTERNATIONAL KARAKACHAN DOG ASSOCIATION
4000 Пловдив, бул. Менделеев 12. e-mail: makk.office@gmail.com; тел.0889 290 819;

РАЗВЪДНА ПРОГРАМА ЗА ПОРОДАТА КАРАКАЧАНСКО КУЧЕ

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ :

зооинж. Венелин Динчев : office@vendy.bg

гл.ас.д-р Атанас Вучков : a_vu@abv.bg

Атила Седефчев : karakitan@gmail.com

Сидер Седефчев : bbps.semperviva@gmail.com

© Международна асоциация Каракачанско куче, 2017

© Международна асоциация Каракачанско куче, 2017